M. Planije, M. Tuynman, L. Hulsbosch

Trimbos instituut

Netherlands Institute of Mental Health and Addiction

Monitor Plan van Aanpak Maatschappelijke Opvang

Rapportage 2013/'14: Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht

2014

M. Planije
M. Tuynman
L. Hulsbosch

Monitor Plan van Aanpak Maatschappelijke Opvang

Rapportage 2013/'14: Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht

Trimbos-instituut, Utrecht, 2014

Trimbos instituut
Netherlands Institute of Mental Health and Addiction

Colofon

Opdrachtgever
Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Projectleiding
M. Tuynman

Projectmedewerkers
M. Tuynman
M. Planije
L. Hulsbosch

Met dank aan de Werkgroep Monitoring:
V. Bal (Ministerie van VWS), N. Boesveldt (Gemeente Amsterdam), R. Bosker, C. Nanninga (Gemeente Rotterdam), A. Schoorl (Gemeente Den Haag), D. Reinking, F. van Heeswijk (Gemeente Utrecht), H. Kroon (Trimbos-instituut).

Productiebegeleiding
K. Oskam

Omslagontwerp
Canon Nederland N.V.

Productie
Trimbos-instituut

Beeld
www.istockphoto.com
Personen afgebeeld op de omslag van deze uitgave zijn modellen en hebben geen relatie tot het onderwerp van deze uitgave of ieder onderwerp binnen het onderzoeksdomein van het Trimbos-instituut.

Deze uitgave is te bestellen via www.trimbos.nl/webwinkel met artikelnummer **AF1325**

Trimbos-instituut
Da Costakade 45
Postbus 725
3500 AS Utrecht
T: 030-297 11 00
F: 030-297 11 11

© 2014, Trimbos-instituut, Utrecht.
Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande toestemming van het Trimbos-instituut.

Inhoud

Voorwoord **5**

1 Samenvatting **7**
1.1 Procesmatige resultaten en oordelen 7
1.2 Kwantitatieve resultaten 8

2 Inleiding **13**
2.1 Tweede fase van het Plan van Aanpak 13
2.2 Doelgroep 14
2.3 Indicatoren en leeswijzer 15
2.4 Leeswijzer 18

3 Innovaties **19**
3.1 Amsterdam: Pilot uitstroom bevorderen 19
3.2 Rotterdam: Thuishavens 20
3.3 Den Haag: Housing First Den Haag 20
3.4 Utrecht: Budget de Baas 21

4 Voorkomen van dakloosheid **23**
4.1 Voorkomen huisuitzettingen: indicatoren 1A en 1B 24
4.2 Voorkomen dakloosheid na ontslag uit detentie: indicator 2 26
4.3 Terugdringen dakloosheid door ontslag uit zorginstelling: indicator 3 28
4.4 Voorkomen nieuwe dakloze personen: indicator 7 29
4.5 Lokale zorg- en signaleringsnetwerken 32
4.6 Schuldhulpverlening 36
4.7 Oordelen actoren voorkomen dakloosheid (indicator 15B) 38

5 Verblijf op straat tegengaan **41**
5.1 Aantal rechthebbende buitenslapers (indicator 6B) 41

6 Dakloze mensen in zorg en onder dak brengen **43**
6.1 Trajecten (indicator 4A) 43
6.2 Centraal meldpunt en trajecten 46
6.3 Stabiele mixen (indicatoren 4B en 4C) 50
6.4 Dakloze mensen zonder traject 54
6.5 Oordelen van actoren over ketensamenwerking (indicator 15A) 56
6.6 Dagbesteding 60
6.7 Stand van zaken zwerfjongerenbeleid 62
6.8 Oordelen van actoren over ketensamenwerking jeugd (indicator 15C) 66

7 Overlast verminderen **73**
7.1 Vermindering overlast (indicator 5) 73
7.2 Samenwerking met Veiligheidshuis en penitentiaire inrichtingen. 74

8 Verbeteren uitstroom **79**
8.1 Oordeel van actoren: blijvend herstel (indicator 15D) 79
8.2 Uitstroom naar zelfstandig wonen (indicator 12) 80
8.3 Afspraken met woningbouwcorporaties (indicator 14) 82

9 Cliëntparticipatie **87**

Bijlage 1: Indicatoren cijfermatig weergegeven **91**
Bijlage 2 Actorenonderzoek **109**

Literatuur **111**

Voorwoord

Voor u ligt het achtste en tevens laatste jaarbericht van de Monitor Plan van Aanpak Maatschappelijke Opvang. Begin 2014 verliep de looptijd van het Plan van Aanpak Maatschappelijke Opvang. In het evaluatierapport "Het kán dus!" (Tuynman en Planije, 2014), wordt beschreven wat de belangrijkste opbrengsten en knelpunten zijn geweest in de periode 2006-2104. Het Plan van Aanpak betekende een doorbraak in de aanpak van dakloosheid. Dankzij het Plan werd de hardnekkigheid van dakloosheid doorbroken, verbeterde de leefsituatie van dakloze mensen en nam de overlast in de openbare ruimte zichtbaar af.

Het feit dat de looptijd van het Plan van Aanpak eindigt, betekent niet dat de aanpak zelf ophoudt. De persoonsgerichte aanpak voor de doelgroep en de convenanten ter voorkoming van huisuitzettingen zijn inmiddels regulier beleid geworden, ook in andere centrumgemeenten.

Sinds de start van het Plan in 2006, hebben de vier gemeenten er aan gewerkt om de resultaten van hun beleid inzichtelijk te maken en in alle openheid te rapporten in de Monitor Plan van Aanpak Maatschappelijke Opvang. De auteurs danken de medewerkers van organisaties die deelnamen aan het actorenonderzoek voor hun medewerking en inbreng. Onze dank gaat vooral uit naar de werkgroep monitoring voor hun constructieve samenwerking en kritische commentaar.

1 Samenvatting

Voor de tweede fase van het Plan van Aanpak hebben de vier grote steden en het Ministerie van VWS geen streefcijfers met elkaar afgesproken. Wel besloten ze om de effecten van het beleid te monitoren en onderling te vergelijken. In de tweede fase van het Plan van Aanpak is het aantal indicatoren uitgebreid omdat de reikwijdte van het beleid is vergroot. De onderwerpen waarover de steden rapporteren zijn wel hetzelfde, maar de cijfers berusten vaak op verschillende definities en meetmethoden. De hoofdstukindeling, de indicatoren, en deze samenvatting volgen de geformuleerde kernopgaven van de Tweede fase van het Plan van Aanpak (zie §2.3).

1.1 Procesmatige resultaten en oordelen

1.1.1 Innovaties

Hoewel de looptijd van het Plan van Aanpak dit jaar eindigt, eindigt het gemeentelijk beleid om dakloze burgers te ondersteunen niet. Uit deze monitor blijkt dat de vier steden de aanpak nog steeds doorontwikkelen en uitbreiden met nieuwe vormen van dienstverlening en ondersteuning voor de doelgroep. We bespreken vier voorbeelden:

- op het gebied van schuldhulpverlening verrichtten Utrecht en Den Haag pilots om dakloze mensen met multiproblematiek beter te kunnen helpen, en Amsterdam en Rotterdam om de schuldhulpverlening voor zwerfjongeren te verbeteren;
- voor zwerfjongeren richtten steden processen anders in, bijvoorbeeld om zelfredzaamheid en door- en uitstroom te bevorderen (Amsterdam), ter voorbereiding van betere aansluiting op de transitie van Jeugdzorg (Utrecht), en door een nieuwe nachtopvang voor jongeren te realiseren (Den Haag);
- om duurzame uitstroom naar zelfstandig wonen te bevorderen ontwikkelde Rotterdam de Thuishavens, een concept om in de wijk ambulante begeleiding te kunnen bieden aan zelfstandig wonende voormalig dakloze mensen, realiseerden Den Haag en Amsterdam 'Housing First' voorzieningen, zoeken de steden naar sobere huisvesting (bv. in Amsterdam), of zetten ze in de wijk ervaringsdeskundigen in bij het ondersteunen van zelfstandig wonende mensen met OGGz-problemen (Utrecht);
- voor (ex-)gedetineerden waren er pilots om zorg voor kortgestraften tijdens detentie te laten continueren (Rotterdam) en om snel geestelijke gezondheidszorg te bieden aan verwarde personen in de politiecel (Den Haag).

1.1.2 Dakloze mensen zonder OGGz-problematiek

Dakloze burgers zonder OGGz-problematiek krijgen geen integraal trajectplan, maar andere vormen van ondersteuning. De steden startten een onderzoek naar omvang en problematiek van de groep. Alle vier de steden hebben aanpakken om hen te ondersteunen, bijvoorbeeld door hen tijdelijk onderdak te verschaffen, een briefadres en een uitkering te verstrekken, kortdurende begeleiding te bieden bij participatie of naar werk, en schuldhulpverlening.

1.1.3 Oordelen van actoren over effectiviteit van het Plan van Aanpak

Net als in 2011 werd aan medewerkers van uitvoerende instellingen met een enquête gevraagd naar hun oordeel over het Plan van Aanpak. Van de 238 benaderde mensen antwoordden er 138 (response van 58%) de vragenlijst. De belangrijkste uitkomsten zijn:

- Actoren zijn minder optimistisch dan in 2011 als het gaat om de effectiviteit van gebiedsgerichte netwerken om te voorkomen dat kwetsbare burgers dakloos worden. Ongeveer de helft van hen meent dat de ondersteuningsnetwerken hierin slagen, ongeveer een kwart meent van niet.
- Twee derde van de ketenpartners is van mening dat dakloze mensen betere en snellere ondersteuning krijgen dankzij ketensamenwerking, eenzelfde resultaat als in 2011. Wel geven actoren aan dat de werkdruk is toegenomen en dat ze minder (opvang- en ondersteunings-)mogelijkheden hebben om hun cliënten naar toe te leiden.
- Ongeveer vier op de tien medewerkers van uitvoerende organisaties is van mening dat de ketens voldoende zijn toegerust om te zorgen dat dakloze mensen weer een zelfstandig bestaan kunnen opbouwen, even veel als in 2011. Slechts een minderheid (22%) vindt dat de ketens zijn toegerust om te zorgen dat dakloze mensen aan het werk kunnen gaan of een opleiding kunnen volgen.
- Wat betreft de ondersteuning aan zwerfjongeren zijn uitvoerende organisaties aanmerkelijk positiever dan in 2011. Zo is tweederde (64%) van mening dat zwerfjongeren een begeleidingsplan krijgen dat alle levensgebieden bestrijkt, tegen minder dan de helft (44%) in 2011. Ook vindt zeven op de tien actoren (68%) dat jongeren goede of voldoende hulp krijgen bij het oplossen van hun schulden, tegen vier op de tien (40%) twee jaar geleden. In 2011 vond de meerderheid (57%) nog dat er onvoldoende opvangmogelijkheden waren voor zwerfjongeren: dat is gedaald naar 38%.

1.2 Kwantitatieve resultaten

De cijfers over geleverde prestaties en effecten hebben betrekking op rechthebbenden. Dakloze mensen zonder geldige verblijfsstatus zijn geen doelgroep van gemeentelijk beleid. In de cijfers over het voorkomen van dakloosheid (§1.2.1) zijn aanmeldingen van dakloze mensen zonder regiobinding niet inbegrepen, voornamelijk om technische redenen. In de cijfers over aantallen trajecten en stabiele mixen (§1.2.3 en §1.2.4) gaat het om dakloze regiogebonden mensen met OGGz-problematiek. Dakloze mensen zonder regiobinding en/of OGGz-problematiek kunnen wel hulp en tijdelijk onderdak krijgen, maar deze monitor geeft geen zicht op aantallen en geleverde prestaties voor die doelgroepen.

1.2.1 Voorkomen van dakloosheid

In de vier grote steden meldden zich in 2013 ruim 3.900 volwassen mensen aan bij de maatschappelijke opvang, tegenover 3.500 in 2012. Wijzigingen in werkwijze en registratiesystematiek zijn mogelijk debet aan deze stijging. In Rotterdam en Den Haag nam het aantal aanmeldingen toe, in Amsterdam en Utrecht af. In 2013 meldden zich bijna 2.000 jongeren aan bij de maatschappelijke opvang, waarvan bijna 1.500 in Rotterdam. Dit zijn niet allemaal zwerfjongeren zoals omschreven in de landelijk vastgestelde definitie van zwerfjongeren[1]: Rotterdam telt het aantal jongeren dat zich meldt bij het jongerenloket met een 'ernstig huisvestingsprobleem en een ernstige zorgvraag'.

De meeste volwassenen (85%) en jongeren (97%) meldden zich bij de maatschappelijke opvang om andere redenen dan recente huisuitzetting uit een corporatiewoning of recent ontslag uit detentie of een zorginstelling. Daarmee lijken dit niet meer de belangrijkste aanleidingen voor dakloosheid. Mensen melden zich ook aan wegens dakloosheid na huisuitzetting uit niet-corporatiewoningen, of pas na langere tijd na huisuitzetting, of

[1] De definitie luidt: 'zwerfjongeren zijn feitelijk of residentieel daklozen onder de 23 jaar met meervoudige problemen

verlaten hun woning bijvoorbeeld onder druk van hun huisgenoten of hun verhuurder, zo blijkt uit Utrechtse en Haagse registraties.

In 2013 vonden 2.163 huisuitzettingen plaats, vrijwel gelijk met het aantal in 2012.

Tabel 1.1. Kengetallen bij opgave voorkomen van dakloosheid, vier grote steden 2012 en G4 totaal 2011 en 2012[a,b]

	Amsterdam 2013	**Rotterdam** 2013	**Den Haag** 2013	**Utrecht** 2013	**G4** 2012	**G4** 2013
Aantal ontruimde woningen per 1.000 corporatiewoningen (indicator 1A)	3	7	6	2	5	5
% van aanmeldingen van volwassenen bij MO <3 mnd na huisuitzetting (indicator 1B)[c]	.	6	11	1	13	.
% ex-gedetineerden dat zich binnen 3 maanden na ontslag uit detentie aanmeldt bij MO (indicator 2)						
-volwassenen	3	3	2	0	2	3
-jongeren	4	5	2	0	1	3
% van aanmeldingen van volwassenen bij MO <3 mnd na ontslag uit zorginstelling (indicator 3)						
-volwassenen	.	2	2	1	3	.
- jongeren	5	1	3	2	.	2
Totaal aantal aanmeldingen bij MO (indicator 1B+2+3+7)						
-volwassenen	971	1.565	1.272	113	3.522	3.921
-jongeren	146	1.476	256	106	1.896	1.984

a) Kengetallen zijn berekend op basis van indicatoren 1A, 1B, 2, 3 en 7. Zie bijlage 1 voor de absolute aantallen. Indicator 8, het aantal aanvragen en geleverde trajecten voor schuldhulpverlening, wordt niet meer gemonitord. Indicator 9 betreft het aantal ex-gedetineerden dat in 2012 voorzien werd van basisvoorwaarden voor reïntegratie. De meest recente gegevens hebben betrekking op 2010.
b) In tabellen betekent een punt (.): geen gegevens
c) Deze indicator wordt alleen nog voor volwassenen gemeten: jongeren die zich na huisuitzetting melden bij de maatschappelijke opvang, worden geteld bij indicator 7

1.2.2 Verblijf op straat tegengaan

In de winter van 2010/11 werd het aantal rechthebbende mensen met regiobinding, dat op een gemiddelde nacht buiten sliep in de G4, geschat op 80. In de winter van 2011/'12 was dit aantal 70. Alleen van Amsterdam en Rotterdam zijn gegevens beschikbaar over het aantal buitenslapers in de winter van 2012/'13: in Amsterdam werd het gemiddeld aantal regiogebonden buitenslapers per nacht geschat op 70, in Rotterdam op 10.

1.2.3 Dakloze mensen in zorg en onder dak brengen

Eind februari 2014 hebben in de vier steden in totaal minstens 18.188 volwassenen een individueel trajectplan gekregen, sinds de start van het Plan in 2006 (17.802 per 31 december 2013). In het jaar 2013 werden meer trajecten gerealiseerd dan in voorgaande jaren: ruim 2.000, tegen respectievelijk bijna 1.500 en ruim 1.800 in respectievelijk 2012 en 2011. Deze toename komt vooral doordat in 2013 in Den Haag anders werd geregistreerd. Van de mensen die zich in 2013 in de vier grote steden bij de maatschappelijke opvang aanmeldden kreeg gemiddeld 50% een traject. In 2012 was dat nog 41%.

Begin 2014 hebben in de vier steden sinds 2006 in totaal minstens 11.208 volwassenen de stabiele mix bereikt. Op een totaal van ruim 18.000 volwassenen met een individueel traject betekent dit dat aan het eind van het Plan van Aanpak 62% van de volwassenen met een traject de stabiele mix heeft bereikt. De vier steden hebben zich voorgenomen om dakloze mensen behalve van een geregeld inkomen, stabiele huisvesting en zorg, ook te voorzien van stabiele dagbesteding. In Amsterdam is het aantal mensen in de 'stabiele mix' met stabiele dagbesteding aanzienlijk hoger dan in de andere drie steden.

Eind 2013 hebben in totaal sinds 2011 bijna 3.000 jongeren een integraal traject gekregen, waarvan bijna 1.900 in Rotterdam werden gerealiseerd. In de drie steden die gegevens aanleverden, zijn tussen 2011 en eind februari 2014 minstens 1.046 zwerfjongeren voorzien van een 'stabiele mix' van huisvesting, inkomen, en hulpverlening. Dat betekent dat in totaal 35% van de zwerfjongeren met een traject de stabiele mix hebben bereikt.

Tabel 1.2. Kengetallen bij opgave dakloze mensen in zorg en onder dak brengen, per stad en G4 totaal, 2012, 2013 en 28 februari 2014[a]

	Amsterdam 2013	**Rotterdam** 2014 (feb)	**Den Haag** 2014 (feb)	**Utrecht** 2014 (feb)	**G4** 2012	**G4** 2014 (feb)
Aantal personen uit doelgroep met traject (indicator 4A)						
-volwassenen	5.281	5.355	5.339	2.213	15.764	18.188
-jongeren	420	1.896	349	285	1.893	2.950
Aantal cliënten met traject voorzien van stabiele mix van inkomen, huisvesting en hulpverlening (indicator 4B)						
-volwassenen	3.827	2.982	2.856	1.543	.	11.208
- jongeren	34[c]	658	195	159	.	1.046
Aantal cliënten met stabiele mix en stabiele dagbesteding (indicator 4C)						
-volwassenen	2.657	277-361[b]	1.369	349	.	4.736
-jongeren	33[c]	658	195	93	.	979

a Stabiele mix wordt in Amsterdam en Rotterdam sinds 2012 bepaald op basis van ZRM.
b Rotterdam registreerde in 2012 niet hoeveel mensen met stabiele mix ook stabiele dagbesteding hadden: dit kon variëren tussen 0 en alle 134 mensen die in 2012 de stabiele mix bereikten. In 2013 waren er 33 nieuwe volwassen Rotterdammers met stabiele mix en stabiele dagbesteding.
c Van de 41 jongeren die in 2013 in het registratiesysteem ingevoerd waren, hadden er 34 een stabiele mix, onder wie 33 met stabiele dagbesteding.

1.2.4 Overlast verminderen

Op basis van de jaarlijkse metingen over het aantal gepleegde misdrijven en overtredingen, blijkt dat het bereiken van de stabiele mix resulteert in afname van de overlast en criminaliteit door de doelgroep met gemiddeld 52%. In de periode 2010-2013 begingen mensen met een traject maar zonder stabiele mix gemiddeld 1,0 overtredingen en misdrijven per persoon, tegen 0,4 per persoon door mensen die de stabiele mix bereikten.

Tabel 1.3. Kengetallen 2013 bij opgave overlast verminderen

	cliënten met stabiele mix	**cliënten met traject, geen stabiele mix**	**verschil stabiele mix t.o.v. geen stabiele mix**
gemiddeld aantal misdrijven en overtredingen per persoon (steekproeven van 100 cliënten)			
Rotterdam	0,18	1,06	-83%
Den Haag	0,27	0,22	+22%
Utrecht	0,43	0,64	-33%
aandeel zeer actieve veelplegers (%)			
Amsterdam	2	3	-33%

1.2.5 Verbeteren uitstroom

Gemiddeld zijn er voor (voormalig) dakloze mensen in de G4 aanzienlijk meer plaatsen in de 24-uuropvang dan in Begeleid Wonen: 1,7 plaatsen in de 24-uursopvang op elke plek Begeleid Wonen. Daarin zijn grote verschillen: in Amsterdam is er 1,1 plek 24-uurs opvang op elke plek Begeleid Wonen, in Den Haag is er 3,5 plek 24-uurs opvang op elke plek Begeleid Wonen.

Tabel 1.4. Capaciteit en bezetting begeleid en beschermd wonen, doorstroom-, en 24-uurs woonvoorzieningen voor (voormalig) dakloze mensen op 1 januari 2012, G4[a]

	Capaciteit	**Capaciteit per 10.000 inwoners 18 jaar en ouder**	**Aantal cliënten/cliëntsystemen op peildatum**	**Aantal per 10.000 inwoners 18 jaar en ouder**
Begeleid en Beschermd Wonen	1.287	7,2	1.281	7,1
Doorstroomvoorzieningen[a]	473	2,6	434	2,4
24-uurswoonvoorzieningen	2.165	12,1	1.984	11,1

a Aantal cliënten is totaal in 1e half jaar 2012

Bron: Monitor OGGZ G4 (G4-USER, 2014)

2 Inleiding

2.1 Tweede fase van het Plan van Aanpak

Het Rijk en de vier grote steden Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht startten in 2006 met het Plan van Aanpak Maatschappelijke Opvang om dakloosheid aan te pakken en de doorstroom in de maatschappelijke opvang te verbeteren. Het doel van dit plan was om alle (potentieel) dakloze mensen in de vier steden in beeld krijgen door middel van een integrale, persoonsgerichte aanpak en het realiseren van een sluitende keten van basisvoorzieningen.

In de eerste fase (2006-2010) lag de nadruk op het in zorg en onder dak brengen van dakloze mensen. In de tweede fase van het Plan van Aanpak (2011 tot en met februari 2014) wilden het Rijk en de vier grote steden voorkomen dat mensen (weer) dakloos raken en dat zij zoveel als mogelijk (blijven) participeren in de samenleving. De hoofddoelen voor de tweede fase waren:

- Het voorkomen van nieuwe dak- en thuislozen door te investeren op preventie van uitval en op het voorkómen van terugval;
- In zorg en opvang brengen van mensen die nu nog dakloos zijn en verbeteren van de doorstroom;
- Bevorderen dat mensen die in zorg en opvang zitten uitstromen en reïntegreren en participeren in de samenleving (Rijk en vier grote steden, 2011).

Om deze ambities te verwezenlijken namen de vier grote steden zich voor de samenwerking te versterken met welzijnsorganisaties in de wijken. Ze richtten zich in de tweede fase in eerste instantie op:

'Preventie:

- Vroegtijdige signalering en ondersteuning vanuit de wijk;
- Identificeren en onderbreken van routes naar dakloosheid;
- Voorkomen van schuldenproblematiek en huisuitzettingen;
- Beperken van risico's voor jongeren, voorkomen dat ze dakloos worden.

Kwaliteit van zorg en opvang:

- Naar binnen halen van mensen die nu nog op straat leven;
- Betere diagnose en realisatie van geïntegreerd zorgaanbod voor moeilijk plaatsbaren;
- Realiseren van adequate opvang en zorg voor zwerfjongeren;
- Versnellen van de door/uitstroom binnen de instellingen door financiële prikkels en prestatieafspraken.

Blijvend herstel:

- Bevorderen van continuïteit van zorg en indien nodig langdurige begeleiding met meerjarige afspraken en cliëntvolgende budgetten;
- Aansluiten bij lokale zorgnetwerken;
- Ontwikkelen van innovatieve woonvormen en methodieken;
- Investeren in verbetering van de kwaliteit van methodisch handelen gericht op herstel van cliënten (o.a. via opleiding); daarbij het inzetten van ervaringsdeskundigen;
- Grotere inzet op financiële hulpverlening, dagbesteding en participatie;
- Benutten van eigen kracht van cliënten, zingeving onderdeel maken van trajectaanpak en bij opbouw van een sociaal netwerk' (Rijk en vier grote steden, 2011: 3).

2.2 Doelgroep

In de eerste fase van het Plan van aanpak lag de nadruk op de doelgroepen feitelijk en residentieel daklozen. In de tweede fase van het Plan van Aanpak versterken de vier grote steden hun ondersteuning aan de potentieel daklozen en aan zwerfjongeren. De steden moeten keuzen maken aan wie ze welke soort ondersteuning verstrekken, en daarbij spelen de begrippen OGGz-problematiek en rechthebbendheid een belangrijke rol.

Feitelijk daklozen
Personen die niet beschikken over een eigen woonruimte en die voor een slaapplek gedurende de nacht ten minste één nacht (in de maand) waren aangewezen op buiten slapen ofwel overnachten in de openlucht en in overdekte openbare ruimten (portieken, fietsenstallingen, stations, winkelcentra of een auto) en binnen slapen in passantenverblijven van de maatschappelijke opvang, inclusief eendaagse noodopvang, of binnen slapen bij vrienden, kennissen of familie, zonder vooruitzichten op een slaapplek voor de daarop volgende nacht (Wolf et al., 2002; Rijk en vier grote steden, 2006; VNG, 2007).

Residentieel daklozen
Personen die als bewoner staan ingeschreven bij instellingen voor maatschappelijke opvang (internaten en sociale pensions, woonvoorzieningen op basis van particulier initiatief dat zich richt op semipermanente bewoning door dakloze mensen en particuliere commerciële pensions waar voornamelijk dakloze mensen wonen) (Wolf et al., 2002; Rijk en vier grote steden, 2006; VNG, 2007).

Zwerfjongeren
Zwerfjongeren zijn feitelijk of residentieel daklozen onder de 23 jaar met meervoudige problemen (Tweede Kamer 2009/2010).

Potentieel daklozen
De doelgroep potentieel daklozen wordt niet formeel omschreven in beleidsdocumenten. In de praktijk maken de potentieel daklozen deel uit van de bredere OGGz-doelgroep (zie hierna). De OGGz-doelgroep wordt niet alleen ondersteund vanuit het Plan van Aanpak, maar vanuit meerdere beleidskaders, zoals de aanpak voor multiprobleemgezinnen, welzijnsbeleid, maatregelen ter voorkoming van eenzaamheid of suïcide, de vrouwenopvang, het armoedebeleid, de veelplegersaanpak, et cetera.

Zo bezien kunnen tot de potentieel daklozen mensen gerekend worden met OGGz-problematiek voor wie ondersteuning vanuit de keten rond maatschappelijke opvang een aanvulling biedt op ondersteuning vanuit andere ketens. Binnen het kader van het Plan van Aanpak worden in ieder geval die mensen met OGGz-problematiek ondersteund die voorafgaand aan ontslag uit detentie of de klinische zorg niet beschikken over zelfstandige woonruimte en diegenen die weer zelfstandig wonen na een periode dakloos te zijn geweest. Ook multiprobleemgezinnen die hun woning dreigen te verliezen worden in het Plan van Aanpak met name genoemd.

OGGz-doelgroep
In de Memorie van Toelichting bij de Wet maatschappelijke ondersteuning wordt het beleidsterrein van openbare geestelijke gezondheid toegelicht (TK 2004/2005). In de Handreiking OGGz in de Wmo werkt Wolf (2006) de OGGz-doelgroep verder uit als "sociaal kwetsbare mensen die:

- Niet of onvoldoende in staat zijn om in de eigen bestaansvoorwaarden te voorzien (dak boven het hoofd, voedsel, inkomen, sociale contacten, zelfverzorging);
- Meerdere problemen tegelijkertijd hebben, waaronder bijvoorbeeld sociaal isolement, verwaarlozing van eigen lichamelijk functioneren en dat van eventuele kinderen, problemen met (huiselijk) geweld, vervuiling van de woonruimte en of van woonomgeving, overlastgevend gedrag, gebrek aan vaste of stabiele woonruimte, schulden, psychische en verslavingsproblemen;
- Vanuit het perspectief van professionele hulpverleners niet de zorg krijgen die zij nodig hebben om zich in de samenleving te handhaven en;
- Geen hulpvraag stellen waar de reguliere hulpverlening een antwoord op heeft. Familie, buren en omstanders vragen meestal om hulp, waardoor vaak sprake is van ongevraagde bemoeienis of hulpverlening."

Rechthebbenden
Onder 'rechthebbende' daklozen worden Nederlandse dakloze mensen verstaan en dakloze mensen zoals omschreven in artikel 8 van de Wet maatschappelijke ondersteuning en artikel 1a van het Besluit maatschappelijke ondersteuning (BWBR0020379). Belangrijke aspecten in deze artikelen zijn een legale verblijfsstatus, niet uitgesloten zijn van maatschappelijke ondersteuning en noodzaak tot opvang doordat men zich niet op eigen kracht kan handhaven in de samenleving. Daarbij handelen de vier grote steden in de geest van de door de VNG opgestelde Handreiking landelijke toegankelijkheid en regiobinding maatschappelijke opvang (VNG, 2011). Volgens deze handreiking wordt een cliënt in principe opgevangen in de gemeente waar de kans op een succesvol traject voor de cliënt het grootst is. Deze kans wordt vastgesteld op basis van een aantal criteria, in de wandelgangen ook wel 'regiobinding' genoemd.

Daarbij nemen de vier steden het beginsel van landelijke toegankelijkheid in acht. De handreiking borgt de landelijke toegankelijkheid van de maatschappelijke opvang doordat 1) cliënten zich in iedere gemeente mogen aanmelden; 2) ze in deze gemeente tijdelijk opvang en zorg krijgen totdat deze gemeente de cliënt goed heeft kunnen overdragen aan de gemeente waar het traject en de opvang uiteindelijk plaats gaan vinden; en 3) ze toegang krijgen tot de maatschappelijke opvang van de centrumgemeente van aanmelding indien de cliënt geen regiobinding heeft met een centrumgemeente.

2.3 Indicatoren en leeswijzer

Sinds de start van het Plan in 2006, monitoren het Rijk en de vier steden de voortgang van het Plan van Aanpak aan de hand van vijf kernindicatoren (Rensen, 2007; Rensen en Planije, 2008; Maas en Planije, 2009; 2010; Tuynman, Planije en Place, 2011, Tuynman en Planije, 2012; 2013). Zoals in §2.1 is toegelicht, verbreedde in de tweede fase van het Plan van Aanpak de reikwijdte van het beleid naar preventie van dakloosheid, zwerfjongerenbeleid en het voorkomen van terugval. Om de voortgang op de nieuwe ambities te kunnen volgen gaf de stuurgroep Plan van Aanpak van G4 en VWS de opdracht om indicatoren te formuleren die inzicht kunnen geven in de mate waarin de vier steden er in slagen om de kernopgaven te verwezenlijken. In de woorden van de stuurgroep moet "het Plan van Aanpak II (…) in alle steden, hoe dan ook, tot gevolg hebben dat:
- de ambities op de bestaande 5 hoofdindicatoren ambitieuzer kunnen worden, vooral dat meer mensen een duurzamere stabiele mix bereiken, uitgebreid met regelmatige deelname aan dagbesteding;
- (on-)vrijwillig verblijf op straat vrijwel niet meer voorkomt;

- het aantal aanmeldingen van onbekende cliënten bij de centrale toegangen sterk vermindert;
- het aantal bekende cliënten dat terugvalt en zich opnieuw aanmeldt bij de centrale toegangen (sterk) vermindert;
- de uitstroom vanuit de MO-instellingen naar zelfstandige woonvormen, toeneemt;
- de ondersteuning van voormalige MO/OGGz cliënten, vanuit andere beleidsvelden, verbetert."

2.3.1 Indicatoren

In 2011, het eerste jaar van de Tweede Fase, formuleerden de vier grote steden 20 indicatoren om deze kernopgaven te kunnen monitoren (Tuynman en Planije, 2012: 19). De vier grote steden en het ministerie van VWS besloten in 2012 om vijf indicatoren niet meer te monitoren en een indicator (12) te wijzigen naar een prestatieindicator die minder registratielast met zich meebracht. Daarvoor waren drie redenen:

1) de registratielast bleek dermate groot, dat het draagvlak voor monitoring van het beleid in de gemeentelijke organisaties onder druk kwam te staan. Voor een aantal van de nieuwe indicatoren waren aanpassingen aan registratiesystemen nodig om deze te kunnen monitoren. Het aanpassen van registratiesystemen bij uitvoerende organisaties is tijdrovend en vooral kostbaar, een investering waar in tijden van bezuinigingen kritisch naar gekeken moet worden.
2) veel van de nieuwe indicatoren bleken slecht vergelijkbaar tussen de steden. Om vergelijkbaarheid te bewerkstelligen zouden niet alleen registratiesystemen, maar ook werkprocessen en beleid vergelijkbaar moeten worden, hetgeen niet past bij decentraal beleid.
3) indicator 6A bleek niet valide: het aantal cliënten van de passantenverblijven meet niet onvrijwillig verblijf op straat, maar eerder een soort wachtlijst van mensen met een traject die nog wachten op de juiste plek in een doorstroom- of woonvoorziening of begeleid wonen.

Twee andere indicatoren ontbreken in deze monitorrapportage. Ten behoeve van indicator 9, het aantal en aandeel gedetineerden waar bij ontslag uit detentie is voorzien in basisvoorwaarden conform Sluitende Aanpak Nazorg, kwamen de nieuwe gegevens niet tijdig beschikbaar. De vierde meting van de Monitor Nazorg van het WODC wordt eind dit jaar verwacht. Over indicator 16, het oordeel van cliëntvertegenwoordigers en hun achterbannen over het Plan van Aanpak, rapporteren we in de evaluatie van het Plan van Aanpak (zie Tuynman en Planije, 2014). De indicatoren die wel gemonitord worden, staan beschreven in kader 2.1, gegroepeerd naar opdracht.

Kader 2.1. Beschrijving indicatoren, naar opdracht en bijbehorende sectie in het rapport[a, b]

nr.	**Indicator**	**Zie §**
opdracht 1 *…de ambities op de bestaande 5 hoofdindicatoren ambitieuzer kunnen worden, vooral dat meer mensen een duurzamere stabiele mix bereiken, uitgebreid met regelmatige deelname aan dagbesteding*		
1A	Aantal huisuitzettingen bij woningcorporaties in verhouding tot het aantal corporatiewoningen in de centrumgemeente	4.1.1
1B	Het aantal uit huis gezette personen dat zich meldt bij de centrale toegang van de MO binnen drie maanden na huisuitzetting en in die periode dakloos was (uitgesplitst naar zwerfjongeren (≤22) en volwassenen (≥23))	4.1.2
2	Aantal tot de doelgroep behorende ex-gedetineerde mensen dat zich binnen drie maanden na ontslag uit justitiële (jeugd)inrichting meldt bij de MO en in die periode dakloos was (uitgesplitst naar zwerfjongeren (≤22) en volwassenen (≥23))	4.2
3	Aantal tot de doelgroep behorende mensen dat zich binnen drie maanden na ontslag of uitval uit intramurale jeugdzorg/ GGz/ MO/VG meldt bij de centrale toegang van de MO en in die periode dakloos was (uitgesplitst naar zwerfjongeren (≤22) en volwassenen (≥23))	4.3
4A	Het aantal daklozen met een intake en een opgesteld individueel trajectplan, (uitgesplitst naar zwerfjongeren (≤22) en volwassenen (≥23))	6.3
4B	Aantal daklozen (uitgesplitst naar zwerfjongeren (≤22) en volwassenen (≥23)) dat gedurende drie maanden voorzien is van een stabiele mix op de drie leefgebieden uit PvA I: -inkomen; -huisvesting; - contact met hulpverlening	6.3.1
4C	aantal daklozen dat gedurende drie maanden voorzien is van een stabiele mix op de volgende vier leefgebieden: -inkomen; -huisvesting; - contact met hulpverlening; - dagbesteding (uitgesplitst naar zwerfjongeren (≤22) en volwassenen (≥23))	6.3.2
5	Overlast. Overlast wordt gemeten aan de hand van het aantal incidenten dat een groep personen (met intake en opgesteld individueel trajectplan versus mensen met een stabiele mix) op naam heeft staan. Zowel overtredingen als misdrijven tellen mee.	7.1
opdracht 2 *…(on-)vrijwillig verblijf op straat vrijwel niet meer voorkomt*		
6B	Het aantal mensen dat nog op straat verblijft	Hst 5
opdracht 3 *Het aantal aanmeldingen van onbekende cliënten bij de centrale toegangen sterk vermindert*		
1B 2 3	aanmeldingen bij MO na huisuitzetting aanmeldingen bij MO na ontslag uit detentie aanmeldingen bij MO na ontslag uit zorginstelling	4.1.2 4.2 4.3
7	Het aantal daklozen dat zich meldt bij de centrale toegang niet zijnde 1B/2/3 (uitgesplitst naar zwerfjongeren (≤22) en volwassenen (≥23))	4.4
opdracht 4 *… het aantal bekende cliënten dat terugvalt en zich opnieuw aanmeldt bij de centrale toegangen (sterk) vermindert*		
Indicatoren 10 (terugval naar dakloosheid na succesvolle afronding van traject) en 11 (uitval uit zorg) zijn komen te vervallen.		
opdracht 5 *… de uitstroom vanuit de MO-instellingen naar zelfstandige woonvormen, toeneemt*		
12	Door- en uitstroom naar (begeleid) zelfstandig wonen (aangepast t.o.v. 2011)	8.2
14	Gemaakte afspraken met woningcorporaties m.b.t. woonaanbod voor kwetsbare groepen/ kwetsbare groepen jongeren	8.3
opdracht 6 *… de ondersteuning van voormalige MO/OGGz cliënten, vanuit andere beleidsvelden, verbetert*		
15A	kwaliteit, effectiviteit en sturing van samenwerking in de ondersteuning aan daklozen	7.4
15B	kwaliteit en effectiviteit van lokale ondersteuningsnetwerken aan kwetsbare burgers	5.7
15C	kwaliteit, effectiviteit en sturing van samenwerking ten behoeve van kwetsbare jongeren en zwerfjongeren	7.6
15D	kwaliteit en effectiviteit van samenwerking bij het bevorderen van blijvend herstel	7.6

a vijf indicatoren zijn komen te vervallen, namelijk: -6A: cliënten van passantenverblijven; -8: geleverde prestaties en vraag naar schuldhulpverlening; -10: terugval naar dakloosheid na succesvolle afronding van traject; -11: uitval uit zorg; -13: doorlooptijd tot het bereiken van de stabiele mix.
b twee indicatoren worden niet of elders gerapporteerd: indicator 9 (het aantal en aandeel gedetineerden waar bij ontslag uit detentie is voorzien in basisvoor-waarden conform Sluitende Aanpak Nazorg) en indicator 16 (het oordeel van cliëntvertegenwoordigers en hun achterbannen).

2.4 Leeswijzer

In het rapport staan de indicatoren en procesbeschrijvingen gegroepeerd in de (theoretische) volgorde van uitval en herstel en de bijbehorende beleidsopgaven: voorkomen van dakloosheid (hoofdstuk 4); verblijf op straat tegengaan (hoofdstuk 5); dakloze mensen in zorg en onder dak brengen (hoofdstuk 6); overlast verminderen (hoofdstuk 7); verbeteren van uitstroom (hoofdstuk 8). Hoofdstuk 9 gaat over cliëntparticipatie. Het rapport begint met een bespreking van een aantal beleidsinnovaties die de vier steden doorvoerden (hoofdstuk 3).

3 Innovaties

In het Plan van Aanpak Tweede Fase spraken de vier steden af dat zij een aantal knelpunten vanuit experimentele praktijkervaringen zouden proberen op te lossen. Zij kiezen ervoor om dit zodanig met elkaar af te stemmen dat innovaties op drie belangrijke thema´s door alle vier steden worden ontwikkeld en dat iedere stad een eigen thema adopteert en uitwerkt in een innovatie. De innovaties dienden bij te dragen aan de oplossing van vier knelpunten, te weten: het ontschotten van financieringsstromen; conflicterende regelgeving; aanspreken van de eigen kracht/ervaringsdeskundigheid van cliënten; toenemende aansluiting op ketens in de stad en in de regio.

Het voornemen was dat de ervaringen uitgewisseld zouden worden om daarna gezamenlijk conclusies te trekken.

3.1 Amsterdam: Pilot uitstroom bevorderen

In de 2e Voortgangsrapportage Herijking Maatschappelijke Opvang Amsterdam (Gemeente Amsterdam, 2013) wordt de stand van zaken weergegeven van de hervorming van de maatschappelijke opvang. De belangrijkste ontwikkelingen en acties in de fase van de uitstroom zijn:
1). Het aantal mensen dat via de veldtafel uitstroomt een zelfstandige woning krijgt toegewezen neemt versneld toe. Tot 1 september 2013 waren 81 mensen voorzien van een woning via de veldtafel uitstroom. De prognose voor heel 2013 was dat er zo'n 150 mensen via deze route zouden uitstromen. Volgens de gemeente Amsterdam laat deze stijgende uitstroom naar een woning zien dat de ingezette acties (met name het sturen op uitstroom door alle cliënten te screenen op zelfredzaamheid en hen zo snel als mogelijk door te leiden naar de uitstroomtafel) effect sorteert en het dus loont om te sturen op uitstroom. Volgens Amsterdam is voor een blijvend groeiende uitstroom meer nodig.
2). Uit onderzoek van de GGD blijkt dat een grote groep mensen uitstroomt, anders dan naar een zelfstandige woning via de veldtafel. Deels gaat het om mensen die tijdelijk uitvallen door bijvoorbeeld detentie, en die zich later mogelijk opnieuw aanmelden. Daarnaast heeft een groot deel naar verwachting zelf onderdak gevonden in de regio Amsterdam of daarbuiten. Om te bepalen hoe deze uitstroom precies er uit ziet, is nader onderzoek nodig.
3). Het realiseren van Sobere Huisvesting heeft de hoogste prioriteit. Met voorrang worden beschikbare panden onderzocht op haalbaarheid op korte termijn. Alle inspanningen zijn erop gericht om zo spoedig mogelijk een eerste locatie in gebruik te kunnen nemen. Panden die niet of nauwelijks verbouwing behoeven, worden als eerste aangepakt. De eerste besluiten en bestedingen worden op korte termijn verwacht. Mede wegens de hoge prioriteit ligt de focus van het project op panden in de zorgsector waarvan de huur is beëindigd of binnenkort zal worden opgezegd. Voor deze panden wordt samen met de betrokken instellingen onderzoek gedaan naar de haalbaarheid van hergebruik.

3.2 Rotterdam: Thuishavens

Het concept Thuishavens is de Rotterdamse werkwijze die verschillende verschijningsvormen kent. Een voorbeeld van een Thuishaven is een locatie van de Stichting Ontmoeting in Delfshaven, waar woonbegeleiders op de begane grond hun kantoor hebben, en waar acht voormalig dakloze mannen en vrouwen boven wonen. Dit kantoor is toegankelijk voor alle buurtbewoners voor vragen. In de buurt van het pand wonen nog veertig cliënten zelfstandig, die ambulante begeleiding krijgen vanuit het pand. Niet elke Thuishaven is fysiek van aard, er zijn ook Thuishavens die werken met een netwerkbenadering.

Het doel van Thuishavens is dat voormalig dakloze mensen van cliënt weer "gewone" buurtbewoners worden. Thuishavens hebben een signalerende functie om te voorkomen dat risicogroepen en kwetsbare buurtbewoners afglijden in hun problematiek. De Thuishavens geven kwetsbare personen een opstap naar meer zelf redzaamheid, zodat zij weer mee kunnen doen in de samenleving. Tegelijkertijd is de Thuishaven de buurt ook tot steun. Buurtbewoners kunnen worden ondersteund vanuit de Thuishaven zodat ze zelf of met beperkte begeleiding de regie over hun leven in handen houden. Belangrijk voor de Thuishavens is de verbinding met de wijk. Dat wil zeggen dat ook partijen die al in de wijk actief zijn, vooral op het gebied van welzijn, betrokken worden bij de diensten die Thuishavens verlenen aan cliënten in de buurt. Eind 2013 zijn er verspreid over Rotterdam ruim 25 Thuishavens gerealiseerd, waarmee is voldaan aan de ambitie om eind 2013 minimaal 20 Thuishavens operationeel te hebben.

3.3 Den Haag: Housing First Den Haag

Binnen het programma Den Haag Onder Dak (DHODII) is in december 2011 de pilot Housing First Den Haag (HFDH) van start gegaan. HFDH is een innovatieve manier om daklozen van straat of uit de laagdrempelige opvang (nacht-/dagopvang) direct in een woning te plaatsen met de nodige begeleiding. De tussenstap van opname in een zorgvoorziening wordt daarmee overgeslagen. CZ Zorgkantoren en de gemeente Den Haag trekken hierin samen op met de instellingen LIMOR en Leger des Heils en wooncorporatie Staedion. Eind 2013 is de projectdoelstelling van HFDH om in twee jaar tijd in totaal 50 daklozen te voorzien van een woning met begeleiding ruimschoots behaald.
De beoogde doelgroep wordt ook daadwerkelijk bereikt, namelijk dakloze mensen met meervoudige (veelal verslavings/psychiatrische) problematiek, een langdurige hulpverleningsgeschiedenis en niet 'passend' in collectieve voorzieningen. In toenemende mate worden bovendien ook langdurig dakloze mensen bereikt, die de hulpverlening altijd gemeden hebben, en dus nog geen zorgindicatie hebben (zgn. 'zorgwekkende zorgmijders').
De effectmeting heeft laten zien dat de aanpak aanslaat bij de deelnemers en dat sprake is van een toename in de zelfredzaamheid van de deelnemers. Uit de procesevaluatie blijkt dat de projectmatige aanpak werkt en dat de samenwerking tussen partijen goed is. Tevens is voorzichtig geconcludeerd dat sprake is van een gunstige (maatschappelijke) kosten/baten-verhouding in vergelijking met de zorg geboden in een intramurale setting.
Mede gezien de positieve uitkomsten van de effectmeting en de procesevaluatie is besloten het project te verlengen. Doel voor 2014 is nog eens 25 langdurig daklozen te laten instromen. Na 2014 zal de aanpak integraal onderdeel worden van de langdurige zorg voor (O)GGz cliënten.

3.4 Utrecht: Budget de Baas

Het doel van de pilot 'Budget de Baas' (gestart in 2011) is het verbeteren van de zelfredzaamheid van OGGz-cliënten op zoveel mogelijk leefgebieden door een effectieve financiële hulpverlening en waar mogelijk ook schuldenafbouw. In het verlengde hiervan moet de verbetering van de zelfredzaamheid de bijkomende maatschappelijke kosten van de OGGz-doelgroep verlagen. Daarnaast was het streven in de pilot te komen tot een efficiënte inzet van middelen uit AWBZ en gemeentelijke middelen, zodat financiële hulpverlening aan OGGz-cliënten betaalbaar en mogelijk blijft. De doelgroep van de pilot Budget de Baas betreft klanten met zware problematiek die gebruik maken van de maatschappelijke opvang en begeleiding uit de AWBZ.

Eind 2012, begin 2013 heeft een tussenevaluatie van de pilot Budget de Baas plaatsgevonden. De belangrijkste conclusies uit deze tussenevaluatie zijn:

- Sinds de start van de pilot zijn 250 cliënten ingestroomd. Hiermee is het beoogd aantal klanten gerealiseerd.
- Functioneren cliënten: de beschikbare gegevens lijken de aanname te bevestigen dat cliënten die gelijk of beter functioneren op het leefgebied financiën, ook op een groot aantal van de andere leefgebieden hetzelfde of beter functioneren.
- De taakverdeling en samenwerking tussen woonbegeleiders en consulenten heeft in de pilotperiode nog te weinig aandacht gekregen. Er zijn mogelijkheden om onderlinge samenwerking en taakverdeling te verbeteren. Dit is de afgelopen periode opgepakt.
- Het aanscherpen van de afspraken tussen gemeente, Zorgkantoor en Stadsgeldbeheer heeft geleid tot verduidelijking van producten en van financiering. Hierdoor is duidelijker welke cliënt welk traject kan krijgen, wie dat betaalt, en hoeveel elk traject zou mogen kosten.
- De betrokken professionals vermoeden dat Budget de Baas leidt tot efficiencyvoordelen en afname van maatschappelijke kosten. Verschillende resultaten ondersteunen dit vermoeden: er is een lichte afname van begeleidingsuren bij de onderzochte groep cliënten, de cliënten functioneren vergelijkbaar of beter (gemeten met de ZRM), en afspraken zijn aangescherpt om hybride financiering te voorkomen.

De eindevaluatie van de pilot Budget de Baas wordt naar verwachting medio 2014 opgeleverd. De focus is daarbij enigszins verschoven als gevolg van de veranderende context (decentralisaties en beweging de wijk in).

4 Voorkomen van dakloosheid

Registratie van aanmeldingen
Niet alle aanmeldingen worden geregistreerd: aanmeldingen van mensen zonder binding met de regio worden in dit hoofdstuk niet gerapporteerd. Dat betekent niet dat hun aantallen niet bekend zijn, maar voor de indicatoren die in dit hoofdstuk worden gerapporteerd (1B, 2, 3 en 7) is het nodig dat de aanleiding tot aanmelding wordt geregistreerd. Gewoonlijk wordt die aanleiding uitgevraagd bij de intake, en meestal vindt de screening op regiobinding al daarvóór plaats. In Utrecht worden alleen aanmeldingen geregistreerd van mensen met OGGz-problematiek. In de andere steden worden aanmeldingen van mensen die zich aanmelden wegens dakloosheid met of zonder complexe (OGGz-problematiek) wel geregistreerd.

Amsterdam wijzigde alle vier de indicatoren die in dit hoofdstuk besproken worden, waardoor Amsterdamse cijfers niet meer vergelijkbaar zijn met voorgaande jaren. Voorheen werd bij de centrale toegang tot de maatschappelijke opvang aan aanmelders gevraagd of zij de afgelopen 90 dagen uit huis gezet waren door een corporatie (indicator 1B), of dat ze ontslagen waren uit detentie (indicator 2) of een zorginstelling (indicator 3). Dit was conform meetafspraak, maar er werd slecht geregistreerd. Dit jaar krijgen personen pas een aanmeldingsformulier bij start van het traject, enkele maanden na aanmelding.

De achterliggende reden voor deze onderregistratie lag in de zogenaamde zij-instroom vanuit klinieken en detentie. Deze personen kregen een trajectplan, direct via de veldtafel. Deze groep bleek even groot als de reguliere instroom. Het beleid is op dit punt gewijzigd en deze instroom is nu ook reguliere instroom, via een andere route. Bij dit deel vindt aanmelding aan de veldtafel plaats via andere zorgaanbieders, GGZ of justitie. Dit voorkomt dakloosheid na detentie of verblijf in de kliniek, maar het betekent wel dat alleen van degenen met een traject de aanleiding tot dakloosheid wordt geregistreerd en dat de tijdsperiode ook niet altijd duidelijk is.

Doordat mensen van buiten de regio niet worden doorverwezen naar de screening, werden alleen aanmeldingen van mensen met regiobinding geregistreerd (indicator 7); in voorgaande jaren werden alle aanmeldingen geregistreerd. Dit resulteerde in een afname van het totaal aantal aanmeldingen met 38% ten opzichte van vorig jaar.

In *Utrecht* is het registratiesysteem KRIS bestemd voor mensen met OGGz-problematiek: dakloze mensen met minder complexe problematiek krijgen er wel tijdelijk onderdak en hulp (zie ook §6.4.4), maar worden niet in de hier gerapporteerde cijfers meegenomen. In Utrecht werden in 2013 uitsluitend aanmeldingen geregistreerd van cliënten die in aanmerking kwamen voor een traject. Daardoor is het aantal aanmeldingen in Utrecht beïnvloed door een onbekende instroom naar zorgvoorzieningen via routes buiten de Brede Centrale Toegang en de veldtafels om.

Een en ander komt door veranderingen in de samenstelling van de veldtafel en daaruit volgende wijzigingen in de praktijk van indicatiestelling en zorgtoewijzing. Vanaf april 2012 vertrok het Centrum indicatiestelling zorg (CIZ) van de veldtafel, en werden gelijktijdig de beleidsregels voor AWBZ-gefinancierde zorg aangescherpt. Met name cliënten die instroomden via de GGZ en verslavingszorg raakten daarbij uit zicht van de Utrechtse Brede Centrale Toegang. Door aanscherping van de beleidsregels in oktober 2013 diende AWBZ-gefinancierde zorg voor de OGGz-doelgroep direct via het CIZ te lopen. Dit leidde tot meer aanvragen bij de Brede Centrale Toegang voor Wmo-voorzieningen als woonvoorzieningen

en ambulante woonbegeleiding, maar niet tot meer AWBZ-gefinancierde trajecten in het kader van het Plan van Aanpak.

Door de wijzigingen in registraties rijst de vraag in hoeverre de registraties van dakloosheid als gevolg van huisuitzetting of ontslag uit detentie of een zorginstelling ook dekkend zijn. In §4.2 beredeneren we dat de registraties van aanmeldingen na ontslag uit detentie grotendeels dekkend zijn. In §4.1.2 tonen dat naar schatting de helft van de aanmeldingen uit dakloosheid na huisuitzetting veroorzaakt wordt door huisuitzettingen uit niet-corporatiewoningen en niet-recente huisuitzettingen. Er zijn geen aanvullende gegevens over de mate waarin de registraties over ontslag uit zorginstellingen de omvang van het probleem dekken.

4.1 Voorkomen huisuitzettingen: indicatoren 1A en 1B

Een van de voornemens van de steden in het kader van het Plan van Aanpak is om dakloosheid als gevolg van huisuitzettingen terug te dringen. Daartoe monitoren ze het aantal huisuitzettingen (indicator 1A) en het aantal mensen dat zich na huisuitzetting meldt bij de maatschappelijke opvang (indicator 1B).

4.1.1 Terugdringen huisuitzettingen (indicator 1A).

Het totaal aantal huisuitzettingen uit corporatiewoningen in de vier grote steden bleef gelijk ten opzichte van 2012: er werden 2.163 corporatiewoningen ontruimd. In Utrecht en Rotterdam nam het aantal huisuitzettingen uit corporatiewoningen per 1.000 corporatiewoningen toe, in Den Haag en Amsterdam nam dat aantal licht af.[2] In Utrecht steeg het aantal huisuitzettingen relatief het sterkst: van 71 in 2012 naar 105 in 2013 (+48%), in Den Haag was de afname het sterkst: van 505 naar 469 in 2013 (-7%).

[2] Amsterdam monitort voor lokaal gebruik ook aantallen huisuitzettingen uit woningen van grote particuliere verhuurders met wie convenanten zijn afgesloten. De afname bij corporatiewoningen (hier gerapporteerd) bedroeg -2%; bij particuliere verhuurders -9%.

Grafiek 4.1 Aantal huisuitzettingen uit corporatiewoningen, per 1.000 corporatiewoningen[a,b]

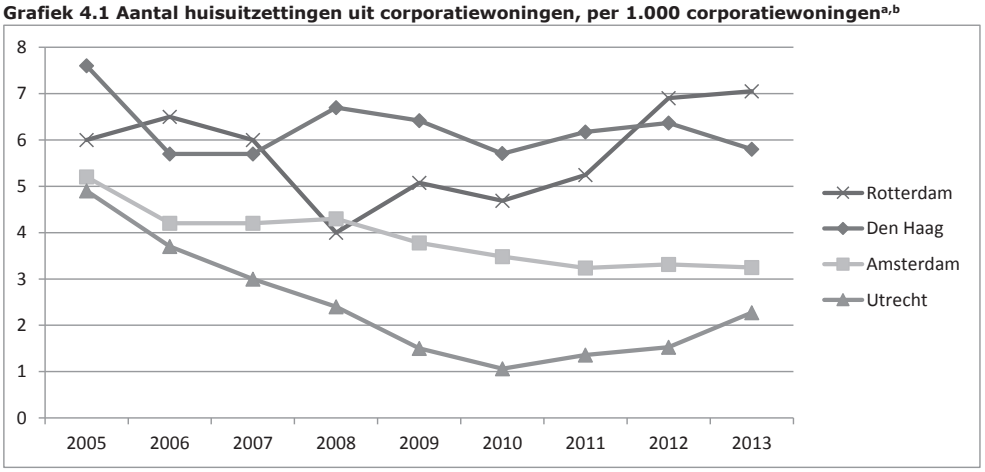

a Rotterdam 2009 geëxtrapoleerd op basis van gegevens over drie kwartalen. Vanaf 2010 werden in Rotterdam de aantallen corporatiewoningen geteld, daarvóór geschat.
b Amsterdams totaal aantal corporatiewoningen in 2013 geschat op basis van het totaal in 2012

4.1.2 Voorkomen dakloosheid door huisuitzettingen (indicator 1B)

Drie steden leverden de afgesproken gegevens aan. In Rotterdam, Den Haag en Utrecht meldden zich 257 mensen aan bij de maatschappelijke opvang binnen drie maanden na huisuitzetting, een afname ten opzichte van 2012, toen dit aantal 326 mensen bedroeg (-21%)[3]. De afname deed zich in alle drie de steden voor; in Utrecht meldde zich nog maar één persoon kort na uithuiszetting. In Amsterdam waren er 46 personen die een traject kregen uit huis gezet. Omdat niet meer de reden van dakloosheid wordt geregistreerd bij aanmelding, maar alleen bij degenen met een traject (zie inleiding van dit hoofdstuk), is de afname in Amsterdam ten opzichte van voorgaande jaren het gevolg van een wijziging in de registratie, en niet een weerslag van werkelijke afname van dakloosheid als gevolg van huisuitzetting.

Huisuitzetting als oorzaak voor dakloosheid is in belang aan het afnemen. Door een wijziging in het aanmeldingsformulier zijn de Rotterdamse cijfers uit 2011 niet vergelijkbaar met de latere cijfers, maar in deze drie steden is het aandeel mensen dat zich na huisuitzettingen bij de maatschappelijke opvang aanmeldt als percentage van het totaal aantal aanmeldingen in 2013 kleiner dan in 2011 en 2012. Niet iedere uithuiszetting leidt binnen drie maanden tot een aanmelding bij de maatschappelijke opvang. Gemiddeld volgen er in de G4 per 100 uithuiszettingen binnen drie maanden na uitzetting 12 aanmeldingen bij de maatschappelijke opvang, variërend van 1 in Utrecht tot 31 in Den Haag (tabel 4.1).

Utrechtse en Haagse registraties geven een beeld van de mate waarin de indicator het totaal aantal dakloze mensen na huisuitzetting dekt: in Utrecht meldden zich twee mensen aan binnen twaalf maanden na huisuitzetting uit een corporatiewoning en één binnen drie maanden. Nog eens drie werden er de afgelopen twaalf maanden uit een niet-corporatiewoning gezet. In Den Haag meldden zich, naast de 144 die zich binnen drie maanden na huisuitzetting uit een corporatiewoning meldden, nog 100 mensen die langer dan drie maanden geleden uit huis gezet waren of die uit niet-corporatiewoningen gezet waren.

[3] Op basis van zelfrapportage, met andere woorden, aanmelders geven zelf aan dat huisuitzetting de reden voor aanmelding is. Dit wordt niet geverifieerd.

Tabel 4.1. Aantal volwassenen dat zich binnen 3 maanden na huisuitzetting meldt bij de maatschappelijke opvang, absoluut en als percentage van totaal aantal nieuwe aanmeldingen, G4, 2011 – 2013.

	Aantal < 3 mnd na huisuitzetting			*in % van nieuwe aanmeldingen*			*als % van aantal huisuitzettingen*
	2011	**2012**	**2013**	**2011**	**2012**	**2013**	**2013**
Amsterdam	84	137	46[a]	6	9	.	7[a]
Rotterdam	392	125[b]	112	38	16	6	12
Den Haag	132	196	144	17	16	11	31
Utrecht	5	5	1	2	2	1	1
Totaal	613	463	303	17	13	.	12[a]

Bronnen: Centrale meldpunten maatschappelijke opvang.
Nieuwe aanmeldingen is het totaal van nieuwe dakloze mensen zoals geteld in indicator 1B, 2, 3 en 7.
a Van de mensen die in 2013 een traject kregen, waren er 46 dakloos geworden door huisuitzetting. Afname gevolg van wijziging in registratie.
b Afname in Rotterdam in 2012 t.o.v. 2011 is het gevolg van gewijzigde registratie.

4.2 Voorkomen dakloosheid na ontslag uit detentie: indicator 2

Bij aanvang van het Plan van Aanpak stelden de vier gemeenten zich ten doel om dakloosheid na ontslag uit detentie te voorkomen. Om de voortgang op deze beleidsdoelstelling te volgen wordt het aantal aanmeldingen bij de maatschappelijke opvang binnen drie maanden na ontslag uit detentie als percentage van het totaal aantal ex-gedetineerden in de gemeente gemeten.

In de vier steden meldden zich in 2013 meer volwassen ex-gedetineerden bij de maatschappelijke opvang dan voorgaande jaren: 193, tegen 169 in 2012. Vooral in Amsterdam meldden zich meer volwassenen na detentie bij de maatschappelijke opvang dan voorgaande jaren. De gemeente Amsterdam schrijft dit toe aan verbeterde overdracht van gedetineerden vanuit Justitie aan de maatschappelijke opvang. In Den Haag meldden zich minder ex-gedetineerde volwassenen bij de maatschappelijke opvang dan in 2012: 39, tegenover 58 vorig jaar. In Rotterdam stijgt het aantal volwassen ex-gedetineerden dat zich aanmeldt bij de maatschappelijke opvang voor het tweede jaar op rij (tabel 4.2a)[4]. In deze stad meldden zich ook 38 jongeren bij Centraal Onthaal Jongeren, tegen 1 in Utrecht en 9 in Den Haag en Amsterdam, en 19 in 2012 (tabel 4.2b). Zowel absoluut als ten opzichte van het totaal aantal ex-gedetineerden melden zich in Utrecht de minste dakloze mensen bij de maatschappelijke opvang.

[4] Op basis van zelfrapportage, met andere woorden, aanmelders geven zelf aan dat ontslag uit detentie de reden voor aanmelding is. Dit wordt niet geverifieerd.

Tabel 4.2a. Aantal volwassenen (23 jaar of ouder) dat zich binnen 3 maanden na ontslag uit detentie aanmeldt bij de maatschappelijke opvang, absoluut en als percentage van totaal aantal ex-gedetineerden, G4, 2011 -2013.

	Aantal			%		
	2011	**2012**	**2013[a]**	**2011**	**2012**	**2013[b]**
Amsterdam	42	47	82	2	2	3
Rotterdam	46	61	70	2	3	3
Den Haag	48	58	39	2	3	2
Utrecht	9	3	2	1	0	0
G4 totaal[a]	145	169	193	2	2	3

Bronnen*: Aantal aanmeldingen bij maatschappelijke opvang:* registraties centrale meldpunten maatschappelijke opvang; *Totaal aantal ex-gedetineerde volwassenen*: Min V&J, DJI, Afdeling Analyse Strategie en Kennis. Bewerking Trimbos-instituut. Het aantal volwassen ex-gedetineerden is geschat door 1/6 van het aantal 18 t/m 23-jarigen op te tellen bij het aantal ex-gedetineerden van 24 jaar en ouder in elke stad.

Tabel 4.2b. Aantal jongeren (van 22 jaar of jonger) dat zich binnen 3 maanden na ontslag uit detentie aanmeldt bij de maatschappelijke opvang, absoluut en als percentage van totaal aantal jeugdige ex-gedetineerden, G4, 2011 -2013.[a]

	Aantal			%		
	2011	**2012**	**2013**	**2011**	**2012**	**2013**
Amsterdam	.	1	9	.	0	4
Rotterdam	36	19	38	6	3	5
Den Haag	6	5	9	1	1	2
Utrecht	3	0	1	1	0	0
G4 totaal	45a	25	57	3a	1	3

Bronnen: *Aantal aanmeldingen bij maatschappelijke opvang:* registraties centrale meldpunten maatschappelijke opvang; *Totaal aantal jeugdige ex-gedetineerden*: Min V&J, DJI, rapportage uitstroom uit gevangeniswezen en justitiële jeugdinstellingen 2012, leeftijd tot en met 22 jaar, exclusief vreemdelingenbewaring en woonplaats onbekend.
a Totaal zwerfjongeren 2011 exclusief Amsterdam.

De waarde van indicator 2 is moeilijk te interpreteren. Het doel van het beleid is dat mensen niet op straat komen te staan wanneer ze vrij gelaten worden. Wanneer de ex-gedetineerde zelf geen woning meer heeft, kan een plek in de maatschappelijke opvang opgevat worden als een succes van goed nazorgbeleid voor deze persoon, omdat hij of zij anders feitelijk dakloos geworden zou zijn. Om die reden spraken de vier steden af ook beleidsprestaties van het nazorgbeleid te meten: hoeveel ex-gedetineerden zijn voorzien van een identiteitsbewijs, inkomen, onderdak, schuldhulpverlening en zorg (indicator 9). In het vorige jaarbericht werd gerapporteerd over gegevens uit de *Derde Monitor nazorg ex-gedetineerden* (Noordhuizen en Weijters, 2013). Hierin wordt een overzicht gegeven van de geleverde inspanningen en resultaten op het gebied van nazorg aan ex-gedetineerden in de tweede helft van 2010. Recentere gegevens, over gedetineerden die uitstroomden in 2011 en 2012, worden eind dit jaar verwacht.

Aangenomen kan worden dat de registraties van aanmeldingen van ex-gedetineerden bij de maatschappelijke opvang de omvang van het aantal dakloze gedetineerden voor het overgrote deel dekken. Zoals in §7.2 hierna wordt beschreven, worden bij dakloze gedetineerden aangemeld bij de centrale toegangen. Zoals uit de Derde Monitor Nazorg bleek, werd in 2010 voor een minderheid (24%) van de gedetineerden zonder huisvesting tijdens detentie huisvesting geregeld voor direct na detentie.

4.3 Terugdringen dakloosheid door ontslag uit zorginstelling: indicator 3

In het Plan van Aanpak namen de vier gemeenten zich voor dat dakloosheid ten gevolge van uitval uit zorginstellingen (vrijwel) niet meer voor diende te komen. De sluitende ketensamenwerking onder veldregie van de gemeente zou hieraan bijdragen. Om de voortgang op deze beleidsdoelstelling te volgen wordt het aantal aanmeldingen bij de maatschappelijke opvang binnen drie maanden na ontslag of uitval uit een zorginstelling als percentage van het totaal aantal nieuwe aanmeldingen in de gemeente gemeten.

In de drie steden die gegevens aanleverden die vergelijkbaar waren met vorige jaren, meldden zich in 2013 iets minder volwassenen aan bij de maatschappelijke opvang na ontslag uit een zorginstelling dan in voorgaande jaren (tabel 4.3a). In Amsterdam wijzigde de indicator (zie inleiding bij dit hoofdstuk) en moet de toename toegeschreven worden aan instroom in trajecten als gevolg van overdracht vanuit GGz-instellingen aan de maatschappelijke opvang, niet aan een toename van ontslag uit klinieken zonder overdracht.

In Rotterdam melden zich meer jongeren bij de maatschappelijke opvang na ontslag uit een zorginstelling dan in de andere twee steden: 20, tegen 2 in Utrecht, 8 in Amsterdam en 10 in Den Haag. In Rotterdam worden bij het jongerenloket (Centraal Onthaal Jongeren)echter zó veel meer kwetsbare jongeren bereikt, dat hun aantal in verhouding tot het totaal aantal aanmeldingen gering is. (tabel 4.3b).

Tabel 4.3a. Aantal volwassenen (≥ 23 jr.) dat zich binnen 3 maanden na ontslag uit zorginstelling meldt bij de maatschappelijke opvang, absoluut en als aandeel van totaal aantal nieuwe aanmeldingen, vier grote steden, 2011 - 2013

	Aantal			%		
	2011	**2012**	**2013**	**2011**	**2012**	**2013**
Amsterdam	7	7	24[a]	0	0	.
Rotterdam	36	57	44	3	7	2
Den Haag	37	30	27	5	3	2
Utrecht	4	2	1	1	1	1
G4 totaal	84	96	96	2	3	

a Toename in Amsterdam is het gevolg van wijziging van de indicator, zie inleiding hst 4.

Tabel 4.3b. Aantal jongeren (≤ 22jr) dat zich binnen 3 maanden na ontslag uit zorginstelling meldt bij de maatschappelijke opvang, absoluut en als aandeel van totaal aantal nieuwe aanmeldingen, vier grote steden, 2011 - 2013

	Aantal			%		
	2011	**2012**	**2013**	**2011**	**2012**	**2013**
Amsterdam	.	3	8	.	.	5[a]
Rotterdam	.	.	20	.	.	1
Den Haag	13	11	10	8	4	3
Utrecht	5	0	2	4	0	2
G4 totaal	.	.	40	.	.	2

Bron: registraties centrale meldpunten maatschappelijke opvang.
Totaal aantal nieuwe aanmeldingen is het totaal van nieuwe dakloze mensen zoals geteld in indicator 1B, 2, 3 en 7.
a In Amsterdam is het totaal aantal aanmeldingen gelijk aan het aantal nieuwe zwerfjongeren dat in aanmerking kwam voor een traject. In de andere steden worden niet alleen de trajecten, maar ook de aanmeldingen geregistreerd: niet alle aanmeldingen komen in aanmerking voor een traject.

4.4 Voorkomen nieuwe dakloze personen: indicator 7

Eén van de kernopgaven in de tweede fase van het Plan van Aanpak is het voorkomen van nieuwe dak- en thuisloze personen door te investeren in preventie van uitval en op het voorkómen van terugval (Rijk en vier grote steden, 2011). De preventieve inspanningen van de vier grote steden hebben zich dus van het voorkomen van dakloosheid als gevolg van huisuitzetting en ontslag uit detentie of zorg verbreed naar het beperken van de totale instroom van nieuwe dakloze mensen. Om die reden volgen de steden ook het aantal aanmeldingen bij de maatschappelijke opvang om andere redenen dan huisuitzetting of ontslag uit detentie of zorg.

In totaal meldden zich in de vier grote steden in 2013 ruim 3.900 volwassenen bij de maatschappelijke opvang, ongeacht de reden van hun aanmelding: huisuitzetting, ontslag uit zorg of detentie of juist om andere redenen. Dit is een toename van 11%, na een tijdelijke afname in 2012. Deze toename wordt vooral veroorzaakt door Rotterdam, waar het aantal aanmeldingen bijna verdubbelde.

In Den Haag meldden zich 33% meer mensen bij de maatschappelijke opvang dan in 2012. In Amsterdam nam het aantal aanmeldingen af met 38%, maar dat komt voornamelijk doordat de stad dit jaar –anders dan voorgaande jaren– het aantal aanmeldingen van buiten de regio niet meetelde. Ook in Utrecht nam het aantal aanmeldingen af, met 39% (tabel 4.4).

In de vier grote steden lijken de oorspronkelijke 'uitvalroutes' naar dakloosheid voor volwassenen –te weten huisuitzetting of ontslag uit detentie of een zorginstelling– minder belangrijk geworden. Inmiddels meldt bijna negen op de tien mensen zich bij de opvang aan om andere redenen dan recente huisuitzetting uit een corporatiewoning of recent ontslag uit detentie of een zorginstelling, tegen acht op de tien in 2011 (tabel 4.4).

Tabel 4.4. Totaal aantal volwassenen (≥ 23 jr.) dat zich dat zich meldt bij de maatschappelijke opvang en het percentage volwassenen dat zich meldt om andere redenen dan huisuitzetting of ontslag uit detentie of zorginstelling, vier grote steden, 2011 - 2013

	totaal aantal aanmeldingen			waarvan om andere redenen (%)		
	2011	**2012**	**2013**	**2011**	**2012**	**2013**
Amsterdam	1.465	1.575	971[b]	91	88	84[b]
Rotterdam	1.029	805	1.565	54	70	83
Den Haag	792	957	1.272	73	70	83
Utrecht	297	185	113[c]	94	95	96
G4 totaal	3.583	3.522	3.921	77	79	85

a het totaal aantal aanmeldingen is het totaal van indicatoren 1B, 2, 3 en 7.
b ten opzichte van vorig jaar wijzigde Amsterdam alle vier de indicatoren op basis waarvan deze cijfers zijn opgebouwd, zie tekst en inleiding bij hst 4
c in Utrecht wijzigde de registratie, waardoor alleen nog aanmeldingen van mensen die in aanmerking kwamen voor een traject werden geregistreerd

In §6.1 wordt ingegaan op de vraag hoeveel van de mensen die zich aanmeldden bij de maatschappelijke opvang worden voorzien van een traject. Registraties van de gemeenten Utrecht uit 2011 en Den Haag uit 2013 geven een beeld van wat 'andere redenen' zijn waarom volwassenen zich aanmelden bij de opvang, al zijn de registraties niet volledig en valide (grafieken 4.2a en b). In Den Haag blijkt bij de meerderheid van de aanmeldingen niet bekend wat de aanleiding tot dakloosheid was.[5] De gemeente Den Haag laat weten dat voor een aanzienlijk deel van de cliënten niet eenduidig is te achterhalen wat de doorslaggevende reden voor dakloosheid is geweest. Doorgaans is er sprake van verschillende

[5] Overigens is dit niet uniek: in Amsterdam vorig jaar was dit ook het geval. De aantallen voor indicatoren 1B, 2 en 3 kunnen dus in werkelijkheid hoger zijn dan hier gerapporteerd.

factoren die in samenhang hebben geleid tot aanmelding bij het CCP. Den Haag deed aanvullend onderzoek naar de woonsituatie van cliënten die een traject zijn gestart in 2013, en die zichzelf beschouwden als dakloos. Van hen woonde 37% bij aanvang van hun traject op straat of verbleef in de nachtopvang. De helft (49%) had tijdelijk onderdak bij familie, vrienden of in een voorziening.

In Utrecht lijkt het 'verlaten van de woning' de belangrijkste reden te zijn. Van de 186 personen die in 2013 instroomden gaven er 70 een aanleiding voor hun dakloosheid op. Voorzover bekend verlieten zowel jongeren als volwassenen de woning vooral na een conflict met de ouders of verzorgers (78% van de jongeren die in 2013 instroomden omdat ze de woning verlieten en 48% van de volwassenen). Voor volwassenen leken relatieproblemen ook een belangrijke reden om de woning te verlaten (35%), alsmede het niet meer kunnen betalen van de huur (17%) (Van Heeswijk, Plantinga en Van Bergen, 2014b: 16). In Den Haag kan het 'verlaten van de woning' ook aangekruist worden wanneer mensen dakloos worden na conflicten met huisgenoten (5% van de aanmeldingen) of wanneer mensen door de verhuurder onder druk gezet worden de woning te verlaten, zonder dat daar een formele uithuiszetting aan te pas komt (2%).

Uit het G4 winterkoude-onderzoek naar feitelijk daklozen blijkt dat 20% van alle respondenten die gebruik maakte van de opvang, na aankomst vanuit het buitenland geen huisvesting te hebben. Dit betreft zowel personen die in het buitenland dakloos zijn geraakt en hierheen zijn gekomen worden, als mensen die hier nooit een huisvesting hebben gehad of dakloos waren na terugkomst uit het buitenland[6] (Buster et al, 2012: 19-20).

[6] Personen die in het buitenland dakloos zijn geraakt en naar Nederland zijn gekomen worden, evenals mensen die nooit in Nederland huisvesting hebben gehad of dakloos waren na terugkomst uit het buitenland, geschaard onder de noemer 'dakloos na komst uit buitenland'.

Grafieken 4.2a en b. Geregistreerde aanleidingen tot aanmelding bij de maatschappelijke opvang van volwassenen om andere redenen dan recente huisuitzetting uit een corporatiewoning of recent ontslag uit detentie of zorginstelling (≥ 23 jr.) in (4.2a) Utrecht en (4.2b) Den Haag 2013.

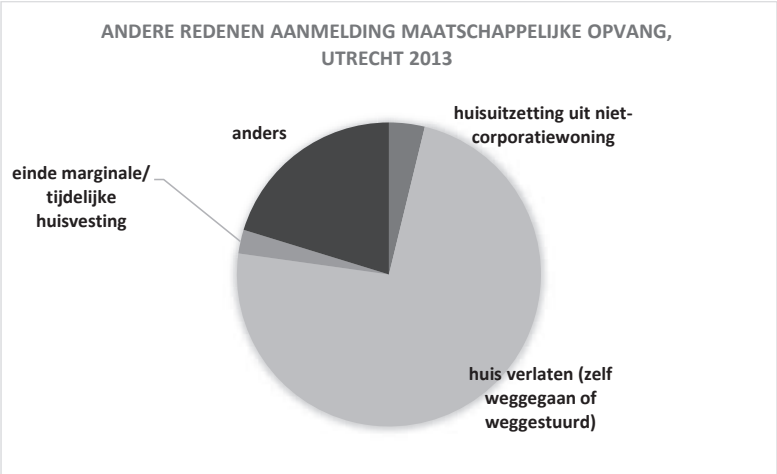

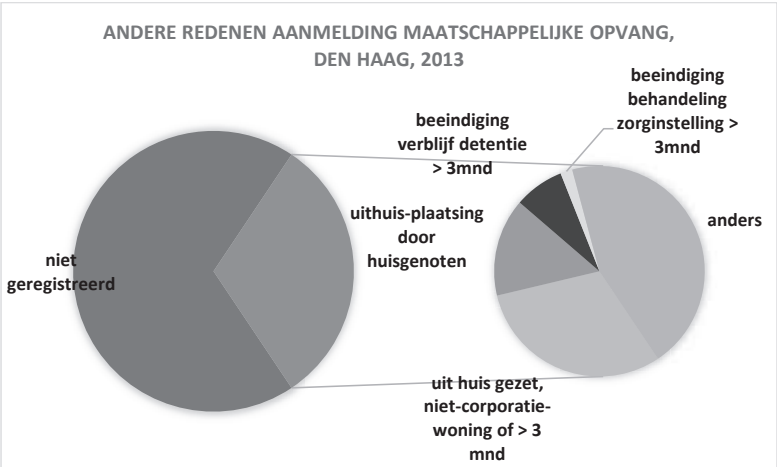

Bron Utrecht: Van Heeswijk, Plantinga en Van Bergen, 2014b. Bron Den Haag: registraties CCP.

In Rotterdam melden zich al jaren grote aantallen jongeren bij Centraal Onthaal Jongeren (tabel 4.5). Hun aantal nam in 2013 toe met 12%, waarmee het aantal meldingen hoger is dan voorgaande jaren. Centraal Onthaal Jongeren is het meldpunt voor dak- of thuisloze jongeren dat is ondergebracht bij het Jongerenloket[7]. Dit zijn niet allemaal zwerfjongeren zoals omschreven in de landelijk vastgestelde definitie van zwerfjongeren[8]: Rotterdam telt

[7] Het jongerenloket begeleidt jongeren bij het vinden van opleiding, werk en dagbesteding.

[8] De definitie luidt: 'zwerfjongeren zijn feitelijk of residentieel daklozen onder de 23 jaar met meervoudige problemen. Feitelijk daklozen zijn personen die niet beschikken over een eigen woonruimte en voor een slaapplek gedurende de nacht te minste een nacht in de maand zijn aangewezen op buitenslapen in openlucht of overdekte openbare ruimten, binnen slapen in passantenverblijven, noodopvang en binnenslapen bij vrienden, kennissen of familie zonder vooruitzicht op stabiele slaapplek. Residentieel daklozen zijn personen die zijn ingeschreven bij instellingen voor maatschappelijke opvang.

het aantal jongeren dat zich meldt bij het jongerenloket met een ernstig huisvestingsprobleem en een ernstige zorgvraag. 'Ernstig' betekent in dit geval dat de jongere acute problematiek heeft of niet zelfredzaam is op het gebied van huisvesting plus een ander primair leefgebied: gezondheid, inkomen, dagbesteding of gezinsrelaties. Daarbij leidt niet elke melding tot een plaatsing in de Bijzondere Jongerenhuisvesting, bijvoorbeeld omdat ze op andere wijzen ondersteund kunnen worden.

De aantallen aanmeldingen in de andere steden zijn veel lager. In Den Haag nam het aantal jongeren dat zich aanmeldde toe, van 190 tot 272 (+43%) Volgens Den Haag is dit het effect van het feit dat in 2013 alle zorgpashouders geregistreerd worden. In de voorgaande periode werden jongeren die uitsluitend verbleven in de nachtopvang, niet opgenomen in de CCP registratie. In Utrecht nam het aantal aanmeldingen voor het tweede jaar op rij licht af. Slechts een klein deel van de jongeren wordt dakloos na ontslag uit een zorginstelling of detentie. In Amsterdam kregen 146 zwerfjongeren een traject in 2013, tegen 129 in 2011.

Tabel 4.5. Aantal jongeren (≤ 22 jr.) dat zich dat zich meldt bij de maatschappelijke opvang en het percentage jongeren dat zich meldt om andere redenen dan huisuitzetting of ontslag uit detentie of zorginstelling, vier grote steden, 2011 - 2013

	totaal aantal aanmeldingen			waarvan om andere redenen (%)		
	2011	**2012**	**2013**	**2011**	**2012**	**2013**
Amsterdam	213	.	146[a]	100	.	88
Rotterdam	1.395	1.318	1.476	97	99	97
Den Haag	163	190	256	88	92	94
Utrecht	125	111	106	94	99	97
G4 totaal	1.896	.	1.984	95	.	97

a In Amsterdam wordt in 2013 niet het aantal aanmeldingen van zwerfjongeren geregistreerd, maar het aantal nieuwe zwerfjongeren dat in aanmerking kwam voor een traject. In andere steden krijgt niet elke jongere die zich aanmeldt een traject.

4.5 Lokale zorg- en signaleringsnetwerken

In de vier steden zijn multidisciplinaire netwerken en overleggen actief die wijkgericht huishoudens met complexe problemen signaleren en de zorg en ondersteuning coördineren. Deze lokale zorg- en signaleringsnetwerken hebben onder meer tot doel om (terugval naar) dakloosheid te voorkomen en duurzaam herstel van dakloosheid te ondersteunen.

4.5.1 Amsterdam

De AWBZ-individuele begeleiding die overkomt naar de Wmo wordt in Amsterdam vormgegeven in een wijkgerichte aanpak. In Amsterdam bestaat reeds een aanpak waarin vanuit een wijkzorgnetwerk vanuit 22 gebieden ondersteuning aan de kwetsbare burger wordt verleend. Met het overkomen van de individuele begeleiding vanuit de AWBZ naar de Wmo per 2015 gaat deze ondersteuning aan kwetsbare Amsterdammers in een wijkgerichte aanpak vormgegeven worden. Met het voorbereiden van deze aanpak is reeds gestart in 5 wijken. De kracht ligt volgens Amsterdam in het feit dat vanuit de bestaande lokale situatie naar de juiste oplossingen gezocht wordt. Wat daarbij helpt is het feit dat de ondersteuners bekend zijn met de buurt en met alle werkers die in het gebied opereren. Ook voor (O)GGz cliënten ziet men lokale ondersteuning en lokale voorzieningen als een meer clientgerichte aanpak en een kans om te werken aan doelstellingen als herstel, rehabilitatie en maatschappelijke integratie.

4.5.2 Rotterdam

Voor Rotterdam heeft 2013 in het teken gestaan van verandering in de organisatie van de lokale netwerken. De Lokale Zorgnetwerken (LZN) zijn organisatorisch opgegaan in de Gebiedsteams. De Gebiedsteams zijn een gemeentelijke afdeling binnen het cluster Maatschappelijke Ontwikkeling, waaronder ook de Lokale Teams Huiselijk Geweld, de Sociale Teams en de klantmanagers activering vallen. Deze afdeling kent zes teams met een geografische onderverdeling per deelgemeente / gebied.

De Gebiedsteams zijn in toenemende mate gaan functioneren als een soort uitzendbureau voor de wijkteams voor volwassenen, waarin ook andere partijen zoals corporaties en welzijnsinstellingen zitting hebben. De inzet van de wijkteams is gericht op het bieden van een integrale aanpak op het brede scala aan maatschappelijke ondersteuningsvragen op sociaal gebied van bewoners uit een wijk die deze hulp en ondersteuning niet op eigen kracht of met behulp van hun netwerk kunnen organiseren. Er is daarbij sprake van een nieuwe werkwijze: Rotterdammers mobiliseren en stimuleren in eigen kracht; basis op orde; vraaggericht; integrale oplossingen; kostenbewust; regisseur en geregisseerd worden; juiste mix van generalisme /specialisme. In 2013 zijn in Rotterdam volgens de nog geldende LZN methodiek 2461 meldingen opgepakt, een kleine toename tegenover 2012 (2144 meldingen) en 2011 (2355 meldingen)

4.5.3 Den Haag

In Den Haag functioneren sinds 10 jaar Maatschappelijke steunsystemen (MSS). Het is niet zozeer een signaleringsoverleg, omdat de doelgroep al in beeld, zorg of behandeling is, maar het is een methodiek, waarbij in een maandelijks netwerk vragen en wensen van kwetsbare mensen die niet kunnen participeren als gevolg van beperkingen of psychische problemen, worden ingebracht en beantwoord. De vragen gaan om ondersteuning bij participatie, zoals het vinden van een zinvolle dagbesteding. De kracht zit in de uitgebreide persoonlijke netwerkkennis van de vertegenwoordigers van 60 instellingen. Hiermee wordt beoogd de brug te slaan tussen welzijn en zorg.

De werktafels beslaan heel Den Haag en een aantal regiogemeenten. Er wordt gewerkt aan een betere aansluiting van MSS op andere netwerken en verwijzers. Doel is niet specifiek om terugval naar dakloosheid te voorkomen, maar wel om te voorkomen dat mensen vereenzamen en sociaal uitgesloten worden. In totaal zijn er vijf coördinatietafels MSS. Op jaarbasis worden zo'n 370 vragen ingebracht.

In ieder stadsdeel is daarnaast minimaal een signaleringsoverleg (in totaal tien). Het Signaleringsoverleg richt zich op 'sociaal kwetsbare personen die nog zelfstandig of semi-zelfstandig wonen, maar een hoog risico op (hernieuwde) dakloosheid lopen en/of overlast binnen hun leefomgeving veroorzaken. In dit overleg wordt afgesproken welke zorg of begeleiding per casus nodig is en er wordt een dossierhouder aangewezen die verantwoordelijk is voor het casemanagement en de zorg coördineert (zie verder Tuynman en Planije, 2012: 32).

4.5.4 Utrecht

De gemeente Utrecht kent verschillende multidisciplinaire netwerken en wijkgerichte overleggen, waaronder: Buurtteams Sociaal, het Front Office team, Panoramix en wijknetwerken.

Buurtteams Sociaal

Utrecht bereidt zich middels de pilot Buurtteams Sociaal voor op de decentralisatie van de AWBZ begeleiding. De teams bieden begeleiding aan mensen die het (tijdelijk) niet zelf redden en signaleren huishoudens die ondersteuning nodig hebben. Er zijn verschillende

deskundigheden samengebracht op het gebied van zorg, welzijn, activering en financiën. De begeleiding van de verschillende disciplines komt samen in één plan per huishouden met één regisseur. De teams betrekken daarbij het (informele) netwerk van de cliënt en richten zich op zijn of haar mogelijkheden en sterke kanten. Vanaf april 2012 zijn er twee buurtteams gestart, in januari 2014 is dit aantal uitgebreid naar zes pilot buurtteams (Ondiep/ Pijlsweerd, Zuilen, Leidsche Rijn, Kanaleneiland Zuid, Overvecht Spoorzoom en de Gagel). Vanaf 2015 zal er in Utrecht een stadsbreed dekkend netwerk van buurtteams zijn.

Front Office team
Voor de OGGz doelgroep is vanaf half mei 2013 het Front Office team (FO-team) van start gegaan. Het FO-team is een intensief samenwerkingsverband tussen frontofficepartijen in de OGGz-keten. Deelnemende partijen zijn: GGZ (Altrecht), Verslavingszorg (Victas), Maatschappelijke Opvang (De Tussenvoorziening, Leger des Heils en Release), LVB-sector (MEE), Opvang zwerfjongeren (Yes 030), Wijkwelzijn (U-centraal) en de GG&GD. Het doel van de pilot is het neerzetten van een werkwijze voor het frontofficeteam om:

- verbeterde samenwerking en snellere door- en uitstroom te bereiken
- betere regie op en inzicht in de door- en uitstroom te verkrijgen
- nieuwe ontwikkelingen binnen de OGGz-populatie beter in zicht te krijgen
- een goede samenwerking met de wijk – en buurtteams te ontwikkelen.

Volgens Utrecht is gebleken dat de samenwerking door het wekelijks overleg sterk verbeterd is en dat sneller en eenduidiger een toeleidingstraject kan worden afgesproken. Dit geldt met name voor de 109 besproken cliënten met zeer complexe problematiek die alleen met multidisciplinaire inzet toegeleid kon worden.

Hoewel in aanvang de bedoeling was vooral de nieuwe cliënten te bespreken, blijkt een groot deel van de aangemelde cliënten al eerder in zorg te zijn geweest maar daar uit te zijn gevallen terwijl het (aanvankelijk) niet lukte hen weer terug te leiden naar de oorspronkelijke zorgverlener of een ander traject op te starten.
Vanaf het begin is ingezet op het FO-team als ondersteuning van de buurtteams en de indicatiestelling/plaatsing. Aangezien op deze onderwerpen de situatie nog niet geheel is uitgekristalliseerd kon de samenwerking nog niet definitief zijn vorm krijgen. De gemeente Utrecht verwacht dat de positionering en samenwerking van het FO-team met de buurtteams in de tweede helft van 2014 duidelijk zal zijn. In de tweede helft van 2014 zal ook de herinrichting van het cliëntvolgsysteem voltooid zijn, zodat vanaf dat moment structureel zicht op en regie over aantallen en doorstroom mogelijk zal zijn.

Panoramix
In 2012 is gestart met de uitvoering van de Pilot Herstel, die loopt tot april 2014. De pilot, inmiddels 'Panoramix' gedoopt, richt zich op 200 mensen die begeleid of met ambulante woonbegeleiding in Kanaleneiland wonen, onder meer met het doel om hun participatie en herstel te bevorderen. Het eerste half jaar stond de pilot vooral stil bij taalgebruik, werkwijze, doelstellingen en bevoegdheden. Partijen die aan de pilot deelnemen, volgden hiertoe een gezamenlijk scholingsproces met behulp van de Triple Aim methodiek. Daarbij ontwikkelden de deelnemers samen met het Trimbos-instituut een portfolio van activiteiten en producten. Ingezet werd vervolgens op de twee inhoudelijke hoofddoelen die via de Triple Aim werden gedefinieerd:

- Het verbeteren van de kwaliteit van leven (insteek: vergroten participatie en zelfstandigheid van deelnemers aan Panoramix)
- Verbeteren van de ervaren kwaliteit van zorg (insteek: herstel en eigen regie van deelnemers over hersteltraject verbeteren)

In de loop van 2013 waren vier getrainde ervaringscoaches actief voor Panoramix. Aan het einde van het jaar zijn drie extra ervaringscoaches opgeleid.

In de periode tot november 2013 zijn 160 van de beoogde 200 deelnemers bereikt en hebben de ervaringscoaches individuele gesprekken gevoerd met 80 personen. Ongeveer de helft van deze mensen had interesse om actief te worden door de woonkamer van Panoramix te bezoeken. Deze woonkamer, gerund door ervaringscoaches, is het kloppend hart van Panoramix: naast ontmoetingen is het de uitvalsbasis voor activiteiten, de plek voor themamiddagen. Daarnaast onderneemt Panoramix activiteiten om de vraag en het aanbod in de wijk bij elkaar te brengen en samenwerking te zoeken met andere actoren in de wijk. (De Wilde, 2014).

Wijknetwerken

- In 2013 zijn de wijknetwerken woonoverlast/zorg teruggebracht naar vijf wijknetwerken aansluitend bij het verzorgingsgebied van de nieuwe aanbieder. In het netwerk participeren de welzijnsorganisatie, GG&GD, politie en corporaties, zorginstellingen die woonoverlast aanpakken en huishoudens met sociale en psychische problemen signaleren en begeleiden). In deze wijknetwerken zijn 250 aanmeldingen woonoverlast of OGGz-problematiek opgepakt.
- In twee Utrechts wijken zijn de netwerken omgevormd tot signaleringsnetwerken. In deze netwerken wordt de verbinding tussen formele en informele hulpverlening gelegd. Het netwerk sociaal kwetsbaren bestaat uit hulpverleners vanuit professionele organisaties én vrijwilligersorganisaties die in het werkgebied een aanbod hebben. Er ontstaan korte lijnen tussen de deelnemende partijen en inzicht in de (actuele) sociale kaart. De meerwaarde van het netwerk is dat vroegtijdige hulp en op een lichte wijze wordt ingezet. Men maakt zo mogelijk gebruik van de inzet van vrijwilligers.
- In wijken waar in 2013 is geëxperimenteerd met de buurtteams zijn de bestaande wijknetwerken woonoverlast/zorg opgegaan in deze buurtteams.

Voorkom Huisuitzetting!

De aanpak Voorkom Huisuitzetting (VH) richt zich op signalering- en intensieve begeleiding van (dreigende) vonnisklanten die het huis uit gezet dreigen te worden. In 2013 zijn 114 huishoudens in begeleiding genomen. Uitgestroomd in 2013 zijn 119 cliënten, met een percentage van 80% positief afgesloten dossiers. Uit de zelfredzaamheidscores bij instroom in 2013, blijken de instromers (87 (76%) van de 114 nieuw aangemelde personen) vooral ongunstig te scoren op het leefgebied huisvesting. Ook op het leefgebied inkomen wordt bij een aanzienlijk deel van de cliënten acute problematiek of niet zelfredzaamheid geconstateerd.

Doen en Laten

De Utrechtse belangenorganisaties en cliëntenraden hebben zich gebundeld in De Achterkant. In 2012 startte De Achterkant de pilot ‘Doen en Laten’. In de pilot ‘Doen en Laten’ coachen ervaringscoaches cliënten in drie wijken om hen actiever te laten deelnemen in de samenleving. Ervaringscoaches kunnen cliënten benaderen in samenwerking met of naast de begeleiders van zorginstellingen (zie verder §9.1.4).

4.6 Schuldhulpverlening

4.6.1 Amsterdam

In Amsterdam is de reguliere schuldhulpverlening ondergebracht bij de instellingen voor maatschappelijke dienstverlening in de stad. Voor enkele kleinere doelgroepen die specialistische ondersteuning nodig hebben is de schuldhulpverlening stedelijk georganiseerd, dit geldt ook voor dak- en thuisloze mensen.

Voor dak- en thuisloze mensen die behoren tot de (O)GGZ doelgroep wordt schuldhulpverlening, budgetbeheer en het klantmanagement uitgevoerd door FIBU (DWI), in nauwe samenwerking met de maatschappelijke opvang. Schuldhulpverlening wordt aan die klanten aangeboden die een gestabiliseerde leefsituatie hebben. Deze klanten hebben per definitie budgetbeheer. Op het moment dat ze aangemeld worden bij de schuldhulpverlening hebben ze reeds hun schulden gestabiliseerd: de vaste lasten worden doorbetaald, de klant maakt geen nieuwe schulden en de uitgaven zijn afgestemd op de inkomsten. In 2013 zijn 150 cliënten gestabiliseerd en ingestroomd in de schuldhulpverlening.

Voor dak- en thuislozen die niet behoren tot de (O)GGZ doelgroepen heeft de gemeente afspraken gemaakt met de instellingen voor maatschappelijke dienstverlening. Jaarlijks melden zich ongeveer 600 mensen bij de screeningsbalie van DWI met problemen op het vlak van huisvesting en/of inkomen. Zij komen uit de regio Amsterdam en hebben dus regiobinding, maar ze hebben geen verslavings- en/of psychiatrische problematiek. Zij worden dus afgewezen voor de Maatschappelijke Opvang. In een pilot, uitgevoerd tussen 2011 en 2012, is gebleken dat deze groep heel goed door de instellingen voor maatschappelijke dienstverlening ondersteund kan worden. Er is nauwe samenwerking tussen de maatschappelijke dienstverlening, DWI en GGD, dit uit zich in een gezamenlijke werkrouting voor deze doelgroep die is ontwikkeld.

In 2013 hebben stadsdelen, DWI en de instellingen voor maatschappelijke dienstverlening een productomschrijving voor intensieve jongerenschuldhulpverlening ontwikkeld. Dit is schuldhulpverlening voor jongeren met langdurige problematiek op minstens drie leefgebieden, waarbij ook problematiek van (dreigende) dak- of thuisloosheid voorkomt. Vanaf 2014 zal deze schuldhulpverlening in alle stadsdelen worden ingezet. Ook hier wordt nauw samengewerkt met (jeugd) hulpverlening, zorgaanbieders en maatschappelijke opvang voor jongeren. Ook hier is nauwe samenwerking met zorgaanbieders en maatschappelijke opvang. Amsterdam heeft sinds 2008 een jongerensaneringskrediet.

Amsterdam zet al jaren actief in op het voorkomen van dakloosheid door schuldenproblematiek door de inzet van Vroeg Eropaf en Eropaf. Hierdoor is het aantal huisuitzettingen de afgelopen jaren gedaald. Er is nauwe samenwerking met de woningcorporaties, energieleveranciers en Achmea (zorgverzekering).

Een aandachtspunt is dat onder de doelgroep dak- en thuislozen veel niet saneerbare schulden voorkomen, o.a. strafrechtelijke boetes en schadevergoedingsmaatregelen die door het CJIB worden geïnd. Vooral bij jongeren is de werkloosheid een zorg. Werk is onontbeerlijk om openstaande schulden te kunnen aflossen en draagt bij aan structuur en een zinvol bestaan. Als jongeren na een periode van dakloosheid weer terugkeren naar een MBO opleiding beroeps bereidende leerweg (BBL) is het hebben van een werk-leerplek voorwaarde is om de opleiding af te kunnen maken. Bij tienermoeders in de opvang zien we veel schulden bij de belastingdienst (kinderopvangtoeslag). Door de inwerkingtreding per 1 januari 2013 van de wet aanscherping handhaving en sanctiebeleid SZW-wetgeving (kortweg Fraudewet) is de informatieplicht van burgers aangescherpt. Deze kwetsbare doelgroep is door functiebeperkingen en door de dakloosheid minder goed in staat om daar aan te voldoen.

4.6.2 Rotterdam

Binnen de gemeente Rotterdam is de Kredietbank Rotterdam het aanspreekpunt voor schulddienstverlening, ook voor de doelgroep van het PvA MO. De KBR heeft hiertoe een speciaal team opgezet dat sinds 2008 actief is. De KBR biedt deze klanten schuldbemiddeling en in sommige situaties budgetbeheer. Het lukt niet altijd om tot een schuldregeling te komen. Bij Rotterdammers die in de maatschappelijke opvang (MO) verblijven, zijn de schulden vaak erg hoog of niet bekend. De klant moet eerst de oorzaak van zijn of haar schulden oplossen. Waar het gaat om verslavings- of psychische problemen is de aanpak van schulden lastig. Het hoogst haalbare is dan vaak het stabiliseren van de financiën en zorgen dat er geen nieuwe schulden worden gemaakt. De KBR kan daarbij ondersteunen met budgetbeheer. Voor klanten die structureel niet in staat zijn om hun financiën te regelen is een laatste optie het inzetten van beschermingsbewindvoering.

De nieuwe aanpak voor kwetsbare jongeren met problematische schulden is gestart in oktober 2012. De gemeente constateerde dat de dienstverlening voor kwetsbare jongeren op het leefgebied inkomen onvoldoende was. Schulden speelt een belangrijke rol waar het gaat om stabiel worden op andere leefgebieden. De drempel naar de Kredietbank is voor deze jongeren te hoog en de reguliere begeleiding door de (woon)begeleiders van kwetsbare jongeren op het gebied van financiën was niet voldoende om jongeren op weg te helpen om van de schulden af te komen. Dit had als gevolg dat jongeren op de zelfredzaamheidsmatrix laag blijven scoren, niet uitstromen uit de bijzondere jongerenhuisvesting en als gevolg van de schuldenproblematiek zodanig veel stress ervaren dat zij op andere leefgebieden ook geen verbeteringen kunnen bewerkstelligen.

De aanpak heeft als doel schulden van kwetsbare jongeren te stabiliseren, hen zelfredzaam te maken op het leefgebied inkomen en kwetsbare jongeren daarmee een perspectief op een schuldenvrij bestaan te bieden. Als aanpak is gekozen voor een 'duo-begeleiding': de jongere krijgt een intensieve financiële begeleiding van een budgetcoach die nauw samenwerkt met de (woon)begeleider van de jongere. De budgetcoach verzorgt de praktische financiële ondersteuning en leert de jongere vaardigheden om zelfstandig de boekhouding bij te houden en geen nieuwe schulden te maken. De woonbegeleider motiveert de jongere om zijn of haar schulden op te lossen en ondersteunt hem of haar bij het uitvoeren van benodigde werkzaamheden.

4.6.3 Den Haag

Uitgangspunt voor het gemeentelijke schuldhulpverleningsbeleid is het Beleidsplan Schuldhulpverlening 2012-2015. (Potentieel) daklozen en zwerfjongeren zijn opgenomen als onderdeel van het geheel aan kwetsbare groepen. De financiële dienstverlening richt zich op het voorkomen van ernstige of moeilijk oplosbare schulden, en het hanteerbaar maken of oplossen van schulden als ze toch zijn ontstaan. Daartoe zijn doelen geformuleerd op het gebied van preventie, succes, rendement en klantvriendelijkheid. De preventiedoelstelling wordt bereikt; jaarlijks worden rond 4.000 burgers bereikt met cursussen en voorlichtingsbijeenkomsten. Van de gestarte trajecten schuldhulpverlening leidt 80% tot een geslaagde schuldregeling of een doorverwijzing naar de Wet Schuldsanering Natuurlijke Personen. De doelstelling voor succesvolle trajecten wordt vrijwel bereikt. Maatschappelijk rendement en gedragsverandering: met elke geïnvesteerde euro aan schuldhulpverlening wordt het dubbele aan maatschappelijk rendement gerealiseerd. Elke vier jaar geeft een extern bureau het behaalde maatschappelijke rendement aan, deze doelstelling voor maatschappelijk rendement is nog niet gemeten.De klanttevredenheid wordt om de twee jaar gemeten. De doelstelling van een klanttevredenheidsscore van minimaal een 7,5, wordt vrijwel behaald (7,1).

Voor de doelgroep van Den Haag Onder Dak is gebleken dat het huidige gemeentelijk aanbod financiële dienstverlening niet toereikend is. Cliënten hebben veelal complexe schuldenproblematiek (waaronder niet-saneerbare schulden) en komen, mede door gedragsproblemen, niet voor schuldhulpverlening in aanmerking. Bovendien is gebleken dat woonbegeleiders relatief veel tijd besteden aan de financiële problemen van cliënten en dat dit ten koste gaat van meer algemene begeleidingstaken. In samenwerking met de dienst SZW van de gemeente is mede op basis van deze ervaringen eind 2013 de voorbereiding gestart van de pilot financiële/administratieve begeleiding voor de doelgroep DHOD. Doel van de pilot is voor klanten met meervoudige problematiek binnen een periode van zes maanden een situatie te creëren waarbij men kan voldoen aan primaire verplichtingen en de financiële problemen beheersbaar zijn gemaakt. Op deze wijze zou de focus gericht kunnen worden op het wegnemen van de kernproblemen. Gebruik wordt gemaakt van het screeningsinstrument MESIS en specifieke expertise van financiële coaches/budgetbeheerders.

4.6.4 Utrecht

Het beleidsplan schuldhulpverlening van de gemeente Utrecht is onderdeel van de armoedenota "De basis op orde en meedoen", vastgesteld in februari 2012. Het doel van schuldhulpverlening is het vergroten van duurzame (financiële en sociale) zelfredzaamheid en participatie van de burgers en, indien dit niet mogelijk is, adequate hulp bieden om maatschappelijke uitval te voorkomen. Voor (ex) dak- en thuislozen biedt Utrecht een ander aanbod dan de reguliere schuldhulpverlening. Deze groep is doorgaans moeilijk leerbaar, valt snel terug en heeft veel begeleiding nodig om de financiële situatie stabiel te maken en te voorkomen dat er nieuwe schulden ontstaan. Daarom wordt hiervoor gespecialiseerde financiële hulpverlening (advisering, inkomensbeheer en schuldhulpverlening) ingekocht bij Stadsgeldbeheer, aldus de gemeente Utrecht (zie ook §4.6.4, project 'Budget de Baas').

4.7 Oordelen actoren voorkomen dakloosheid (indicator 15B)

Voor deze monitor is een zogeheten actorenonderzoek gehouden onder uitvoerende organisaties die deel uitmaken van de zorgketen in de G4. Hen is gevraagd een oordeel te geven over de kwaliteit en effectiviteit van de ketensamenwerking (zie bijlage 2).

Zoals eerder al is beschreven, kunnen wijkgerichte zorg- en signaleringsnetwerken een rol spelen bij het voorkomen van dakloosheid en het (tijdig) signaleren van problemen die kunnen leiden tot dakloosheid. Dit sluit aan op de doelstellingen van de tweede fase van het Plan van Aanpak, waarbij de G4 zich willen richten op vroegtijdige signalering en ondersteuning vanuit de wijk (Rijk en vier grote steden, 2011). Respondenten van de uitvoerende organisaties is een aantal stellingen voorgelegd over de effectiviteit van lokale ondersteuningsnetwerken.

Ongeveer een derde tot de helft van de respondenten is van mening dat ondersteuningsnetwerken voor kwetsbare mensen in de wijk effectief zijn, een minderheid is het hier niet mee eens, zie tabel 4.7. In deze tabel zijn ook de resultaten van het vorige actorenonderzoek (2011) opgenomen. In het geheel genomen is te zien dat de respondenten in het huidige onderzoek minder optimistisch oordelen over de effectiviteit van lokale ondersteuningsnetwerken; ze zijn het minder vaak eens met de stellingen en vaker oneens dan de respondenten in het 2011 onderzoek. De verschillen betreffen in de meeste gevallen zelfs meer dan 10 procentpunten.

Tabel 4.7. Instemming met stellingen over ondersteuningsnetwerken voor kwetsbare mensen in de wijk, G4 totaal (in procenten waarin respondenten het eens-oneens zijn met de stelling; N 2011 = 83-83; N 2013 = 97-99)

dankzij ondersteuningsnetwerken voor kwetsbare mensen in de wijk...	eens		↑↓[a]	oneens		↑↓[a]
	2011	2013		2011	2013	
escaleren probleemsituaties in de buurt minder snel	58	51	→	3	10	→
worden er minder mensen dakloos	55	45	↘	15	28	↗
worden minder mensen uit huis gezet	54	43	↘	15	28	↗
verminderen overlast en burenconflicten in de buurt	50	37	↘	12	17	→

a. veranderingen (pijltjes):
↗: percentagestijging van meer dan 10% t.o.v. actorenonderzoek 2011
↘: percentagedaling van meer dan 10%t.o.v. actorenonderzoek 2011
→: percentagewijziging van minder dan 10% t.o.v. actorenonderzoek 2011
Bron: Trimbos-instituut, actorenonderzoek 2011 en 2013

Van de 100 responderende actoren is 61% van mening dat de bestaande ondersteuningsnetwerken aan kwetsbare burgers in de wijk onvoldoende of slecht zijn toegerust om te voorkomen dat mensen dakloos worden. In 2011 lag het percentage bijna tien punten lager, op 53.

De belangrijkste redenen die medewerkers van uitvoerende organisaties in 2013 voor dit negatieve oordeel noemen, zijn: wet- of regelgeving werkt tegen (56%), onvoldoende samenwerking tussen ketenpartners (54%), te weinig middelen/onzekere financiële situatie (46%) en onwerkbare afspraken over taken en verantwoordelijkheden (46%). Ten opzichte van 2011 is de tegenwerking vanwege wet- en regelgeving nieuw in de top-4 van oorzaken. De onwerkbare afspraken over taken en verantwoordelijkheden zijn van de tweede naar de vierde plek verschoven. Dit is een verbetering; onduidelijk is in hoeverre respondenten zelf hebben gepoogd om afspraken werkbaarder ter maken. Blijkbaar is de kennis van problemen die tot dakloosheid leiden in de afgelopen jaren toegenomen: deze reden is in 2013 verdwenen uit de top-4. De huidige situatie wordt – volgens de respondenten- dus voor de helft veroorzaakt door factoren waar de betrokken partijen geen tot weinig invloed op hebben (de wet- en regelgeving; weinig middelen/onzekere financiële situatie) en voor de andere helft door organisatorische knelpunten in de keten (onvoldoende samenwerking; onwerkbare afspraken).

5 Verblijf op straat tegengaan

5.1 Aantal rechthebbende buitenslapers (indicator 6B)

Er is in het winterseizoen 2013-2013 diverse malen de zogeheten winterkouderegeling van kracht geweest. Alleen Amsterdam hield een enquête onder de mensen die gebruik maakten van de winterkoudeopvang. In Rotterdam werd tijdens de winter 2012/2013 wel een telling gedaan en achtergrondinformatie verzameld. In de Haagse en Utrechtse winterkoudeopvang werden geen nieuwe gegevens verzameld over buitenslapers[9].

In *Amsterdam* slapen de mensen die van de winterkoudeopvang gebruik maken (dus inclusief niet-rechthebbenden en rechthebbenden zonder binding met de regio) over de jaren meer nachten buiten; degenen die in de Amsterdamse gemeentelijke basisadministratie ingeschreven staan slapen minder vaak op straat dan gemiddeld (Hensen, Buster en De Wit, 2013: 25-26). In de winter van 2012/'13 sliepen er naar schatting meer mensen met regiobinding buiten dan voorgaande jaren, zie tabel 5.1.

Tabel 5.1. Schatting aantal regiogebonden buitenslapers op een gemiddelde nacht, absoluut en als percentage van totaal aantal buitenslapers, Amsterdam, 2010-2013.

winter	Geschat gemiddeld aantal regiogebonden buitenslapers per nacht (in vijftallen)	Als percentage van geschat totaal aantal buitenslapers (in tientallen procenten)
2010/'11	55	30
2011/'12	40	30
2012/13	70	40

Bron 2010-2012: Buster et al, 2012: 25. Bron 2013: GGD Amsterdam. Bewerking Trimbos-instituut.

In *Rotterdam* is het aantal mensen met regiobinding dat op een gemiddelde nacht buiten slaapt naar schatting ongeveer gelijk gebleven. De GGD Rotterdam-Rijnmond schat hun aantal in de winter van 2011/'12 op 15, in de winter van 2012/'13 op ongeveer 10, op een totaal van naar schatting 20 tot 30 mensen die op een gemiddelde nacht buiten slapen. In totaal maakten 820 mensen gebruik van de winterkouderegeling in Rotterdam. Een aanzienlijk deel van hen (42%) heeft geen Centraal Onthaal pas en heeft die ook nooit gehad. Veel slapers zonder pas hebben de Nederlandse nationaliteit (39%). Bijna een op de drie (29%) komt uit een van de nieuwe EU-lidstaten. Voor zover bekend heeft ongeveer één op de drie mensen van buiten de EU geen geldige verblijfsstatus (illegaal).

Een andere bron van informatie over het effect van het Plan van Aanpak op aantallen buitenslapers biedt het CODA-G4 onderzoek: de cohortstudie daklozen in de vier grote steden. Dit onderzoek volgt gedurende tweeëneenhalf jaar een cohort van ruim 400 feitelijk dakloze mensen uit de vier grote steden die in 2011 een traject kregen. Uit de twee metingen blijkt dat 7% van de dakloze volwassenen een half jaar vóór aanvang van hun traject voornamelijk buiten sliep, dat dit percentage daalt naar 3% wanneer ze een traject krijgen, en dat een half jaar na aanvang van het traject nog 1% van hen voornamelijk buiten slaapt (Van der Laan et al 2013; Van Straaten et al, 2012).

[9] Utrecht besloot in 2012/ 2013 geen winterkoudetelling uit te voeren. Wel werd een evaluatie uitgevoerd van de winterkouderegeling aan de hand van bestaande registraties in de laagdrempelige opvang en intakeverslagen van verpleegkundigen in de extra opvang. Het voornemen is om de winterkoudetelling voortaan om de twee jaar te laten plaatsvinden.

6 Dakloze mensen in zorg en onder dak brengen

De gegevens over trajecten en stabiele mixen in paragrafen 6.1, tot en met 6.3 en §6.7 hebben uitsluitend betrekking op dakloze mensen die een traject krijgen. Zoals in §2.2 uitgelegd, zijn dat de mensen die dakloos zijn, met OGGz-problematiek kampen, binding hebben met de regio, en rechthebbend zijn. In §6.4 gaan we in op de ondersteuning voor andere groepen rechthebbende dakloze mensen.

In de G4 melden zich jaarlijks mensen bij de maatschappelijke opvang. Na aanmelding wordt vastgesteld of iemand al dan niet in aanmerking komt voor een individueel trajectplan (§6.2). Er zijn mensen die zich aanmelden bij de opvang omdat ze geen onderdak hebben maar bij wie geen sprake is van psychiatrische problematiek of verslaving. Wel zijn zij door omstandigheden tijdelijk minder zelfredzaam. Deze mensen worden na aanmelding bij het centrale meldpunt niet toegelaten en komen niet in aanmerking voor een individueel trajectplan. Zij krijgen wel tijdelijke opvang en ondersteuning, bijvoorbeeld met een inkomen, maatschappelijk werk of schuldhulpverlening, maar geen integraal persoonlijk trajectplan. Om hoeveel mensen het precies gaat is niet bekend. De vier steden zijn pas sinds enkele jaren gerichte ondersteuning gaan bieden aan deze groep (§6.4). Om beter zicht te krijgen op aantallen, kenmerken en ondersteuning van de groep dakloze mensen zonder individueel trajectplan, startte in 2013 een G4 breed onderzoek gestart vanuit de academische werkplaats G4 USER.

Ook zijn er mensen die zich aanmelden zonder binding te hebben met de regio. Zij krijgen gewoonlijk geen traject, maar wel tijdelijke opvang totdat ze kunnen worden overgedragen naar de regio van binding (zie §6.4).

6.1 Trajecten (indicator 4A)

Een belangrijk doel van het Plan van Aanpak is om dakloze mensen te koppelen aan een persoonlijke cliëntmanager en hen te voorzien van een individueel trajectplan. Dit is een door de cliënt ondertekend plan waarin de cliëntmanager samen met de cliënt persoonlijke doelen opstelt voor de terreinen wonen, zorg, inkomen en dagbesteding.

In de vier steden hebben begin 2014 in totaal, sinds de start van de individuele trajectmatige aanpak, minstens[10] 18.188 volwassenen een individueel trajectplan gekregen. In het jaar 2013 werden meer trajecten gerealiseerd dan in voorgaande jaren: ruim 2.000, tegen respectievelijk bijna 1.500 en ruim 1.800 in 2012 en 2011. Deze toename komt vooral doordat in 2013 in Den Haag 1.039 dakloze volwassenen een traject kregen, ruim het dubbele van het voorgaande jaar (435). Deze toename wordt veroorzaakt door een wijziging in de Haagse registratiesystematiek (zie §6.2.3).

Tussen 2007 en 1 januari 2014 kregen in Amsterdam 5.281 volwassen een traject; ongeveer even veel als in Rotterdam en Den Haag tussen 2007 en 1 maart 2014, respectievelijk 5.252 en 5.076. In Utrecht werden 2.193 dakloze volwassenen geholpen met een integraal traject. Zoals ook blijkt uit tabel 6.2 hierna, betekent dit niet dat volwassen dakloze Utrechters minder kans maken op een traject: Utrecht heeft minder inwoners en daarmee een andere opgave.[11] Gemiddeld kregen sinds 2009 in de vier grote steden per maand

[10] Gegevens van Amsterdam gaan tot en met 31 december 2013.

[11] Bevolkingsaantallen op 1 januari 2014: Amsterdam 809.892; Rotterdam 618.261; Den Haag: 508.332; Utrecht: 328.118 (Bron: CBS Statline).

41 dakloze volwassenen een traject, variërend van 19 per maand in Utrecht tot 64 per maand in Den Haag.[12]

Grafiek 6.1. Totaal aantal tot de doelgroep behorende mensen van 23 jaar en ouder met een intake en trajectplan, cumulatief per stad, 2007-begin 2014[a, b, c]

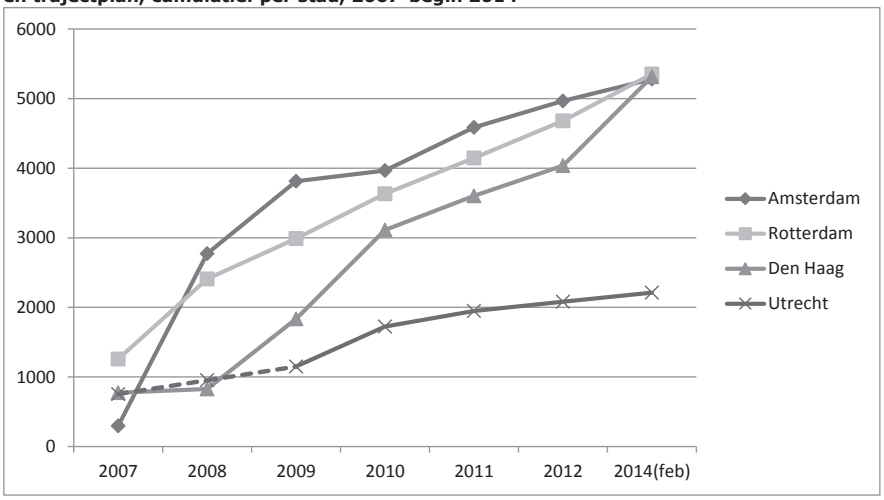

Bron: Trimbos-instituut (Monitor Plan van Aanpak MO, 2010, 2011, 2012, 2013)
a De vier steden hebben een verschillende omvang en een verschillende opgave, zie noot 11.
b Den Haag en Rotterdam 2007 betreffen gemiddelden van schatting; Utrecht 2008 onvergelijkbare gegevens; 2007 en 2008 betreffen gegevens tot 1 oktober, vanaf 2009 het gehele jaar. Vanaf 2011 zijn de cumulatieve aantallen berekend door het aantal nieuw gerealiseerde trajecten voor volwassenen op te tellen bij het totaal van het jaar ervoor. In de voorgaande jaren zijn er ook trajecten gerealiseerd voor jongeren. Voorzover deze indertijd zijn meegeteld, zijn ze ook meegeteld in de cumulatieve aantallen tot en met 2010. De Utrechtse cijfers voor volwassenen zijn inclusief mensen van wie de geboortedatum onbekend is.
c In Rotterdam, Den Haag en Utrecht is het laatste cumulatieve aantal ultimo februari 2014: tussen de laatste en de een na laatste meting zit dus 14 maanden in plaats van 12 maanden. Het laatste cumulatieve aantal voor Amsterdam is ultimo 2013.

Sinds 2011 rapporteren de steden het aantal gerealiseerde trajecten voor zwerfjongeren tot 23 jaar. Tussen 2011 en eind 2013 kregen in de vier grote steden in totaal ruim 2.800 zwerfjongeren een integraal traject. In de drie steden die ook gegevens aanleverden over januari en februari 2014 kwamen er nog eens 151 trajecten bij, dus zijn er in totaal minstens 2.975 trajecten voor zwerfjongeren gerealiseerd in de looptijd van het Plan van Aanpak (tabel 6.1).

Daarvan werden er 1.800 gerealiseerd in Rotterdam, tegen ongeveer 400 in Den Haag en Amsterdam en bijna 300 in Utrecht (tabel 6.1). In Rotterdam en Amsterdam kregen in 2013 ongeveer even veel jongeren een traject als in 2012, terwijl in Den Haag en Utrecht meer zwerfjongeren van een integraal traject voorzien werden dan in 2012: in Den Haag kregen bijna tweemaal zoveel zwerfjongeren een traject als vorig jaar (133 nieuwe trajecten tegen 69 in 2012), in Utrecht ruim de helft meer (106 tegen 68 in 2012).

[12] R^2 (Den Haag): 0,96. R^2 (Utrecht): 0,87.

Tabel 6.1. Cumulatieve aantallen zwerfjongeren met een traject in de G4, 2011 t/m feb'14

	2011	2012	2013	2014 (feb)
Amsterdam	129	274	420	.
Rotterdam	765	1.283	1.804	1.896
Den Haag	107	176	309	349
Utrecht	92	160	266	285
G4	1.093	1.893	2.799	minstens 2.530

Bron: Trimbos-instituut, (Monitor Plan van Aanpak MO, 2011, 2012, 2013)
a totaal exclusief in Amsterdam gerealiseerde trajecten in jan/feb 2014

Door het aantal nieuw gerealiseerde trajecten te delen door het totaal aantal aanmeldingen bij de maatschappelijke opvang (indicatoren 1B, 2, 3 en 7) kan berekend worden hoeveel van de mensen die zich in aanmeldden bij de maatschappelijke opvang voorzien zijn van een traject. In de vier steden kreeg in 2013 gemiddeld helft van de mensen die zich bij de opvang aanmelden een traject. Door de vele indicator- en registratiewijzigingen lijken de percentages in tabel 6.2 exacter dan ze zijn, maar aangenomen mag worden dat dit aandeel sinds 2011 ongeveer constant is.

In Amsterdam en Rotterdam krijgt ongeveer een derde van alle personen die zich aanmelden bij de opvang een traject, in Den Haag meer dan drie kwart. De Utrechtse cijfers zijn niet vergelijkbaar met die van vorig jaar en met andere steden: in deze stad werden in 2013 alleen aanmeldingen geregistreerd van mensen die in aanmerking kwamen voor een traject. In de andere steden kunnen zich ook andere dakloze mensen bij het centrale meldpunt melden (zie inleiding bij hoofdstuk 4).

In Den Haag kreeg in 2013 een relatief groter percentage van de volwassenen een traject dan voorheen. In Rotterdam kreeg juist een minder groot deel van de volwassen aanmelders een traject. Dit komt doordat Rotterdam al jaren een constant aantal trajecten per maand realiseert, terwijl het aantal aanmeldingen in 2013 sterk toenam. Ongeveer de helft van de jongeren die zich in Den Haag bij de maatschappelijke opvang aanmeldde kreeg een traject. In Rotterdam kreeg ruim een derde van de jongeren die zich bij de opvang aanmeldde een traject: dit percentage is lager dan de voorgaande twee jaren, doordat er in 2012 en 2013 minder zwerfjongeren een traject kregen dan in 2011, maar zich in 2013 iets meer jongeren aanmeldden.

Tabel 6.2. Percentages van de instroom van volwassenen en jongeren in de maatschappelijke opvang dat een traject krijgt, G4, 2011 -2013

	volwassenen (≥ 23 jr.)			jongeren (≤ 22 jr.)		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Amsterdam	42	23	32	61	.	.[a]
Rotterdam	50	66	32	55	39	35
Den Haag	62	45	80	66	36	47
Utrecht	74	71	.[a]	74	61	.[a]
G4	56	41	50[b]	58	.	.

Bron: Trimbos-instituut, (Monitor Plan van Aanpak MO, 2011, 2012)
a Alleen aanmeldingen van mensen die in aanmerking kwamen voor een trajectplan werden geregistreerd
b Totaal van drie steden (excl Utrecht)

6.2 Centraal meldpunt en trajecten

6.2.1 Amsterdam

Cliënten melden zich zelf aan bij het centrale meldpunt voor de maatschappelijke opvang. Ook worden cliënten doorverwezen door de Dienst Werk en Inkomen, het Veldwerk Amsterdam of het maatschappelijke werk van inloophuizen. GGz-instellingen melden cliënten op voorhand van ontslag, indien nodig, direct aan bij de veldtafel.

Bij het centrale meldpunt bepaalt de GGD met behulp van de Zelfredzaamheidsmatrix de zorgvraag van de cliënt en stelt vast of de cliënt behoort tot de OGGz-doelgroep. Dit laatste houdt in dat de cliënt naast dakloosheid nog problemen heeft op meerdere andere leefgebieden en niet in staat is om deze zelf op te lossen. Zogenoemde 'overbruggers' krijgen een overbruggingsplek aangeboden in de nachtopvang vanaf het moment dat zij een traject krijgen aangeboden maar de meest geschikte woonplek nog niet beschikbaar is. Rechthebbende mensen zonder regiobinding kunnen korte tijd in de opvang verblijven totdat ze naar een andere gemeente zijn toegeleid.

Het trajectplan kan worden vastgesteld aan de veldtafel, als uitkomst van de intakefase van het traject, of op voordracht van de GGZ zorgaanbieder. Cliënten die tot de OGGz doelgroep behoren, kunnen zes tot acht weken in het Instroomhuis verblijven. Na de centrale screening voor het Instroomhuis wordt de benodigde hulpverlening ingeschakeld. De Dienst Werk en Inkomen kan reeds starten met dat deel van het plan dat betrekking heeft op inkomen, schulden en dagbesteding. Na het verblijf in het Instroomhuis kan de cliënt verblijven in de nachtopvang tot hij of zij kan door- of uitstromen naar een verblijfsvoorziening of een woning. Het Instroomhuis is feitelijk de grootste producent geworden van trajectplannen voor nieuwe dak- en thuislozen. De voortgang van de trajecten wordt bewaakt op verschillende niveaus: op uitvoerend, management en strategisch niveau (zie Tuynman, Planije en Place, 2011: 48).

Amsterdamse cliënten die niet tot de OGGz-doelgroep behoren, krijgen een kortdurend begeleidingstraject om te voorkomen dat zij afglijden naar dakloosheid en hun problemen verergeren. De cliënten krijgen maatschappelijke dienstverlening in het stadsdeel van herkomst en hebben recht op een bijstandsuitkering met bijbehorend klantmanagement. Indien nodig krijgen zij kortdurend (maximaal zes maanden) huisvesting in een zogenoemd woonhotel. In 2014 wordt de capaciteit van het woonhotel uitgebreid van 60 naar 140 plaatsen.

6.2.2 Rotterdam

Ook in 2013 fungeert Centraal Onthaal als toegang tot de maatschappelijke opvang voor volwassenen. Om toegang te krijgen tot de maatschappelijke opvang dienen aanvragers minstens twee van de drie voorafgaande jaren in Rotterdam gewoond te hebben (dan wel bekend en geregistreerd bij de zorginstellingen gedurende die periode) en dienen zij een geldige verblijfsstatus te hebben. Tevens dient er sprake te zijn van noodzakelijkheid (de aanvrager heeft geen huisvesting en is niet in staat om zich op eigen kracht te handhaven) en is er sprake van (O)GGz problematiek.

De Centraal-Onthaalpas is zes maanden geldig. In die tijd dienen mensen mee te werken aan zorgvraagverduidelijking, dat toeleid naar een integraal trajectplan. De trajecten worden vastgesteld in de zogenoemde Traject Toewijzingscommissie (TTC) onder voorzitterschap van de gemeente. Hierin hebben alle partijen zitting die een bijdrage kunnen leveren aan trajecten van cliënten. Ook is er een cliëntenvertegenwoordiging.

Het cliëntvolgsysteem e-Vita volgt de cliënt door de ketens heen. De meeste partijen kunnen dit systeem raadplegen om te kijken waar de cliënt bekend is. Om ervoor te zorgen

dat alle partners zich houden aan de afspraken met betrekking tot de trajecten, vindt borging plaats op drie niveaus: 1) op het uitvoerend niveau door de trajectregisseur; 2) op tactisch niveau de keten via de ketenregisseur en het beleidsoverleg; 3) op strategisch niveau via monitoring en zorginkoop. Trajectregisseurs (in dienst van de gemeente) controleren de voortgang. De Zelfredzaamheid-Matrix (ZRM) vervult een belangrijke rol in het monitoren van de trajecten. Behalve de trajectregisseurs zijn ook de subsidievoorwaarden ingericht op het bevorderen van voortgang in de trajecten. Voorbeelden zijn bepalingen omtrent het gebruik van de ZRM, het invullen van het registratiesysteem, en de maximale duur van bepaalde trajecten.

6.2.3 Den Haag

In Den Haag kunnen cliënten zich melden bij het 'Informatieloket voor Dak- en Thuislozen'. Dit is een gecombineerd loket van Sociale Zaken en Centraal Coördinatiepunt (CCP). Het gecombineerde loket geniet een brede bekendheid volgens de gemeente Den Haag. Uit analyse blijkt dat in 74% van de aanmeldingen de betrokkene zichzelf aanmeldt, 6% wordt aangemeld via een signaleringsoverleg. De overige 20% komt in beeld via andere professionals zoals straatdokter, de meldpunten woonoverlast, het Veiligheidshuis of via het 'Loket Voordeur' van de GGD waarin de problematiek van vervuilde huishoudens aangepakt wordt. Cliënten worden ook aangemeld via de signaleringsoverleggen in de wijken of door de zorg- en opvanginstellingen. Vanaf het moment dat een cliënt wordt aangemeld, kan hij in de nachtopvang terecht in afwachting van een plek in een passende voorziening. Cliënten krijgen dan een zorgpas en kunnen daar maximaal acht weken terecht. Zonodig kan deze periode verlengd worden indien daar aanleiding toe is. Ook mensen zonder regiobinding kunnen kort in de nachtopvang verblijven totdat ze naar een andere gemeente zijn toegeleid.

Om de hulpvraag van de cliënt vast te stellen, wordt er eerst een gesprek gevoerd om een beeld te krijgen van de belangrijkste problemen, om vast te stellen of er sprake is van OGGz problematiek en of er sprake is van regiobinding. Wanneer dit wordt geconstateerd, volgt vrijwel direct een uitgebreid intakegesprek. Cliënten worden op casusniveau besproken in het plaatsingsoverleg, waarin vertegenwoordigers van de ketenpartners cliënten voordragen voor plaatsing bij een instelling. Op basis van de Zelfredzaamheid-Matrix (ZRM) wordt vastgesteld wat de problemen zijn en hoe ze aangepakt zullen worden. Dit resulteert in een trajectplan waarvan de voortgang door het CCP wordt gemonitord.

Door een wijziging in de registratiesystematiek is het aantal trajecten voor volwassenen in 2013 aanzienlijk hoger dan in 2012. De reden hiervoor is dat in april 2012 is gestart met het hanteren van zorgpassen voor de doelgroep van de nachtopvang. Alle cliënten die gebruik maken van de nachtopvang die voldoen aan de criteria voor opvang MO/OGGZ (zowel volwassenen als jongeren) krijgen een zorgpas. Daarmee start het traject.

Nieuwe aanmeldingen 2013

In 2013 zijn 2.255 personen aangemeld bij het gezamenlijke centrale loket van Sociale Zaken en CCP. Dat aantal omvat ook personen zonder MO/OGGZ-problematiek of regiobinding. Van de 1.087 personen die niet tot de doelgroep behoren geldt voor 17% dat zij geen regiobinding hebben, voor 62% dat zij geen OGGZ problematiek hebben en voor 22% dat ze zowel geen regio binding hebben als geen OGGZ problematiek. Het aantal personen dat zich bij het CCP meldt zonder dat er sprake is van OGGZ problematiek is met 10% toegenomen vergeleken met vorig jaar. Het aantal personen dat zich meldt zonder regiobinding is daarentegen afgenomen. Het aantal van 2.255 nieuw gemelde personen in 2013 is vergelijkbaar met 2012. Sinds 2010 is dit aantal redelijk stabiel. Ook wat de leeftijd betreft lijken de nieuw gemelde personen op de aanmeldingen van voorgaande jaren; ruim

de helft valt in de leeftijdscategorie 23 tot 45 jaar. De jaarlijkse aanmeldingen omvatten circa 2,5 keer meer mannen dan vrouwen. Ten opzichte van 2012 is het aantal aanmeldingen van vrouwen iets toegenomen. Ruim driekwart van de aanmelders is rechtstreeks naar het loket gekomen. Vijftien procent van de aanmeldingen is door verwijzers gedaan. Dit kunnen organisaties zijn zoals Parnassia-GGZ of Palier-forensische zorg, een Penitentiaire Inrichting, maar bijvoorbeeld ook een huisarts. De verwijzer meldt iemand aan door een volledig ingevuld Aanmeld en Diagnose formulier (ADF) aan te leveren bij het CCP.

De intake wordt gedaan door de medewerkers van de centrale toegang. Den Haag werkt met zorgpassen voor de nachtopvang. Dit systeem is in april 2012 geïntroduceerd. Het geldt in 2013 voor alle bezoekers van de nachtopvang. Door CCP en de opvanginstelling zijn procedure afspraken gemaakt: een cliënt kan zich rechtstreeks bij de nachtopvang melden voor een slaapplaats, mits hij/zij zich de volgende dag meldt bij de centrale toegang. Daar wordt, binnen een week, een intake gedaan, waarna de cliënt acht weken toegang heeft tot de nachtopvang. Daarna wordt beoordeeld of verlening met een volgende periode van acht weken nodig is. Samenwerking tussen CCP en de zorginstellingen vindt plaats op verschillende punten in het proces. Via het plaatsingsoverleg waar cliënten gekoppeld worden aan instellingen en door de voortgangsmonitoring van de CCP veldregie op basis van de rapportages van de instellingen. Daarnaast vindt overleg plaats op middle management nivo en via direct contact met directie.

Naast het aantal trajecten dat gestart is in 2013, zijn er trajecten die doorlopen vanuit 2012 of van daarvoor. Sinds 2009 worden de Signaleringsoverleggen voorgezeten door de veldregisseurs van het CCP. Het Signaleringsoverleg richt zich op de hoogrisico groep achter de voordeur die (nog) wel een huis hebben. Het signaleringsgoverleg is een van de middelen om zorgmijders, of 'zorgschuwe' mensen naar zorg toe te leiden.

6.2.4 Utrecht

In Utrecht zijn de Brede Centrale Toegang (BCT) en het Meld- en Actiepunt OGGz ondergebracht bij de GG&GD. Aanmelders zijn veldpartijen uit de maatschappelijke opvang/OGGz/verstandelijk gehandicaptenzorg of belangenbehartigers. Zowel zorgverleners uit het volwassenencircuit als uit de (zwerf)jongerenketen kunnen aanmelden. Gekoppeld aan de indicatie is een zorgtoewijzing. Bij capaciteitsproblemen in de voorziening van eerste voorkeur is er de mogelijkheid van plaatsing in een 'second best' voorziening. Na aanmelding worden cliënten gekoppeld aan een trajectmanager van een zorgaanbieder.

In april 2012 heeft het Centrum indicatiestelling zorg (CIZ) de veldtafel verlaten[13]. Dit heeft geleid tot een verandering in het primaire proces PvA MO. Instellingen hebben zelf contact met het CIZ en maken rechtstreeks afspraken. De BCT is daarmee van functie veranderd. De veldtafels kwamen minder bij elkaar en hebben meer het karakter gekregen van onderlinge afstemming bij cliënten waarbij plaatsing niet eenduidig is. De BCT medewerkers hebben daarmee vooral een faciliterende rol gekregen, vooral gericht op het bevorderen dat alle aspecten van de problematiek en alle zorgtoewijzingsopties voldoende aan bod komen alvorens tot een juiste plaatsing te komen. Het plaatsingsbeleid zelf is aan de instellingen in contact met het CIZ.

Het vertrek van het CIZ van de veldtafels in 2012 leidde tot een aanzienlijke zij-instroom en het ontbreken van voldoende, actueel zicht op instromers in het PvA MO. In 2013 is de inhaalslag gestart, in combinatie met een opschoonactie van dossiers die afgesloten dienden te worden (zie *Registratie* hierna).

[13] Het CIZ indiceert, of toetst, de aanspraak op AWBZ-zorg. De indicatiestelling - de vaststelling van de aard en de hoeveelheid zorg waar een cliënt recht op heeft - is onderdeel van het ontwikkelen van het individuele traject.

Samenwerking is er vanuit de BCT met het Veiligheidhuis Regio Utrecht, in het bijzonder het casusoverleg Multi problem, Casusoverleg Veelplegers, coördinatiepunt nazorg (ex-) gedetineerden en de lokale zorg- en signaleringsnetwerken. Ook kijken de GG&GD Utrecht en de Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling (Zorg en Veiligheid, Vernieuwend Welzijn, Werk en Inkomen) naar afstemming en integratie van toegangspoorten en indicatie of assessment voor alle Wmo-doelgroepen in een kwetsbare positie.

Registratie

Door de gemeente en veldpartijen zijn 1712 dossiers gescreend van personen die op enig moment tussen 1-1-2012 en 1-1-2014 in een Plan van Aanpak traject gezeten hebben. Door de gezamenlijke instellingen zijn aanvullende gegevens geleverd over 1022 cliënten die in 2013 in traject waren. Vastgesteld is dat 690 dossiers afgesloten konden worden. Als richtlijn voor afsluiten geldt dat men weliswaar nog steeds in zorg kan zijn, maar dat geen sprake is meer is van registratieverplichtingen volgens de bestuurlijke monitor PvA MO.[14]

In de inhaalslag is het gelukt om de gegevens te actualiseren voor 100% van de cliënten die volgens het Keten Registratie en Informatie Systeem (KRIS) in zorg zijn geweest. Dit is overigens een onderschatting van alle cliënten die een zorgtraject hebben gekregen volgens de criteria van het PvA MO: niet in beeld zijn cliënten die via een bemoeizorg traject vanuit de GGZ of verslavingszorg zijn ingestroomd in de hulpverlening, of cliënten die via het Algemeen Maatschappelijk Werk of het domein van zorg voor verstandelijke beperkten zijn ingestroomd. Het gaat om cliënten die rechtstreeks via de AWBZ gefinancierd worden. Bij hen was het niet mogelijk om te reconstrueren of zij dakloos waren bij aanmelding, respectievelijk of zij speciale zorg hebben gekregen passend binnen de afspraken van het PvA MO. De financier formuleert geen verplichtingen op dit punt, de instellingen houden het niet bij.

De voortgang van werkzaamheden in het primair proces en de in- en doorstroom worden gevolgd via de OGGz-veldmonitor (Van Heeswijk, Plantinga, Van Bergen, 2014). In 2012 is, in overeenstemming met de G4, de Zelfredzaamheid-Matrix geïntroduceerd in het registratiesysteem van het primair proces. Het jaar 2012 was een overgangsjaar, in 2013 is gestart met het aanleveren van gegevens uit de ZRM. Van 231 nieuw ingestroomde cliënten waren eind 2013 gegevens beschikbaar uit de nulmeting en een vervolgmeting.
Daaruit bleek dat op alle leefgebieden sprake is van een duidelijke afname van het percentage cliënten met acute problematiek of grote problemen met de zelfredzaamheid bij de nulmeting (Van Heeswijk, Plantinga en Van Bergen, 2014).

[14] Dit is bijvoorbeeld het geval wanneer een cliënt langere tijd in een woonvoorziening verblijft, of wanneer hij of zij zelfstandig woont en de begeleiding is overgedragen aan het buurtteam, of langere tijd een stabiele woonsituatie heeft en zijn of haar schulden stabiliseren of afgelost worden.

6.3 Stabiele mixen (indicatoren 4B en 4C)

6.3.1 Daklozen voorzien van stabiele huisvesting, inkomen en hulpverlening (indicator 4B)

Het doel van de individuele trajecten is om dakloze mensen te voorzien van een stabiele huisvesting, een geregeld legaal inkomen en een stabiel contact met de hulpverlening: de zogenoemde 'stabiele mix'. Tot en met 2011 hanteerden de vier steden dezelfde definitie en meetmethode om de 'stabiele mix' vast te stellen, op basis van voortgangsrapportages van trajecten. Daarna veranderden Rotterdam en Amsterdam de definitie en bepaalden zij de 'stabiele mix' op basis van scores op de Zelfredzaamheidsmatrix (zie kader 6.1). Volgens de nieuwe definitie is het in deze twee steden lastiger om de stabiele mix te bereiken dan volgens de oude, omdat er op meer domeinen –en in Rotterdam ook gedurende een langere periode– een stabiele situatie volgehouden moet worden die niet alleen afhankelijk is van inspanningen van hulpverleners, maar ook van de cliënt. [15] De gegevens zijn tot en met 2011 dus over de vier steden vergelijkbaar, daarna zijn de gegevens binnen elke stad over de jaren vergelijkbaar.

Begin 2014 hebben in de vier steden sinds 2006 in totaal minstens 11.019 volwassenen de stabiele mix bereikt[16]. Op een totaal van ruim 18.000 volwassenen met een individueel traject (zie §6.1) betekent dit dat aan het eind van het Plan van Aanpak 61% van de volwassenen met een traject de stabiele mix heeft bereikt. In Amsterdam bereikte 72% van de volwassenen met een traject de stabiele mix, in Utrecht 67%. In Rotterdam en Den Haag waren deze percentages respectievelijk 56% en 54%.

In Rotterdam bereikten 333 volwassenen de stabiele mix in 2013: dat is tweeëneenhalf maal zo veel als in 2012. Ook in Den Haag werden in 2013 meer stabiele mixen voor volwassenen gerealiseerd dan in 2012: 467 tegenover 357.

In de drie steden die gegevens aanleverden, zijn tussen 2011 en eind februari 2014 minstens[17] 1.012 zwerfjongeren voorzien van een 'stabiele mix' van huisvesting, inkomen, en hulpverlening. Dat betekent dat in totaal vier op de tien zwerfjongeren met een traject de stabiele mix hebben bereikt (40%, zie ook tabel 6.4, in §6.3.2 hierna). Het percentage jongeren met stabiele mix is dus lager dan het aandeel volwassenen (40 vs 61%). De Rotterdamse aantallen drukken zwaar op dit gemiddelde omdat in deze stad veel meer zwerfjongeren ondersteund worden. In Rotterdam legt men de lat hoog voordat men er spreekt van een 'stabiele situatie' van de zwerfjongere, waardoor het percentage er wat lager ligt. Ook geeft Rotterdam aan dat jongeren een traject makkelijker afbreken dan volwassenen, bijvoorbeeld wanneer zij tijdelijk weer onderdak kunnen vinden bij hun netwerk (vrienden of familie).

---

[15] Om aan te geven dat in Rotterdam het gewenste einddoel van trajecten een half jaar moet worden volgehouden, spreekt men in deze stad van een 'stabiele situatie'. In Amsterdam gaat het –anders dan in Rotterdam– om een momentopname van de situatie van de cliënt.

[16] Gegevens Amsterdam gaan tot en met 31 december 2013. Amsterdam geeft aan dat nieuw gerealiseerde stabiele mixen niet in een dergelijke korte periode zijn vast te stellen.

[17] Zie noot 16.

Grafiek 6.2: Indicator 4B - totaal aantal tot de doelgroep behorende mensen van 23 jaar en ouder voorzien van een stabiele mix van huisvesting, inkomen en hulpverlening, 2007-28 februari 2014, cumulatief per stad. [a, b, c]

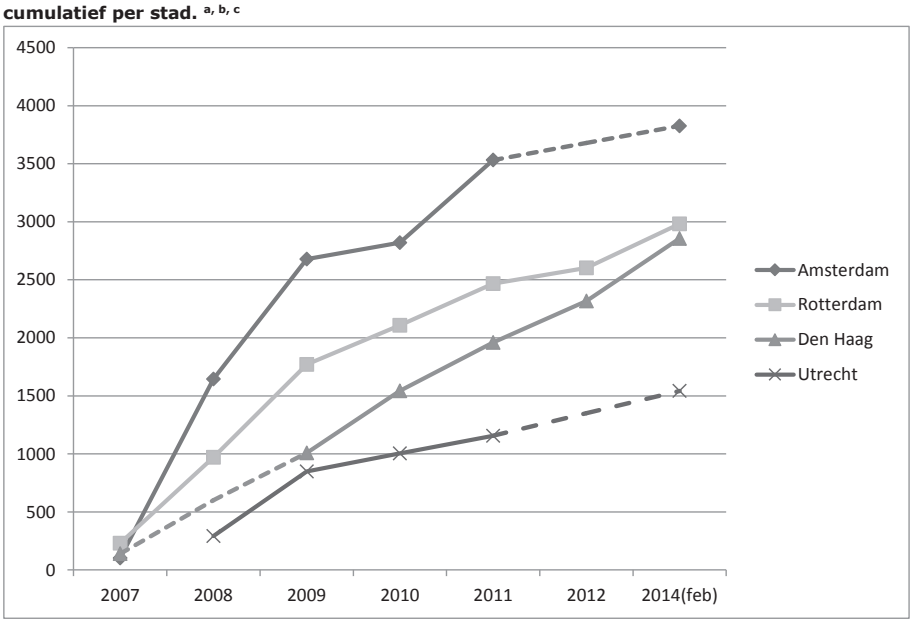

a De steden verschillen in omvang en hebben een verschillende opgave, zie noot 11
b Amsterdam: laatste meetpunt betreft 31 december 2013; gegevens 2012 ontbreken en zijn geschat. Den Haag: 2007 stabiel inkomen onbekend; 2008 geschat.
Rotterdam hanteerde vanaf 2012 een nieuwe meetmethode en definitie voor de stabiele mix, waardoor het moeilijker is om de stabiele mix te bereiken. Vanaf 2011 worden gegevens voor volwassenen getoond.
Utrecht: 2008 alleen m.b.t. nieuw ingestroomden; 2009 deels geschat; gegevens 2012 ontbreken en zijn geschat; Utrechtse gegevens zijn inclusief enkele mensen van wie de geboortedatum onbekend is.
c In de jaren tot 2011 zijn er ook stabiele mixen gerealiseerd voor jongeren. Voorzover deze indertijd zijn meegeteld, zijn ze ook meegeteld in de cumulatieve aantallen tot en met 2010.

6.3.2 Daklozen voorzien van stabiele dagbesteding (indicator 4C)

Een van de doelen van het Plan van Aanpak is om dakloze mensen "voor zover mogelijk [te] voorzien van inkomen, passende huisvesting, effectieve ondersteuning, zorg, zinvolle dagbesteding en (voor zover mogelijk) werk" (Rijk en vier grote steden, 2011). Sinds de Tweede fase van het Plan van Aanpak (2011) wordt dan ook het aantal dakloze mensen met stabiele mix en stabiele dagbesteding gemonitord: het aantal dakloze mensen dat gedurende minstens drie maanden is voorzien van een stabiele huisvesting, een stabiel inkomen, regelmatig contact onderhoudt met de hulpverlening èn minstens twee dagdelen per week dagbesteding heeft.

In Amsterdam is het aantal mensen in de 'stabiele mix' met stabiele dagbesteding aanzienlijk hoger dan in de andere drie steden. In Amsterdam kregen niet alleen in absolute zin meer dakloze volwassenen met stabiele mix stabiele dagbesteding, maar ook relatief: in deze stad had in 2013 69% van alle mensen met een stabiele mix ook stabiele dagbesteding, tegen 48% van de Haagse dakloze volwassenen met stabiele mix, 23% van de Utrechtse daklozen en 8 tot 12% van de Rotterdamse dakloze volwassenen (tabel 6.3).[18]

[18] Stabiele mixen en dagbesteding worden in de vier steden anders bepaald: in Amsterdam wordt daartoe de ZRM gebruikt, elders registraties van bijvoorbeeld Sociale Zaken. Ook dit kan tot verschillen tussen de steden leiden.

Tabel 6.3. Volwassenen met stabiele mix en stabiele dagbesteding in de vier grote steden, cumulatieve totalen 2011- 2014 (eind februari) en als percentage van het cumulatieve totaal aantal volwassenen met stabiele mix in het laatste jaar waarover gegevens bekend zijn.

	2011	2012	2013	2014(feb)	% van stabiele mix met stabiele dagbesteding	(jaartal)
Amsterdam	2.140	.	2.657	.	69	(2013)
Rotterdam[a]	194	194-328	227-361	.	8-12	(2013)
Den Haag	467	830	1.297	1.369	48	(2014)
Utrecht	177	.	324	349	23	(2014)
G4 totaal	2.978	.	4.639	.	42	(2013)

Bron: Trimbos-instituut (Monitor Plan van Aanpak MO, 2011, 2012, 2013)
a Rotterdam registreerde in 2012 niet hoeveel mensen met stabiele mix ook stabiele dagbesteding hadden: dit kon variëren tussen 0 en alle 134 mensen die in 2012 de stabiele mix bereikten. In 2013 waren er 33 nieuwe volwassen Rotterdammers met stabiele mix en stabiele dagbesteding.

Drie steden zetten voor dakloze jongeren sterk in op dagbesteding. In Rotterdam is zelfredzaamheid op het domein van dagbesteding een criterium om te kunnen spreken van een 'stabiele situatie' voor jongeren, bij volwassenen geldt dat niet. In Den Haag hadden alle jongeren die tussen 2011 en begin 2014 de stabiele mix bereikten ook stabiele dagbesteding. In Utrecht had de helft van de jongeren die in 2013 de stabiele mix bereikte ook stabiele dagbesteding; begin 2014 had in deze stad 58% van de jongeren die sinds 2011 de stabiele mix bereikten ook stabiele dagbesteding (tabel 6.4). De registratie van Amsterdamse zwerfjongeren is te onvolledig om hier conclusies uit te kunnen trekken.

Tabel 6.4. Jongeren met stabiele mix en stabiele dagbesteding in de vier grote steden, cumulatieve totalen 2011- 2014 (eind februari) en als percentage van het cumulatieve totaal aantal jongeren met stabiele mix in het laatste jaar waarover gegevens bekend zijn.

	2011	2012	2013	2014(feb)	% van stabiele mix met stabiele dagbesteding	(jaartal)
Amsterdam[a]	.	.[a]	.[b]	.	.[c]	.
Rotterdam	261	433	626	658	100	(2014)
Den Haag	58	120	186	195	100	(2014)
Utrecht	32	.	76	93	58	(2014)
totaal excl. Amsterdam	353	.	888	946	93	(2014)

a In Amsterdam is niet duidelijk hoe groot de populatie is: hoeveel zwerfjongeren er zijn met een traject. Van de 43 jongeren die in 2012 wel ingevoerd waren in het registratiesysteem, hadden er 20 (46%) een stabiele mix en 18 (42%) een stabiele mix met stabiele dagbesteding.
b Van de 41 jongeren die in 2013 in het registratiesysteem ingevoerd waren, hadden er 34 (83%) een stabiele mix en 33 (80%) een stabiele mix en stabiele dagbesteding.
c Van de 34 in het registratiesysteem bekende jongeren met stabiele mix hadden er 33 stabiele dagbesteding, dat is 97%. Onbekend is in hoeverre dit percentage indicatief is voor alle jongeren met stabiele mix in Amsterdam.

Kader 6.1. Definities stabiele mixen in de G4

Definitie stabiele mix in Den Haag en Utrecht t/m 2013 en Amsterdam en Rotterdam t/m 2011	Definitie stabiele mix volwassenen in Amsterdam en Rotterdam vanaf 2012
Minstens 3 maanden voorzien van alle drie de onderdelen stabiele huisvesting, (geregeld) inkomen en (stabiel) contact met hulpverlening, waarbij de onderdelen als volgt worden gedefinieerd: - *Stabiele huisvesting*: Cliënt beschikt de afgelopen drie maanden aaneengesloten over woonruimte. - *(Geregeld) inkomen*: Cliënt heeft de afgelopen drie maanden aaneengesloten een vast legaal maandelijks inkomen. - *(Stabiel) contact met hulpverlening*: Cliënt heeft de afgelopen drie maanden minstens eenmaal per maand contact gehad met belangrijkste hulpverlener uit keten en komt zijn trajectafspraken na. Per cliënt wordt er op alle relevante leefgebieden toegewerkt naar het van toepassing zijnde niveau. De drie leefgebieden worden gehanteerd als indicator. Als dit niveau is bereikt, en drie maanden wordt volgehouden, dan is er sprake van een 'stabiele mix'.	In Rotterdam tenminste 6 maanden en in Amsterdam minstens 4 maanden: tenminste beperkt zelfredzaam op vijf leefgebieden, zoals gemeten met de zelfredzaamheidsmatrix: - *huisvesting*: in veilige, stabiele huisvesting. Van beperkte zelfredzaamheid is sprake wanneer de huisvesting slechts marginaal toereikend is; in onderhuur; niet-autonome huisvesting. Voldoende en volledig zelfredzaamheid houdt in dat de cliënt meer autonomie heeft en minder bepalingen in het huurcontract. - *financiën*: Beperkte zelfredzaamheid houdt in dat de inkomsten tegemoet komen aan basisbehoeften, dat schulden gestabiliseerd zijn en dat er bewindvoering of inkomensbeheer geregeld is. Voldoende of volledige zelfredzaamheid houdt in dat men geen uitkering nodig heeft om aan basisbehoeften te voldoen en dat men zelf schulden aflost of spaart. - *lichamelijke gezondheid*: Beperkte zelfredzaamheid houdt in: lichte beperkingen, aandoeningen worden behandeld, zij het met minimale behandeltrouw. Voldoende of volledige zelfredzaamheid worden bepaald door goede behandeltrouw en/of afwezigheid van directe of voortdurende problemen. - *geestelijke gezondheid:* Beperkte zelfredzaamheid houdt in: milde of voorbijgaande symptomen, matige functioneringsmoeilijkheden en/of minimale behandeltrouw. Voor voldoende of volledige zelfredzaamheid zijn er minder symptomen en minder beperkingen en betere behandeltrouw. - *verslaving:* Voor beperkte zelfredzaamheid geldt dat de cliënt weliswaar aan middelengebruik gerelateerde problemen heeft, maar dat deze essentiële activiteiten van het dagelijks leven niet hinderen, en dat behandeltrouw minimaal is. Voor voldoende en volledige zelfredzaamheid moeten er geen aan middelengebruik gerelateerde problemen zijn en goede behandeltrouw, danwel dat de cliënt helemaal niet gebruikt. **Definitie voor *jongeren* in Rotterdam 2011 en 2012** Voor jongeren is in Rotterdam naast deze vijf leefgebieden ook zelfredzaamheid op dagbesteding een (zesde) primair leefgebied waarop de jongere stabiel minstens beperkte zelfredzaamheid moet hebben voordat wordt gesproken van een stabiele mix - *dagbesteding:* van beperkte zelfredzaamheid is sprake bij laagdrempelige dagbesteding of arbeidsactivering. Van voldoende of volledige zelfredzaamheid is sprake bij hoogdrempelige dagbesteding of arbeidstoeleiding, opleiding, danwel betaald werk.

Bron: Trimbos-instituut. Beschrijving zelfredzaamheidsniveaus zijn ontleend aan Lauriks et al., 2010. Zie ook www.zelfredzaamheidmatrix.nl

6.4 Dakloze mensen zonder traject

Om beter zicht te krijgen op aantallen, kenmerken en opvang en zorggeschiedenissen van de groep dakloze mensen zonder individueel traject, startte in 2013 vanuit de academische werkplaats G4 USER een G4 breed onderzoek naar deze groep. Aanleiding daarvoor is dat er weinig bekend is over het vervolgtraject van degenen die bij aanmelding als "voldoende zelfredzaam" wordt bestempeld en geacht worden, al dan niet ondersteund via de reguliere hulpverlening om hun eigen hulp te organiseren. Indien een deel van deze (nu nog) "lichte" doelgroep uiteindelijk ook tot de "zware" doelgroep van de OGGz gaat behoren, is een belangrijke kans voor preventie gemist. Het onderzoek richt zich op de groep personen die wel regiobinding heeft, geen traject krijgt aangeboden in het kader van het plan van aanpak maatschappelijke opvang, maar die zich in 2011 heeft gemeld bij het zorgnetwerk met een adresprobleem. Het streven is deze groep in alle vier de steden af te bakenen en te volgen tot en met 2013. De looptijd van het onderzoek is van april tot november 2014.

6.4.1 Amsterdam

Sinds mei 2011 krijgen Amsterdamse cliënten die niet tot de OGGz-doelgroep behoren een kortdurend begeleidingstraject om te voorkomen dat zij afglijden naar dakloosheid en hun problemen verergeren. De cliënten krijgen maatschappelijke dienstverlening in het stadsdeel van herkomst en hebben recht op een bijstandsuitkering met bijbehorend klantmanagement. Het proeftraject hiervoor, de pilot Madi, is in 2012 geëvalueerd. Daaruit bleek dat de doelgroep goed geholpen kon worden.

Sindsdien wordt deze dienstverlening stadsbreed opgezet en uitgebreid naar de zogenoemde 'adreshoppers'. Om adreshoppers beter te kunnen helpen, worden per stadsdeel contactpersonen van Amsterdamse maatschappelijke dienstverleners en de Dienst Werk en Inkomen (DWI) aangewezen. De GGD monitort deze groep in de lokale Monitor Maatschappelijke Opvang op basis van gegevens van DWI.

6.4.2 Rotterdam

Voor mensen die vanwege een acuut huisvestingsprobleem een beroep doen op de gemeente, maar bij wie geen sprake is van psychiatrische problematiek of verslaving, is er sinds 2012 de pilot Preventie Dakloosheid. Met deze aanpak worden mensen geholpen die geen OGGz-problematiek hebben, maar die door omstandigheden tijdelijk wel minder zelfredzaam zijn. Zij hebben hulp nodig om te voorkomen dat zij verder afglijden, of een beroep moeten doen op opvang. Met enige begeleiding bij het op orde brengen van hun financiën, eventueel in combinatie met een tijdelijk dak boven het hoofd en een briefadres, pakken deze mensen vaak zelfstandig de draad weer op. De pilot loopt goed, de eerste resultaten zijn naar tevredenheid. In 2012 zijn ruim honderd mensen geholpen, in 2013 nog iets meer. Na drie maanden woont eenderde weer zelfstandig, anderen zijn gaan inwonen bij familie of vrienden. Een klein deel is alsnog in zorg genomen. Deze mensen hebben dus geen formeel traject, maar worden wel geholpen, aldus de gemeente Rotterdam.

6.4.3 Den Haag

In Den Haag is sprake van een gezamenlijk loket van centrale toegang maatschappelijke opvang (CCP) en Sociale Zaken (daklozenloket). Volgens Den Haag kunnen de jaarlijkse circa 2000 aanmeldingen daardoor direct na aanmelding worden ingedeeld naar de aard van problematiek, zorgvraag en regiobinding en worden gekoppeld aan een ondersteuningsaanbod. De helft daarvan komt direct in aanmerking voor ondersteuning of toeleiding

vanuit de aanpak MO/OGGZ Den Haag Onder Dak. Voor degenen met maatschappelijke opvang problematiek maar zonder regiobinding wordt zo nodig een tijdelijke oplossing gezocht, met tijdelijke eerste opvang en overdracht naar de regio van binding. De andere helft ontvangt ondersteuning vanuit de aanpak voor kwetsbare personen Den Haag Op Maat door het Sociaal Casemanagement.

6.4.4 Utrecht

Uit het Keten Registratie Informatie Systeem blijkt dat iets minder dan de helft van de bezoekers van de Utrechtse nachtopvang geen traject krijgt vanwege het ontbreken van regiobinding of omdat zij niet-rechthebbend zijn. In deze cliëntgroepen zijn kortverblijvers oververtegenwoordigd: ruim driekwart van het totaal aantal nachten in de laagdrempelige opvang in Utrecht komen voor rekening van de rechthebbende daklozen uit Utrecht (van Heeswijk, Plantinga en van Bergen, 2014:21). Van de nieuwe cliënten van de nachtopvang had 37% regiobinding en rechtmatig verblijf en 46% van de nieuw ingestroomde cliënten kreeg geen traject in Utrecht, omdat ze geen regiobinding hebben of niet rechthebbend zijn (ibidem: 19).

Er wordt via de Brede Centrale Toegang geen systematische registratie bijgehouden van cliënten die geen persoonsgebonden traject aangeboden krijgen vanwege het ontbreken van OGGz-problematiek. De Brede Centrale Toegang is in Utrecht ook niet het centrale aanmeldpunt of toegangspoort tot zorg voor alle daklozen. Er vindt derhalve bij de BCT geen selectie aan de poort plaats van alle dakloze mensen. Veel daklozen met hulpvragen maar zonder manifeste OGGz-problemen worden rechtstreeks gemeld bij U-centraal of Stade Back up. Beide organisaties hanteren een bredere doelgroepdefinitie dan die van het PvA MO, te weten maatschappelijke dienstverlening voor kwetsbare (dreigend) uitgesloten volwassenen (U-centraal) respectievelijk probleemjongeren en zwerfjongeren (Stade Back -Up). In de praktijk wordt de BCT wel soms gebeld met vragen van verwijzers waar ze daklozen zonder manifeste OGGz-problematiek kunnen melden. Dat leidt altijd tot een advies om zich te melden bij U-Centraal, Back Up of de reguliere hulpverlening.

Daklozenuitkeringen worden gegeven aan inwoners van Utrecht zonder vast, bij de gemeentelijk basisadministratie bekend, woonadres. Naast feitelijk daklozen krijgen ook marginaal gehuisvesten, degenen die inwonen bij anderen en bewoners van niet bij de gemeentelijke basisadministratie geregistreerde woningen, een daklozenuitkering.

Bij dakloze mensen is in vergelijking met reguliere (wonende) klanten vooral sprake van een ander, sneller WWB aanvraagproces, en korte lijnen in het verdere verloop van de uitkeringsproces. Het team Frontoffice Participatie 2 (FOP2) voert dit uit. Het uitgangspunt is integraal klantmanagement dat de volgende verantwoordlijkheden omvat: de afhandeling WWB- aanvraag, financieel beheer van de uitkering, en participatie en waar mogelijk reïntegratie. Daarbij heeft de dakloze klant in tegenstelling tot in het reguliere WWB proces, één vaste contactpersoon. Voor de aanpak van resterende problematiek leunt Werk en Inkomen sterk op ketenpartners in de wijk en de buurtteams.

Volgens de gemeente Utrecht is de achterliggende gedachte hierbij dat een inkomensvoorziening als WWB toch een laatste redmiddel is, en dat deze na aanvraag ook voor deze "conjunctuurdaklozen" zo snel mogelijk moet worden verstrekt. Immers, het (weer) hebben van inkomen voorkomt alsnog verder afglijden naar (bijvoorbeeld) OGGz problematiek, is de eerste stap naar wonen en schuldhulpverlening en moet bijdragen aan een snellere terugkeer op de arbeidsmarkt.

Indien het recht op uitkering vaststaat, dan zal de klant gemiddeld binnen een week na aanvraag en (positief) besluit over het recht op uitkering, daadwerkelijk over de uitkering beschikken. Is er sprake van een wettelijke zoektermijn van 4 weken (dat geldt voor jongeren en volwassen klanten met een korte aftand tot de arbeidsmarkt), dan wordt daags

na het doorlopen van deze zoektermijn de uitkering toegekend, mits de klant heeft voldaan aan de voorwaarden zoals die gesteld zijn in de zoekopdracht (denk aan: inschrijving UWV, overleggen van rekeningafschriften, geldig ID-bewijs enz.).

6.5 Oordelen van actoren over ketensamenwerking (indicator 15A)

In het actorenonderzoek (zie bijlage 2) is respondenten gevraagd naar hun oordeel over een aantal onderdelen van de ketensamenwerking. Ruim drie kwart van hen vindt dat het regelen en afstemmen van instroom in de instellingen voldoende of goed verloopt. Meer dan twee derde van de respondenten is van mening dat binnen de keten de informatie-uitwisseling over ontwikkelingen binnen het beleidsveld of organisaties voldoende is. Minder tevreden is men over de afspraken die worden gemaakt over financiering van trajectmanagement en ketensamenwerking. De percentages "goed-voldoende" voor het huidige onderzoek zijn zonder uitzondering hoger dan in 2011, maar nergens is het verschil 10 procentpunten of meer (tabel 6.5).

Tabel 6.5. Oordeel over stellingen betreffende de ketensamenwerking rond feitelijk en residentieel daklozen G4 totaal (in procenten van respondenten die de samenwerking als voldoende/ goed of als onvoldoende/ slecht beoordelen; N 2011 = 57; N 2013 = 69)

Hoe beoordeelt u de ketensamenwerking rond feitelijk en residentieel daklozen als het gaat om…	goed-voldoende		↑↓[a]	onvoldoende-slecht		↑↓[a]
	2011	2013		2011	2013	
Het regelen en afstemmen van instroom in de instellingen	74	80	→	20	16	→
Het uitwisselen van informatie over ontwikkelingen binnen het beleidsveld of organisaties	62	67	→	32	25	→
Afspraken over financiering van trajectmanagement en ketensamenwerking	36	43	→	42	38	→

a. veranderingen (pijltjes):
↗: percentagestijging van meer dan 10% t.o.v. actorenonderzoek 2011
↘: percentagedaling van meer dan 10%t.o.v. actorenonderzoek 2011
→: percentagewijziging van minder dan 10% t.o.v. actorenonderzoek 2011
Bron: Trimbos-instituut, actorenonderzoek 2011 en 2013

Aan de respondenten is gevraagd in hoeverre de uitvoerende organisaties hun dienstverlening op elkaar afstemmen en ze elkaar vertrouwen en respecteren[19]. Hiermee kan een beeld worden geschetst van de kwaliteit van de ketensamenwerking. Tabel 6.6 laat de resultaten zien.

[19] In een Amerikaans onderzoek naar ketensamenwerking met betrekking tot dakloosheid (Greenberg en Rosenheck, 2010) bleken dit twee van vier dimensies te zijn die bepalen in hoeverre individuele uitvoerende organisaties een geïntegreerd dienstverlenend systeem vormen. De andere twee dimensies betreffen de beïnvloeding van geldstromen over en weer.

Tabel 6.6 Instemming met stellingen over samenwerking met organisaties in de keten, naar sector, G4 totaal (in procenten waarin respondenten oordelen dat samenwerking altijd/meestal plaatsvindt; N 2011 = 31-49; N 2013 = 55-64)[a]

(on)eens met onderstaande uitspraken?	*MO*		↑↓[b]	VZ		↑↓[b]	GGz		↑↓[b]	BW		↑↓[b]	DWI[c]
	2011	*2013*		*2011*	*2013*		*2011*	*2013*		*2011*	*2013*		*2013*
we stemmen met deze organisatie hulp- en dienstverlening aan individuele cliënten af	92	89	↘	77	63	↘	75	70	↘	71	76	↘	55
deze organisatie komt afspraken na	83	91	→	65	48	↘	67	64	↘	68	70	↘	42
met deze organisatie werken we constructief samen	92	82	↘	66	54	↘	69	68	→	68	67	↘	40

a: MO: maatschappelijke opvang; VZ: verslavingszorg; GGz: geestelijke gezondheidszorg; BW: beschermd wonen; DWI: Gemeente (dienst Sociale Zaken/Werk en Inkomen)
b: veranderingen (pijltjes):
↗: percentagestijging van meer dan 10% t.o.v. actorenonderzoek 2011
↘: percentagedaling van meer dan 10%t.o.v. actorenonderzoek 2011
→: percentagewijziging van minder dan 10% t.o.v. actorenonderzoek 2011
c: Voor de gemeente zijn alleen cijfers over het 2013 onderzoek opgenomen. In 2011 is de vraag voor deze actor anders gesteld dan over de samenwerking tussen en met andere ketenpartners.
Bron: Trimbos-instituut, actorenonderzoek 2011 en 2013

Met de meeste sectoren wordt veel samengewerkt, zo blijkt uit tabel 6.6. De MO scoort hierbij – net als in 2011 – het best. Opvallend is dat de samenwerking met de verslavingszorg er in de ogen van de betrokken actoren aanzienlijk op achteruit is gegaan ten opzichte van 2011; op alle fronten is het percentage met minstens tien procentpunten gedaald. Met name het nakomen van afspraken en het constructief samenwerken wordt door relatief weinig actoren (h)erkend. Uit een recente Utrechtse veldconsultatie bleek dat veel instellingen in een onzekere positie verkeren. Volgens de instellingen is deze onzekerheid niet bevorderend voor samenwerking. Wel is op G4-niveau het percentage instellingen dat meent dat hun financiële situatie gunstig is, gelijk gebleven (tabel 6.8).

Twee derde van de ketenpartners is van mening dat dakloze mensen betere en snellere ondersteuning krijgen dankzij ketensamenwerking, eenzelfde resultaat als in 2011 (tabel 6.7). De overige stellingen omtrent ketensamenwerking leveren verdeelde resultaten op. Het meest in het oog springend is het relatief hoge percentage respondenten (60) dat van mening is dat er niet voldoende voorzieningen voorhanden zijn (tabel 6.7). Er worden twee duidelijke verschillen gevonden met het onderzoek uit 2011: een beduidend kleinere groep respondenten (35% in 2013 versus 47% in 2011) vindt dat ketenpartners het ketenbelang *niet* boven het eigen instellingsbelang stellen. Het 'ontbrekende' deel van de meningen is echter niet naar de positieve kant van de stelling verschoven (dat het ketenbelang *wel* boven het eigen instellingsbelang wordt gesteld): meer respondenten zijn neutraler over dit punt gaan denken. De tweede opvallende ontwikkeling is dat er ten opzichte van 2011 aanzienlijk minder steun is voor de stelling dat organisaties in de keten voldoende overeenstemming hebben over werkwijze en aanpak.

Tabel 6.7. Instemming met stellingen over de ketensamenwerking rond feitelijk en residentieel daklozen, G4 totaal (in procenten waarin respondenten het eens-oneens zijn met de stelling; N 2011 = 56-58; N 2013 = 68-71)

In hoeverre bent u het (on) eens met de volgende stellingen?	Eens		↑↓[a]	oneens		↑↓[a]
	2011	*2013*		*2011*	*2013*	
dankzij ketensamenwerking krijgen feitelijk en residentieel daklozen sneller en betere ondersteuning	66	64	→	6	9	→
er is voldoende overeenstemming over werkwijze en aanpak tussen organisaties	46	36	↘	23	15	→
organisaties en sectoren zijn het met elkaar eens over doelstellingen en uitgangspunten	45	47	→	13	13	→
organisaties weten voldoende van elkaars aanbod, werkwijze en expertise	39	40	→	35	29	→
er zijn voldoende voorzieningen voor feitelijk en residentieel daklozen	24	20	→	55	60	→
ketenpartners stellen het ketenbelang boven het eigen instellingsbelang	13	9	→	47	35	↘

a. veranderingen (pijltjes):
↗: percentagestijging van meer dan 10% t.o.v. actorenonderzoek 2011
↘: percentagedaling van meer dan 10%t.o.v. actorenonderzoek 2011
→: percentagewijziging van minder dan 10% t.o.v. actorenonderzoek 2011
Bron: Trimbos-instituut, actorenonderzoek 2011 en 2013

Ook is gevraagd naar de aanwezigheid van factoren die vruchtbare ketensamenwerking in de weg kunnen staan. De grootste knelpunten zijn dezelfde als in 2011: de financiële situatie van de uitvoerende organisaties en de mogelijkheden om cliënten toe te leiden naar andere voorzieningen. Hierbij is met name bij dit tweede punt de situatie in 2013 fors naar beneden bijgesteld; het percentage respondenten dat wel vindt dat de toeleiding voldoende is zakte met 13 procentpunten, terwijl het percentage actoren dat onvoldoende toeleidingsmogelijkheden ziet steeg van 30 naar 41.

Over de belasting van medewerkers zijn de meningen ten opzichte van 2011 flink naar beneden bijgesteld. In 2011 vond een tiende van de respondenten de belasting voor de medewerkers te hoog, in 2013 is dit gestegen naar 37 procent. Daarbij was in 2011 bijna de helft van de respondenten het oneens met de stelling dat medewerkers te zwaar met werk waren belast, maar in het huidige onderzoek is dit gezakt naar 16 procent. Kortom: de werkdruk lijkt in de afgelopen jaren fors te zijn toegenomen. Een aandachtspunt is nog steeds dat slechts in drie op de tien organisaties ketendoelen worden doorvertaald naar prestatie-indicatoren op uitvoerend niveau (tabel 6.8). Voor regiehouders die willen sturen op ketenresultaten is het belangrijk dat de ketendoelstellingen worden doorvertaald naar de meer praktische niveaus van management en uitvoering (Steketee, 2007).

Tabel 6.8. Instemming met stellingen over organisatorische kenmerken, G4 totaal (in procenten waarin respondenten het eens-oneens zijn met de stelling; N 2011 = 54-57; N 2013 = 70)

In hoeverre bent u het (on) eens met de volgende stellingen?	eens		↑↓[a]	oneens		↑↓[a]
	2011	2013		2011	2013	
de financiële situatie van mijn organisatie is gunstig	26	25	→	39	40	→
wij hebben voldoende mogelijkheden om cliënten toe te leiden naar andere voorzieningen	34	21	↘	30	41	↗
ketendoelen worden doorvertaald naar prestatie-indicatoren op uitvoerend niveau	28	27	→	19	23	→
medewerkers van mijn organisatie worden te zwaar met werk belast	10	37	↗	47	16	↘
medewerkers van mijn organisatie hebben voldoende bevoegdheden om namens mijn organisatie afspraken te maken met ketenpartners	69	52	↘	8	16	→
de afspraken over taken en verantwoordelijkheden tussen mijn organisatie en andere organisaties zijn onwerkbaar	1	5	→	68	62	→

a. veranderingen (pijltjes):
↗: percentagestijging van meer dan 10% t.o.v. actorenonderzoek 2011
↘: percentagedaling van meer dan 10%t.o.v. actorenonderzoek 2011
→: percentagewijziging van minder dan 10% t.o.v. actorenonderzoek 2011
Bron: Trimbos-instituut, actorenonderzoek 2011 en 2013

Tot slot is aan uitvoerende organisaties gevraagd hoe ze denken over de gemeentelijke regie. De reacties zijn niet erg uitgesproken. Vergeleken met de resultaten van het onderzoek uit 2011 is de situatie er in ieder geval niet beter op geworden. De meest opvallende wijziging: een forse toename van het percentage respondenten dat van mening is dat de gemeente niet in staat is om het MO-beleid adequaat te sturen (van 10% naar 23%) (tabel 6.9).

Tabel 6.9. Instemming met stellingen over gemeentelijke regie, G4 totaal (in procenten waarin respondenten het eens-oneens zijn met de stelling; N 2011 =70 ; N 2013 = 70)

In hoeverre bent u het (on) eens met de volgende stellingen over het vermogen van de gemeente om…..	eens		↑↓[a]	oneens		↑↓[a]
	2011	2013		2011	2013	
het beleid ten aanzien van feitelijk en residentieel daklozen adequaat te sturen	47	39	→	10	23	↗
de gemaakte beleidsplannen ten aanzien van feitelijk en residentieel daklozen daadwerkelijk in praktijk te brengen	43	36	→	11	13	→
meningsverschillen en fricties tussen ketenpartners in de ondersteuning aan feitelijk en residentieel daklozen slagvaardig op te lossen	28	31	→	18	26	→

a. veranderingen (pijltjes):
↗: percentagestijging van meer dan 10% t.o.v. actorenonderzoek 2011
↘: percentagedaling van meer dan 10%t.o.v. actorenonderzoek 2011
→: percentagewijziging van minder dan 10% t.o.v. actorenonderzoek 2011
Bron: Trimbos-instituut, actorenonderzoek 2011 en 2013

6.6 Dagbesteding

6.6.1 Amsterdam

De gemeente Amsterdam is gestart met een pilot 'Dagbesteding voor de (O)GGz groep', om de mogelijkheden te onderzoeken van aanpassingen van (de financiering van) het dagbestedingsaanbod. De pilot heeft een looptijd van 1 juli 2013 tot 31 december 2015. Er wordt gestreefd naar het op peil houden van het bestaande aanbod met minder benodigd budget. De pilot kent de volgende vijf beleidsdoelen: 1) Aan de betreffende (O)GGz doelgroep, circa 1500 klanten op jaarbasis, kan gedurende de pilot op basis van het gestelde budget passende dagbesteding geboden worden inclusief het benodigde vervoer. 2). Er wordt een continuüm van dagbesteding gerealiseerd, dat activiteiten van activering tot (deels) betaalde arbeid of vrijwilligerswerk beslaat. Daarbij wordt ook aangesloten op de basisvoorzieningen voor dagbesteding in de stadsdelen. 3).Het continuüm aan dagbestedingsactiviteiten is innovatief en leidt aantoonbaar tot de noodzakelijke besparing om na de pilot deze groep ook te kunnen voorzien van dagbesteding binnen het budget van € 3,56 miljoen op jaarbasis. 4). Het dagbestedingsaanbod voor deze klanten is een tweedelijns voorziening en sluit aan op de optimale benutting van de individuele participatiemogelijkheden, waarbij grotere zelfredzaamheid c.q. participatie van de klanten het belangrijkste doel is en een bijdrage aan herstel c.q. maatschappelijke rehabilitatie in de vorm van (betaalde) arbeid het streven moet zijn. 5). De dagbesteding voor de OGGz klanten maakt deel uit van de persoonsgerichte aanpak voor deze doelgroep binnen het Plan van Aanpak MO G4. Dat wil zeggen dat de toegang tot dit aanbod voor de cliënten die al tot de veldregie MO behoren, bepaald wordt door de klantmanager in overleg met de betreffende trajecthouder. Dagbesteding vormt voor deze klanten een integraal onderdeel van het zorginhoudelijke aanbod binnen een trajectplan dat vastgesteld wordt aan de veldtafel voor MO (GGD). Voor de overige klanten blijft de klantmanager van DWI verantwoordelijk voor de toegang, voortgang en evaluatie van de dagbestedingsactiviteiten.

6.6.2 Rotterdam

Dagbesteding is van groot belang voor het stabiel krijgen en houden van kwetsbare personen in een traject. Er zijn veel variaties van dagbesteding beschikbaar binnen Rotterdam voor deze doelgroep. Zo is er een specifieke aanbesteding dagbesteding voor de doelgroep PvA MO, waarbij 740 trajecten vanuit het Participatie budget voor deze doelgroep wordt ingekocht. Daarnaast zijn er andere vormen, deels vanuit de AWBZ gefinancierd. Binnen Rotterdam geldt het adagium "Werk is de beste Zorg" oftewel arbeidsmatige dagbesteding helpt mensen verder in hun zelfredzaamheid.

6.6.3 Den Haag

In totaal worden 327 dagbestedingstrajecten aangeboden bij twee organisaties (respectievelijk 227 en 100 trajecten), specifiek voor de doelgroep MO/ OGGz. Daarnaast zijn er 60 cliënten per dag actief in eenvoudige vormen van dagbesteding zoals veegprojecten. Vanuit de aanpak Den Haag Onder Dak worden tot 100 trajecten per jaar dagbesteding voor veelplegers gefinancierd. Deelname aan dagbesteding is onderdeel van het traject dat moet leiden tot een stabiele mix van inkomen, zorg onderdak en dagbesteding. Het dagbestedingsaanbod omvat een aanbod van eenvoudig en recreatief tot arbeidsmatige activiteiten. Vanuit dit laatste aanbod wordt gekeken of de klant eventueel kan worden toegeleid naar een reïntegratie traject tot de arbeidsmarkt. Doel is de cliënt te helpen zelfredzamer te worden op het domein dagbesteding. Afhankelijk van de capaciteiten en behoeften van de cliënt varieert het aanbod: van activiteiten ter versterking van de dagstructuur, persoonlijke stabiliteit en groei tot niet vrijblijvende arbeidsmatige dagbesteding. Voor iedere cliënt wordt gestreefd naar duurzame maatschappelijke participatie, hetzij in de vorm

van betaald werk, hetzij in de vorm van vrijwilligerswerk, beschut werk of welzijnsactiviteiten. De aanbieders van dagbesteding zorgen dan ook voor een warme overdracht na het traject in de dagbesteding.

Pilot Ontwikkeling in de dagbesteding
Het voorstel voor het project 'Ontwikkeling in de dagbesteding' is ingediend door het Straat Consulaat (zie §9.1.3), in samenwerking met een aantal aanbieders van dagbesteding. Het initiatief is ontstaan naar aanleiding van een onderzoek van cliënten, waaruit bleek dat het in de dagbesteding ontbreekt aan gerichte trainingen en opleidingen en dat er soms belemmeringen zijn om die opleidingen te volgen. In samenwerking met aanbieders worden lacunes ingevuld in het trainings- en opleidingsaanbod gekoppeld aan re-integratieactiviteiten. Samen met een opleidingsinstituut, hoopt men voor een groep gemotiveerde cliënten een opleidingsaanbod te bieden en hiermee de kansen op participatie en een betaalde baan te vergroten. Eveneens worden gesignaleerde belemmeringen in regelgeving aangepakt. Er nemen 15 cliënten aan de pilot deel.

6.6.4 Utrecht
De gemeente Utrecht heeft zich samen met een aantal zorgpartijen verbonden aan de uitvoering van het Convenant 'Naar burgerschap en baan 2010-2013' (Gemeente Utrecht, 2010). Dit convenant beoogt sociaal kwetsbare groepen in de gemeente Utrecht te activeren. Doelstellingen van het convenant zijn dat: 1) het aanbod van participatie-, activeringsen/of reïntegratie-activiteiten zich niet alleen richt op het herstel van de cliënt, maar wordt ook doorontwikkeld tot een toegankelijk en vraaggericht aanbod; 2) de kennis van de sociaal kwetsbare doelgroepen wordt vergroot; 3) het implementeren van nieuwe instrumenten en methoden wordt bevorderd; en, 4) de ketensamenwerking op het gebied van werk en dagbesteding wordt versterkt. Aan de slag Utrecht (ADSU) is een samenwerkingsverband van de gemeente Utrecht en een aantal zorgpartijen. De missie van ADSU is om cliënten in de woonvoorzieningen van de instellingen te activeren naar zinvolle dagbesteding, vrijwilligerswerk of (on)betaald werk (Gemeente Utrecht, 2012).

Het Utrechtse beleid met betrekking tot participatie voor (ex-)dakloze mensen andere groepen verschilt niet van het beleid voor andere bijstandscliënten met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Wel is er gekozen voor een 'daklozenteam'. De ervaring leert dat het voor deze doelgroep belangrijk is om korte lijntjes te hebben en een band op te bouwen. Om snel te kunnen schakelen en zoveel mogelijk de integrale aanpak te hanteren is er voor gekozen om in het 'daklozenteam' de doelmatigheidsafdeling en de inkomenscomponent samen te voegen. Bij de andere gemeentelijke teams zijn die twee componenten van elkaar gescheiden. Het relatiebeheer in het daklozenteam is intensiever, er is meer en intensiever contact met andere instanties.

Veel cliënten binnen de doelgroep hebben een steuntje in de rug nodig wanneer het gaat om dagbesteding en participatie. Vaak weten cliënten simpelweg de route naar dagbesteding niet, of hebben zij het nodig om 'geactiveerd te worden'. In Utrecht krijgen cliënten die in traject zijn hiervoor een 'jobcoach' aangewezen, die kan kijken wat er nodig is voor de cliënt. Bij het vinden van passende dagbesteding en bij de aanvang van dagbesteding is het contact vaak intensief en ondersteunt de jobcoach bij verschillende vaardigheden. Het streven is om de cliënt zo veel mogelijk zelf te laten doen, om zo de zelfredzaamheid te vergroten.

Utrecht heeft in 2013 geen specifiek beleid om aanbieders van dagbesteding en participatie of opleidingsinstellingen en werkgevers te stimuleren om de MO/OGGz doelgroep een

aanbod te doen. Wel is er intensief in ketenverband gewerkt aan een voorstel om de dagbesteding en activering in 2015 uit te voeren. Binnen de keten is er 2013 ook een beweging ontstaan naar meer ondernemend in zetten op dagbesteding. Werkgevers komen in aanmerking voor subsidie als zij iemand in dienst nemen uit de doelgroep sociaal kwetsbare mensen. Vaak zijn het niet de grote bedrijven waar mensen in dienst gaan, maar de middenstand in de wijk/buurt. Dat komt omdat de jobcoaches en de instellingen daar de contacten mee hebben. Het zijn vaak de netwerken in de wijk die worden benut, ook in het onderwijs worden mensen in toenemende mate in onbetaalde assistent functies geplaatst. De zorgpartijen hebben in 2013 uitvoering gegeven aan hun eigen 50 banen plan. Hiermee zijn 50 betaalde werkplekken in de keten zelf gerealiseerd. Vanuit het Convenant is de gezamenlijke één-meting van de participatieladder opgeleverd en besproken.

6.7 Stand van zaken zwerfjongerenbeleid

6.7.1 Amsterdam

Amsterdam kent een integrale ketenaanpak van de huidige opvangvoorzieningen, variërend van een inloopvoorziening en 24-uurs opvang tot begeleid wonen voor dak- en thuisloze jongeren. Het gaat in totaal om 235 plekken door de gemeente gesubsidieerd, grotendeels gericht op begeleid wonen. Er is een centraal aanmeldpunt voor jongeren bij de GGD die een eerste screening doet en kijkt of de jongere voldoet aan de toelatingscriteria. De kwetsbare jongeren waarbij sprake is van een veelvoud aan problemen, moeten zo snel mogelijk naar het hoogst haalbare niveau van zelfredzaamheid worden begeleid. Dit dient gerealiseerd te worden door een gezamenlijke inspanning van alle organisaties die betrokken zijn bij de opvang en begeleiding; zowel op gemeentelijk als op het niveau van de instelling.

In 2011 is door de gemeente en een onderzoeksbureau in gezamenlijkheid met de instellingen geconstateerd dat de huidige ketenaanpak toe was aan verbetering. De gemeentelijke regieaanpak is te sterk gericht op het regelen van de instroom, maar laat vooral kansen liggen op de door- en uitstroom. De keten is een verzameling van aanbod en jongeren verblijven te lang in residentiële voorzieningen. De nieuwe aanpak beoogt: geen zwerfjongeren meer op straat; een snellere doorstroom van jongeren naar zelfstandigheid; en blijvende hulp voor jongeren die niet zelfstandig kunnen wonen. De inzet is gericht op signalering en preventie van dakloosheid. De knip met jeugdzorg is onwenselijk. Zelfredzaamheid van jongeren en de eigen kracht van het gezin en het netwerk rondom de jongeren zelf moeten beter benut, hersteld en opgebouwd worden. Het betekent ook minder 24-uurs opvang waarbij het doel is de jongeren zo snel mogelijk naar begeleid wonen te leiden. Zelfredzaamheid is leidend, evenals de participatie van de jongeren zelf. De nieuwe aanpak is in 2013 van start gegaan en zal eind 2014 geëvalueerd worden, zowel door de jongeren zelf als door een onderzoeksbureau.

Om regie te kunnen voeren op de in-, door- en uitstroom van de jongeren, worden trajecthouders ingezet. Dit team van ambulante trajecthouders is belegd bij Spirit – het voormalige ambulante daklozenteam – en samen met de jongeren stellen ze een traject samen. Ze nemen de zelfredzaamheidmatrix af bij de jongeren. Elk kwartaal bekijken ze met de jongeren en de begeleiders in de opvangvoorzieningen of de doelen behaald worden en waar stagnatie plaatsvind. Indien nodig kan opgeschaald worden naar management of bestuurlijk niveau. De GGD voert in de nieuwe aanpak een duale regierol samen met de trajecthouders waarbij de rol van de GGD naast de eerste screening van de jongeren, steeds meer gaat liggen op het monitoren van de in-, door- en uitstroom. Amsterdam bedient met deze aanpak twee doelgroepen:

1. Dak- en thuisloze jongeren inclusief jonge dakloze moeders tussen de 18 en 23 jaar die voldoen aan de landelijke definitie van zwerfjongeren[20] en de Amsterdamse criteria. Dit betekent dat zij regiobinding hebben met Amsterdam of nergens anders binding hebben en reguliere zorg geen optie meer is. Jaarlijks worden rond de 200 tot 250 jongeren aangemeld voor opvang. Hiervan voldoet vaak de helft aan de definitie en aanvullende criteria;
2. Jongeren tussen de 18 en 23 jaar met een instabiele woonsituatie waardoor zij dreigen dakloos te worden en uit school te vallen zonder startkwalificatie. Deze jongeren zijn kandidaten voor woon-leer-werk projecten waar tijdelijk steun is om een startkwalificatie te halen en te leren om zelfstandig(er) te kunnen wonen.

De Amsterdamse aanpak zwerfjongeren en dak- en thuisloze moeders is in 2013 opnieuw ingericht en bestaat in hoofdlijnen uit de volgende zes stappen:

1. Veldwerk en toeleiding van dakloze jongeren en dakloze jonge moeders vanaf 18 tot 23 jaar (Streetcornerwork en FIOM) naar:
2. het centrale aanmeldpunt van de GGD (MGGZ Vangnet), alwaar de eerste screening op toegangscriteria plaatsvindt;
3. Jongeren worden naar woon-leer-werk projecten (Combiwel, HVO-Querido, Spirit, in totaal 148 plekken) verwezen indien de problemen lichter blijken te zijn en naar specialistische zorg als de problematiek te zwaar is voor de opvang;
4. Dakloze jongeren die voldoen aan de toegangscriteria krijgen een trajecthouder toegekend die aan de slag gaat met het uitzetten van het passende traject binnen de opvang, onder andere aan de hand van de Zelfredzaamheid Matrix
5. Het traject wordt uitgezet bij de instellingen die de opvang bieden (HVO-Querido, Elandsstraat, Volksbond, Timon, Leger des Heils). Deze instellingen bieden 24 uur opvang en ambulante begeleiding gericht op maximale zelfredzaamheid en versteviging van het netwerk van de jongeren waardoor zij:
6. Of zelf weer terug gaan naar het eigen netwerk, of naar een studenten- of jongerenhuisvesting en in het uiterste geval worden ze aangemeld bij de uitstroomtafel alwaar ze een sociale huurwoning op eigen naam kunnen krijgen indien ze voldoen aan alle voorwaarden.

6.7.2 Rotterdam

Het zwerfjongerenbeleid is ondergebracht in het Cluster Maatschappelijke Ontwikkeling, directie Publieke Gezondheid en Zorg. Het Jongerenloket (onderdeel van de directie Jeugd) is verantwoordelijk voor de uitvoering van de centrale toegang (Centraal Onthaal Jongeren; COJ) en het proces tot en met de bespreking van de trajectvoorstellen in de Traject-toewijzingscommissie (TTCJ). Jongeren kunnen zichzelf aanmelden bij COJ, ook instellingen kunnen dat doen. De zwerfjongerenketen bestaat op dit moment uit 706 (ambulante én intramurale) woonplekken voor jongeren. Daarnaast is er plek voor begeleiding van 169 kinderen van jonge moeders in de opvang.

Jongeren die aan de toelatingscriteria van COJ voldoen krijgen een zgn. zorgvraagverduidelijking, deze wordt besproken in de TTCJ. In de TTCJ zitten alle instellingen met een opvangaanbod en/of expertise op het gebied van zwerfjongeren. De gemeente is voorzitter van de TTCJ.

---

[20] De definitie luidt: 'zwerfjongeren zijn feitelijk of residentieel daklozen onder de 23 jaar met meervoudige problemen. Feitelijk daklozen zijn personen die niet beschikken over een eigen woonruimte en voor een slaapplek gedurende de nacht te minste een nacht in de maand zijn aangewezen op buitenslapen in openlucht of overdekte openbare ruimten, binnen slapen in passantenverblijven, noodopvang en binnenslapen bij vrienden, kennissen of familie zonder vooruitzicht op stabiele slaapplek. Residentieel daklozen zijn personen die zijn ingeschreven bij instellingen voor maatschappelijke opvang.

Rotterdam hanteert voor zwerfjongeren ook een trajectmatige aanpak, vergelijkbaar met die zoals deze al in de eerste fase van het Plan van Aanpak werd gebruikt. Ten opzichte van de eerste fase is de rol van trajectregie versterkt en wordt door de gemeente (nog) sterker op de keten, en samenwerking binnen de keten, gestuurd. Rotterdam beschouwt als sterke kant van de zwerfjongerenketen: het adequate aanbod en de preventieve werking daarvan; de compleetheid van en de samenwerking binnen de keten. Knelpunten in de uitvoering van het zwerfjongerenbeleid zijn de hardnekkige aard van de schuldenproblematiek van een groot deel van de zwerfjongeren (inmiddels is daar een pilot op ontwikkeld die hopelijk goede resultaten gaat bieden) en de hoogte van de huren die de jongeren moeten betalen voor de woonplekken (waar de gemeente de begeleiding bij subsidieert).

De gemeente Rotterdam is van mening dat de keten op dit moment in balans is; dat wil zeggen dat er wordt voldaan aan de doelstelling van het zwerfjongerenbeleid: een kwalitatief en kwantitatief voldoende aanbod bieden, passend bij het aantal aanmeldingen en de voorkomende problematiek van zwerfjongeren. Het ontbreken van (lange) wachtlijsten onderbouwt de stelling dat het aanbod voldoende is.

6.7.3 Den Haag

Het zwerfjongerenbeleid van de Gemeente Den Haag is bestuurlijk en beleidsmatig ondergebracht bij de afdeling Jeugdbeleid. Voor de (maatschappelijke) opvang van zwerfjongeren wordt samengewerkt met het team Den Haag onder Dak, dat verantwoordelijk is voor de prestatievelden 7, 8 en 9 van de Wmo).

Zwerfjongeren melden zich aan voor de maatschappelijke opvang via het CCP, waar zij een intake krijgen aan de hand van het ADF[21]. Daarnaast werken instellingen voor maatschappelijke opvang ook met het plan Actieve Toeleiding, om iedereen (ook jongeren) binnen acht weken in een goede vervolgplek te plaatsen. Het JongereninterventieTeam (JIT) wordt vaak ingezet voor de begeleiding. Het CCP monitort de voortgang van de trajecten wanneer de jongeren gebruik maken van de maatschappelijke opvang. Wanneer jongeren (al dan niet na korte periode in de nachtopvang) uitstromen naar begeleid wonen trajecten vallen ze onder verantwoordelijkheid van het programmabureau Jeugd en worden ze niet meer gemonitord door CCP.

Van de 2.255 personen die zich in 2013 hebben aangemeld bij het gezamenlijke centrale loket van Sociale Zaken en CCP waren er 418 personen tot 23 jaar. Het Haagse zwerfjongerenbeleid focust zich op drie doelstellingen: 1) preventieve inzet gericht op eigen kracht van jongeren om dakloosheid te voorkomen; 2.) het in stand houden van voldoende opvangvoorzieningen en 3) het verbeteren van de nachtopvang voor jongeren.

Dit laatste doel werd geformuleerd door de jongeren zelf, naar aanleiding van de *Tour zwerfjongeren*, een beleidsimpuls van het ministerie van VWS om het zwerfjongerenbeleid in iedere centrumgemeente een stap vooruit te helpen. De quickscan "Nachtopvang voor jongeren in Den Haag" beschrijft een pakket van eisen waar deze nachtopvang volgens de behoefte van kwetsbare dakloze jongeren aan moet voldoen. Er is onderscheid aangebracht tussen de opvangfunctie en begeleidingsfunctie. Tijdens de 'Zet-een-stap-dag' is op initiatief van jongeren van De Achterban en JSO samen met ketenpartners een werkgroep gestart om te komen tot een concreet voorstel op basis van de uitkomsten van de quickscan. Op basis van een aantal aanbevelingen hebben twee instellingen (Kessler/Leger des Heils) een gezamenlijk plan geschreven voor de combinatie van woon en nachtopvangplekken voor jongeren. Inmiddels is er een aparte nachtopvang voor jongeren gerealiseerd bij het Leger des Heils.

---

[21] Aanmeldings- en diagnoseformulier, zie Rijk en vier grote steden, 2006: 23 en ibidem: bijlage II.

De signalering van het risico dat gezinnen met kinderen dakloos raken, is de afgelopen periode versterkt. Het project voorkomen huisuitzetting is uitgerold over de gehele stad Den Haag. Tevens is de aanpak geïntensiveerd door tijdens toewijzing van woning mogelijke (financiële) risico's in kaart te brengen en hier een ondersteuningsaanbod op te formuleren.

6.7.4 Utrecht

Het beleid rond zwerfjongeren is in Utrecht onderdeel geworden van de transformatie van de jeugdzorg. Er wordt met instanties in de stad samengewerkt en beleidsmatig worden zaken afgestemd binnen de transformatie van de jeugdzorg en met partijen die betrokken zijn bij maatschappelijke opvang. Voor jongeren is er een speciale jeugdtafel voor diagnostiek en ondersteuning bij indicatie en verwijzing. Tegelijkertijd werkt Utrecht aan een nieuw samenwerkingsmodel van uitvoerende instellingen.

Plaatsing en doorstroom is er in veelal specialistische instellingen voor opvang, huisvesting en begeleiding. De zwerfjongere krijgt een trajectbegeleider die de regie voert over het hele traject. De belangrijkste doelstellingen van het Utrechtse zwerfjongerenbeleid zijn het voorkomen van dakloosheid, en indien de jongeren toch dakloos zijn, weer onderdak brengen en werken aan maatschappelijk herstel. In de individuele hulpverlening ligt de focus op terugkeer naar en versteviging van het nog bestaande netwerk van jongeren en, waar dat niet kan, naar een snelle realisatie van de juiste opvang.

Utrecht kiest er voor om (dure) groepsopvang en begeleiding van zwerfjongeren geleidelijk af te bouwen en tegelijkertijd meer in te zetten op zelfstandig wonen met ambulante begeleiding. Het concept van Room First sluit hier goed bij aan. Voor LVG en ernstige GGZ problematiek blijven 24-uurs voorzieningen beschikbaar en kan eventueel beschermd wonen of een woongroepconstructie worden ingezet.

Het aantal dakloze jongeren dat in 2013 is ingestroomd in het Plan van Aanpak Maatschappelijke opvang betreft 110 zwerfjongeren, bijna even veel als in 2012 (112). Twee belangrijke knelpunten bij het realiseren van de doelstellingen rond zwerfjongeren zijn schuldenproblematiek en gebrek aan passende huisvesting. Jongeren hebben maar weinig inkomen en kunnen schulden dus maar beperkt aflossen. Vanwege hun weerbarstige schuldenproblematiek is het ook weer moeilijk om huisvesting voor ze te vinden. Een ander knelpunt is de beperkte doorstroom naar eigen huisvesting. Het vastzitten van de woningmarkt is daar debet aan.

In Utrecht hebben (ex-)zwerfjongeren hun krachten gebundeld in U2 B Heard!, het cliëntenplatform voor dak- en thuislozen jongeren in Utrecht. Onder aanvoering van het jongerenplatform voor en door (ex-) dak- en thuisloze jongeren en het Verwey-Jonker Instituut is in 2013 het PAju! project (Participatie Audit (zwerf)Jongeren Utrecht) van Start gegaan. Een keuringsteam van jongeren en onderzoekers neemt in totaal 7 Utrechtse woon- en begeleidingsinstanties onder de loep (zie §9.1.4).

6.8 *Oordelen van actoren over ketensamenwerking jeugd (indicator 15C)*

Een van de speerpunten van de tweede fase Plan van Aanpak is het realiseren van adequate opvang en zorg voor zwerfjongeren (Rijk en vier grote steden, 2011). In het actorenonderzoek (zie Bijlage 2) is aan betrokken uitvoerende ketenpartners (voornamelijk centraal meldpunt zwerfjongeren, zwerfjongerenopvang, jeugd-GGz, outreachend jongerenwerk) gevraagd om hun oordeel te geven over de kwaliteit van de ketensamenwerking aan kwetsbare jongeren, waaronder zwerfjongeren.

Signaleren

De signalering van dreigende dakloosheid van kwetsbare jongeren is volgens de respondenten voor verbetering vatbaar. Slechts een kwart van respondenten is van mening dat de keten voldoende in staat is om te *signaleren* dat kwetsbare jongeren of gezinnen met kinderen dakloos dreigen te worden (tabel 6.10). Het oordeel van de actoren in 2013 is vergelijkbaar met dat in 2011.

Tabel 6.10. Oordeel over signalering in de ketensamenwerking jeugd, G4 totaal (in procenten waarin respondenten de keten goed/ voldoende of onvoldoende/ slecht toegerust vinden; N 2011 = 93-98; N 2013 = 134-136)

In hoeverre is de keten toegerust om te...	goed-voldoende		↑↓[a]	onvoldoende-slecht		↑↓[a]
	2011	2013		2011	2013	
signaleren dat kwetsbare jongeren dakloos dreigen te worden	28	27	→	50	43	→
signaleren dat gezinnen met kinderen dakloos dreigen te worden	28	31	→	41	41	→

a. veranderingen (pijltjes):
↗: percentagestijging van meer dan 10% t.o.v. actorenonderzoek 2011
↘: percentagedaling van meer dan 10%t.o.v. actorenonderzoek 2011
→: percentagewijziging van minder dan 10% t.o.v. actorenonderzoek 2011
Bron: Trimbos-instituut, actorenonderzoek 2011 en 2013

De G4 hebben zich ten doel gesteld dat er geen jongeren dakloos worden na het verlaten van een GGz-instelling of justitiële jeugdinrichting. Een sluitende ketensamenwerking onder regie van de gemeente zou hieraan moeten bijdragen. Relatief veel respondenten geven echter aan dat deze aansluiting er te weinig is (tabel 6.11a en 6.11b). Met name het verzorgen van huisvesting is een knelpunt. Volgens ruim de helft van de respondenten gebeurt dit sporadisch tot nooit, zowel vanuit detentie als vanuit de GGz. Ze zijn daarmee pessimistischer dan de cijfers tonen (tabellen 4.2b en 4.3b in resp. §4.2 en 4.3). Wel verdubbelde in 2013 het aantal aanmeldingen bij de maatschappelijke opvang van jongeren na ontslag detentie ten opzichte van 2012. Mogelijk heeft deze stijging het oordeel van de respondenten mede bepaald.

Verschillen tussen de resultaten van 2011 en 2013 worden uitsluitend voor de GGz-nazorg gevonden (zie tabel 6.11a en 6.11b). Het contact met de hulpverlening na ontslag uit een zorginstelling is in alle opzichten verslechterd; volgens 45% van de respondenten is dit contact er altijd of meestal (was 59% in 2011) en het percentage respondenten dat deze aansluiting soms of nooit waarneemt steeg van 30% naar 45%. Ook voor het regelen van huisvesting zijn de cijfers in het huidige onderzoek minder optimistisch.

Tabel 6.11a. Frequentie van geboden nazorg door de ketensamenwerking jeugd na ontslag uit detentie, G4 totaal (in procenten waarin respondenten oordelen dat ondersteuning altijd/meestal – soms/nooit wordt geboden; N 2011 = 44-48; N 2013 =38)

hoe vaak komt het voor dat ervoor wordt gezorgd dat de jongere na ontslag uit jeugddetentie ...	**altijd-meestal**		↑↓[a]	**soms-nooit**		↑↓[a]
	2011	*2013*		*2011*	*2013*	
contact heeft met hulpverlening	30	33	→	43	45	→
huisvesting heeft (minimaal maatschappelijke opvang)	21	18	→	53	58	→

a. veranderingen (pijltjes):
↗: percentagestijging van meer dan 10% t.o.v. actorenonderzoek 2011
↘: percentagedaling van meer dan 10%t.o.v. actorenonderzoek 2011
→: percentagewijziging van minder dan 10% t.o.v. actorenonderzoek 2011
Bron: Trimbos-instituut, actorenonderzoek 2011 en 2013

Tabel 6.11b. Frequentie van geboden nazorg door de ketensamenwerking jeugd na uitval of ontslag uit een zorginstelling, G4 totaal (in procenten waarin respondenten oordelen dat ondersteuning altijd/meestal – soms/nooit wordt geboden; N 2011 = 45-48; N 2013 =38)

hoe vaak komt het voor dat ervoor wordt gezorgd dat de jongere na ontslag uit jeugddetentie ...	**altijd-meestal**		↑↓[a]	**soms-nooit**		↑↓[a]
	2011	*2013*		*2011*	*2013*	
contact heeft met hulpverlening	59	45	↘	30	45	↗
huisvesting heeft (minimaal maatschappelijke opvang)	37	26	↘	48	53	→

a. veranderingen (pijltjes):
↗: percentagestijging van meer dan 10% t.o.v. actorenonderzoek 2011
↘: percentagedaling van meer dan 10%t.o.v. actorenonderzoek 2011
→: percentagewijziging van minder dan 10% t.o.v. actorenonderzoek 2011
Bron: Trimbos-instituut, actorenonderzoek 2011 en 2013

Zorg en begeleiding voor zwerfjongeren

Aan uitvoerende organisaties is gevraagd een oordeel te geven over het aanbod voor zwerfjongeren (tabel 6.12). Op geen enkel vlak blijken de respondenten uitgesproken in hun oordeel. Er zijn steeds vergelijkbaar grote groepen aan beide kanten van het spectrum te vinden. Wel opvallend zijn de verschillen met de resultaten van 2011. Wat de opvang van zwerfjongeren betreft was in 2011 de meerderheid (57%) van de ondervraagden ontevreden. Dit beeld is in het huidige onderzoek beduidend minder negatief: 38%, een daling van bijna 20 procentpunten. Ook voor passende begeleiding is het percentage "onvoldoende-slecht" aanzienlijk lager dan in 2011 (33 versus 44), maar hier is juist aan de positieve kant van de schaal een opvallende verschuiving te zien; vond in 2011 nog bijna de helft van de respondenten dat er voldoende passend aanbod voorhanden was, dit is in het huidige onderzoek gezakt naar 37%. Kortom: een wisselend beeld met zowel positieve als negatieve ontwikkelingen.

Tabel 6.12. Oordeel over het zorgaanbod jeugd binnen de regio, G4 totaal (in procenten waarin respondenten vinden dat het aanbod goed/ voldoende of onvoldoende/ slecht is; N 2011 = 45; N 2013 = 137)

In hoeverre voldoet het aanbod aan……	goed-voldoende		↑↓[a]	onvoldoende-slecht		↑↓[a]
	2011	*2013*		*2011*	*2013*	
opvang van zwerfjongeren binnen de regio	38	33	→	57	38	↘
passende begeleiding en zorg voor zwerfjongeren binnen de regio	49	37	↘	44	33	↘

a. veranderingen (pijltjes):
↗: percentagestijging van meer dan 10% t.o.v. actorenonderzoek 2011
↘: percentagedaling van meer dan 10%t.o.v. actorenonderzoek 2011
→: percentagewijziging van minder dan 10% t.o.v. actorenonderzoek 2011
Bron: Trimbos-instituut, actorenonderzoek 2011 en 2013

Een van de uitgangspunten van het Plan van Aanpak is de persoonsgerichte benadering met behulp van individuele begeleidingsplannen en aan de individuele personen gekoppelde begeleiders. Ook voor zwerfjongeren wordt deze trajectmatige aanpak nagestreefd. Volgens de respondenten in het actorenonderzoek wordt deze aanpak in de praktijk deels naar tevredenheid uitgevoerd (tabel 6.13). Wat het begeleidingsplan en de persoonlijke coach/ondersteuner betreft is het merendeel van de mensen van mening dat dit goed is geregeld, respectievelijk 64 en 72%. In vergelijking met de resultaten van 2011 is dit een flinke stap voorwaarts (zie tabel 6.13). De overdracht naar de volwassenenzorg is daarentegen een punt van aandacht, meer dan de helft van de respondenten is van mening dat dit niet goed is geregeld.

Tabel 6.13. Instemming met stellingen over zorg en begeleiding van zwerfjongeren, G4 totaal (in procenten waarin respondenten het eens-oneens zijn met de stelling; N 2011 = 45; N 2013 = 37)

Bent u het eens of oneens met de volgende stellingen?	eens		↑↓[a]	oneens		↑↓[a]
	2011	*2013*		*2011*	*2013*	
Zwerfjongeren krijgen één begeleidingsplan dat alle relevante levensgebieden bestrijkt	44	64	↗	16	18	→
Zwerfjongeren krijgen een persoonlijke coach of begeleider die de ondersteuning coördineert	43	72	↗	19	9	↘
De overdracht van zwerfjongeren die 23 worden naar de volwassenenzorg is goed geregeld	10	12	→	30	53	↗

a. veranderingen (pijltjes):
↗: percentagestijging van meer dan 10% t.o.v. actorenonderzoek 2011
↘: percentagedaling van meer dan 10%t.o.v. actorenonderzoek 2011
→: percentagewijziging van minder dan 10% t.o.v. actorenonderzoek 2011
Bron: Trimbos-instituut, actorenonderzoek 2011 en 2013

Blijvend herstel

Het vergroten van hun zelfstandigheid en het zoveel als mogelijk meedraaien in de maatschappij is voor zwerfjongeren van groot belang om te voorkomen dat ze – wanneer ze in zorg zijn (geweest) - opnieuw op straat belanden. Factoren als het hebben van een vast (legaal) inkomen, (zelfstandig) wonen, zorg, een sociaal netwerk en dagbesteding kunnen bijdragen aan de vergroting van de zelfstandigheid en participatie (Rijk en vier grote steden, 2011).

In het actorenonderzoek is aan uitvoerende organisaties een aantal stellingen voorgelegd over de mate waarin de keten is toegerust om ondersteuning te bieden bij het bevorderen van (blijvend) herstel aan zwerfjongeren. Zoals tabel 6.14 laat zien, heeft de keten volgens uitvoerende organisaties een impuls nodig voor de ondersteuning bij (blijvend) herstel, al lijkt de situatie wat te zijn verbeterd ten opzichte van 2011. Vooral wat hulp bij

schulden betreft zijn de respondenten opvallend positief; twee derde vindt dat dit voldoende is uitgewerkt (dit was 40% in 2011). Bovendien is het percentage respondenten dat niet van mening is dat de schuldhulpverlening voor zwerfjongeren goed is geregeld, met 21 procentpunten gedaald. Verder is het percentage "goed-voldoende" voor het "weer naar school of aan het werk gaan" en voor "een tegenprestatie naar vermogen leveren" aanzienlijk hoger dan in 2011, stijgingen van respectievelijk 15 en 13 procentpunten. Het optimisme wordt echter getemperd doordat de percentages "onvoldoende-slecht" nauwelijks zijn gewijzigd ten opzichte van 2011. Er is dus nog steeds een substantiële groep mensen (rond de 50%) die de jeugdketen als "onvoldoende-slecht" inschat op deze twee punten.

Tabel 6.14. Oordeel over stellingen betreffende de lokale jeugdketen, G4 totaal (in procenten waarin respondenten vinden dat het aanbod goed/ voldoende of onvoldoende/ slecht is; N 2011 = 46; N 2013 = 37-38)

In hoeverre is de lokale jeugdketen toegerust om te zorgen dat zwerfjongeren...	goed-voldoende		↑↓[a]	onvoldoende-slecht		↑↓[a]
	2011	*2013*		*2011*	*2013*	
hulp krijgen bij het oplossen van hun schulden	40	68	↗	46	25	↘
weer een zelfstandig bestaan in de samenleving kunnen leiden	38	45	→	45	48	→
een sociale omgeving opbouwen	36	41	→	41	50	→
weer naar school of aan het werk gaan	24	39	↗	57	56	→
een tegenprestatie naar vermogen leveren	18	31	↗	57	57	→

a. veranderingen (pijltjes):
↗: percentagestijging van meer dan 10% t.o.v. actorenonderzoek 2011
↘: percentagedaling van meer dan 10%t.o.v. actorenonderzoek 2011
→: percentagewijziging van minder dan 10% t.o.v. actorenonderzoek 2011
Bron: Trimbos-instituut, actorenonderzoek 2011 en 2013

Samenwerking met andere partijen

Respondenten van uitvoerende organisaties is gevraagd naar hun oordeel over een aantal onderdelen van de ketensamenwerking rond zwerfjongeren (tabel 6.15a en 6.15b). Ruim 60% is van mening dat het regelen en afstemmen van de instroom door de instellingen goed of voldoende verloopt. Ongeveer de helft van de respondenten is te spreken over het uitwisselen van informatie omtrent (beleids)ontwikkelingen en over de afspraken rond financiering van trajectmanagement en ketensamenwerking. Opvallend bij dit laatste punt is verder dat het percentage "onvoldoende-slecht" is gedaald van 43 naar 29.

Tabel 6.15a. Oordeel over stellingen betreffende de ketensamenwerking rond zwerfjongeren, G4 totaal (in procenten waarin respondenten vinden dat de samenwerking goed/ voldoende of onvoldoende/ slecht is; N 2011 = 46; N 2013 = 38)

Hoe beoordeelt u de ketensamenwerking rond zwerfjongeren als het gaat om...	goed-voldoende		↑↓[a]	onvoldoende-slecht		↑↓[a]
	2011	*2013*		*2011*	*2013*	
Het regelen en afstemmen van instroom in de instellingen	61	65	→	29	33	→
Het uitwisselen van informatie over ontwikkelingen binnen het beleidsveld of organisaties	48	57	→	40	39	→
Afspraken over financiering van trajectmanagement en ketensamenwerking	38	45	→	43	29	↘

a. veranderingen (pijltjes):
↗: percentagestijging van meer dan 10% t.o.v. actorenonderzoek 2011
↘: percentagedaling van meer dan 10%t.o.v. actorenonderzoek 2011
→: percentagewijziging van minder dan 10% t.o.v. actorenonderzoek 2011
Bron: Trimbos-instituut, actorenonderzoek 2011 en 2013

Ruim vier op de tien uitvoerende organisaties op het terrein van zwerfjongeren is het eens met de stelling dat organisaties en sectoren in de jeugdketen gezamenlijke doelstellingen

en uitgangspunten hanteren (tabel 6.15b). Een vergelijkbaar deel van de respondenten vindt dat de betrokken partijen voldoende overeenstemming hebben over de werkwijze. Vond in 2011 slechts een kwart van de respondenten dat organisaties binnen de keten elkaars werkwijze en aanpak voldoende kennen, nu is dat gestegen naar 38%. Daar komt bij dat het percentage "oneens" aanzienlijk is gedaald, van 34 in 2011 naar 17 in 2013. Volgens bijna een derde van de respondenten gaat het ketenbelang boven het instellingsbelang, ongeveer een verdubbeling ten opzichte van de resultaten uit 2011.

Tabel 6.15b. Oordeel over stellingen betreffende de ketensamenwerking rond zwerfjongeren, G4 totaal (in procenten waarin respondenten het eens-oneens zijn met de stelling; N 2011 = 44-45; N 2013 = 38)

In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen over ketensamenwerking rond zwerfjongeren?	**eens**		↑↓[a]	**oneens**		↑↓[a]
	2011	*2013*		*2011*	*2013*	
Organisaties en sectoren zijn het met elkaar eens over doelstellingen en uitgangspunten	40	42	→	20	17	→
Er is voldoende overeenstemming over werkwijze en aanpak tussen organisaties	38	38	→	26	20	→
Organisaties weten voldoende van elkaars aanbod, werkwijze en expertise	27	38	↗	34	17	↘
Ketenpartners stellen het ketenbelang boven het eigen instellingsbelang	15	29	↗	39	35	→

a. veranderingen (pijltjes):
↗: percentagestijging van meer dan 10% t.o.v. actorenonderzoek 2011
↘: percentagedaling van meer dan 10%t.o.v. actorenonderzoek 2011
→: percentagewijziging van minder dan 10% t.o.v. actorenonderzoek 2011
Bron: Trimbos-instituut, actorenonderzoek 2011 en 2013

Bij de ondersteuning en begeleiding van zwerfjongeren kunnen meerdere partijen betrokken zijn, ook buiten de zwerfjongerenketen in enge zin. Om een beeld te krijgen van de betrokkenheid van partijen in brede zin, is respondenten gevraagd om hun oordeel.
In 2011 was al duidelijk dat de zorg goed betrokken is volgens de uitvoerende partijen. Dit is in het huidige onderzoek alleen maar sterker geworden: meer dan 80% van de respondenten is deze mening toegedaan, terwijl het percentage "onvoldoende-slecht" daalde van 23 naar 14 (tabel 6.16).
Financiën en strafrecht zijn de twee sectoren die aanmerkelijk beter 'uit de verf komen' dan in 2011. Financiën kent een opvallende stijging in het percentage "goed-voldoende": van 26 naar 63% en kent bovendien een forse daling in het percentage "onvoldoende-slecht"(van 58 naar 30). Strafrecht stijgt van 31 naar 51% ("goed-voldoende") en daalt van 41 naar 23% ("onvoldoende-slecht"). Arbeid is een sector die duidelijk onderbelicht blijft. Slechts een vijfde van de respondenten vindt dat de sector goed of voldoende is betrokken bij de ondersteuning en begeleiding. Bijna twee derde is van mening dat de betrokkenheid van de sector onvoldoende of slecht is.

Tabel 6.16. Oordeel over de betrokkenheid van andere partijen, G4 totaal (in procenten waarin respondenten vinden dat de betrokkenheid goed/voldoend of onvoldoende/ slecht is; N 2011 = 46; N 2013 = 38)

Hoe beoordeelt u de betrokkenheid van partijen die diensten verlenen op het gebied van:	**goed-voldoende**		↑↓[a]	**onvoldoende-slecht**		↑↓[a]
	2011	*2013*		*2011*	*2013*	
zorg (bijv. GGz, verslaving)	66	81	↗	23	14	→
financiën (bijv. schuldhulpverlening, dienst werk en inkomen)	26	63	↗	58	30	↘
strafrecht (justitie, reclassering)	31	51	↗	41	23	↘
wonen (bijv. corporaties, opvanginstellingen)	52	47	→	37	44	→
onderwijs (bijv. scholen, ROC)	31	39	→	52	47	→
arbeid (bijv. UWV, dienst werk en inkomen, werkgevers)	26	22	→	56	64	→

a. veranderingen (pijltjes):
↗: percentagestijging van meer dan 10% t.o.v. actorenonderzoek 2011
↘: percentagedaling van meer dan 10%t.o.v. actorenonderzoek 2011
→: percentagewijziging van minder dan 10% t.o.v. actorenonderzoek 2011
Bron: Trimbos-instituut, actorenonderzoek 2011 en 2013

7 Overlast verminderen

7.1 Vermindering overlast (indicator 5)

In het kader van het Plan van Aanpak maatschappelijke opvang hebben gemeenten instrumenten en voorzieningen ontwikkeld om de door dakloze mensen veroorzaakte overlast te verminderen. Zo ontwikkelden zij de richtingwijzer hantering BOPZ (zie ook bijvoorbeeld Maas en Planije, 2010) en voorzieningen voor langdurig verblijf voor overlastgevende doelgroepen en werken ze nauw samen met het veiligheidshuis en penitentiaire inrichtingen (zie §7.2). Buiten het kader van het Plan van Aanpak doen gemeenten nog veel meer om overlast - waaronder die welke veroorzaakt wordt door dakloze mensen– terug te dringen –bijvoorbeeld in het kader van de veelplegersaanpak.

Een van de uitgangspunten van het Plan van Aanpak is dat adequate hulpverlening en bevordering van zinvolle deelname aan de maatschappij ertoe zal leiden dat dakloze mensen minder overlastgevend gedrag hoeven te vertonen. De geldigheid van dit uitgangspunt is inmiddels afdoende onderbouwd op basis van cijfers ten behoeve van indicator 5: overlast. Dakloze personen die de stabiele mix bereikt hebben, plegen gemiddeld de helft minder misdrijven en overtredingen dan dakloze personen die wel in een individueel traject zitten, maar de stabiele mix nog niet bereikt hebben (tabel 7.1).

De cijfers zijn tot stand gekomen door elk jaar in elke stad een steekproef te trekken van tweemaal minstens 100 personen uit de doelgroep van het Plan van Aanpak: eenmaal onder dakloze mensen die minstens drie maanden een stabiele woonruimte, een stabiel en legaal inkomen en een stabiele relatie met de hulpverlening hebben (de 'stabiele mix'), en eenmaal onder dakloze mensen die nog in traject zijn en niet in een stabiele situatie verkeren. Vervolgens vergelijken de steden van beide groepen hoeveel misdrijven en overtredingen deze 100 personen in het afgelopen jaar op hun naam hadden staan. Een afname in overlast en misdrijven kan dan toegeschreven worden aan het bereiken van de stabiele mix.

Rotterdam, Den Haag en Utrecht leverden nieuwe aantallen over aantallen overtredingen en misdrijven onder de doelgroep (tabel 7.1). De Rotterdamse aantallen overtredingen en misdrijven zijn gebaseerd op politiecijfers; de Haagse cijfers zijn gebaseerd op vermeldingen bij het Openbaar Ministerie. De Haagse cijfers zullen dus vooral de misdrijven en zwaardere overtredingen betreffen, terwijl bij de Rotterdamse cijfers ook lichtere overtredingen meegeteld worden. Dit verklaart mogelijk de lagere aantallen die in Den Haag gevonden worden. In Rotterdam plegen mensen met stabiele mix gemiddeld 83% minder overtredingen en misdrijven dan mensen met een traject, maar zonder stabiele mix. De Haagse cijfers laten zien dat de mensen met stabiele mix in 2013 voor iets meer overlast zorgden dan in 2012. Amsterdam leverde gegevens aan over aandelen zeer actieve veelplegers in de doelgroep, zie hierna.

Tabel 7.1. Gemiddeld aantal gepleegde misdrijven en overtredingen per jaar per persoon in twee steekproeven en procentueel verschil van mensen met stabiele mix t.o.v. mensen in traject zonder stabiele mix, per stad en G4, 2010-2012.

jaar	groep	Amsterdam[a]	Rotterdam	Den Haag	Utrecht	G4[b]
2010	stabiele mix	0,9	0,9	0,2	0,7	0,7
	in traject, niet stabiel	1,2	1,4	1,4	1,8	1,5
	verschil	-21%	-39%	-84%	-63%	-52%
2011	stabiele mix	.	0,6	0,4	0,4	0,5
	in traject, niet stabiel	.	1,3	0,4	1,1	0,8
	verschil	.	-57%	+14%	-64%	-36%
2012	stabiele mix	.	0,2	0,2	.	0,2
	in traject, niet stabiel	.	0,7	0,3	.	0,5
	verschil	.	-76%	-35%	.	-55%
2013	stabiele mix	.	0,2	0,3	0,4	0,2
	in traject, niet stabiel	.	1,1	0,2	0,6	0,6
	verschil	.	-83%	+50%	-33%	-53%

a Sinds 2011 monitort Amsterdam percentages 'zeer actieve veelplegers' onder de twee groepen, zie tekst en Bijlage 1.
b Weergegeven is het gemiddelde van de steden die gegevens aanleverden: in 2010 het gemiddelde van alle vier, in 2011 van drie steden, in 2012 van twee en in 2013 van drie.

Sinds 2011 monitort Amsterdam in plaats van indicator 5 de aandelen 'zeer actieve veelplegers' onder de mensen met een (lopend) trajectplan. Zeer actieve veelplegers hebben de afgelopen vijf jaar tenminste vijf maal een misdrijf gepleegd, waarvan minstens een maal in het laatste jaar[22]. In 2013 waren er onder de mensen met stabiele mix 53% minder zeer actieve veelplegers dan onder mensen met traject, maar zonder stabiele mix (tabel 8.2). Onder de Amsterdammers met stabiele mix en stabiele dagbesteding waren er iets minder zeer actieve veelplegers dan onder degenen met stabiele mix, maar zonder stabiele dagbesteding: respectievelijk 2 tegen 3%.

Tabel 7.2. Aandelen zeer actieve veelplegers onder doelgroep PvA MO in Amsterdam, in procenten, 2011-2013.

	2011	2012	2013
stabiele mix	3	3	2
in traject, niet stabiel	9	5	3

Bron: Trimbos-instituut (Monitor Plan van Aanpak MO 2012, 2013)

7.2 Samenwerking met Veiligheidshuis en penitentiaire inrichtingen.

Eén van de doelstellingen van het Plan van Aanpak is voorkomen dat mensen die uit de gevangenis komen weer dakloos worden. Tussen Rijk en gemeenten zijn afspraken gemaakt over het bieden van nazorg na detentie voor de veelplegers en het voorkomen van dakloosheid na detentie voor de OGGz-doelgroep. Het gaat daarbij om nazorg op de leefgebieden wonen, inkomen, ID-bewijzen, werk en zorg. In het samenwerkingsmodel Nazorg volwassen (ex-)gedetineerde burgers staat een persoongerichte en integrale aanpak centraal, gebaseerd op samenwerking.

[22] Het betreft misdrijven die geregistreerd staan in het Dienst Herkenningssysteem (HKS) van de politie. Dit is een landelijk politieregistratiesysteem waarin sinds de jaren '80 alle delicten met bekende dader worden geregistreerd.

De nazorg aan ex-gedetineerden kreeg behalve door het samenwerkingsmodel een impuls door extra budget: het Rijk stelde in 2010 en 2011 tweemaal €6 miljoen beschikbaar. In 2012 ontvingen de centrumgemeenten voor maatschappelijke opvang €4 miljoen, en in 2013 €2 miljoen voor de nazorg aan ex-gedetineerden (VNG, 2011). Het gevangeniswezen moet bij aanvang van detentie zorgdragen voor bundeling van alle relevante informatie voor reïntegratie in de samenleving. Uitgangspunt in het samenwerkingsmodel is dat zowel het gevangeniswezen als de gemeente voor een optimale wederzijdse informatie-uitwisseling zorg dragen (VNG, 2009). Daarvoor zijn Medewerkers Maatschappelijke Dienstverlening (MMD-ers) aangesteld binnen de penitentiaire inrichtingen (PI) om ervoor te zorgen dat ex-gedetineerden die zorg of hulp nodig hebben in de plaats van herkomst worden opgevangen. Gemeenten beschikken over vaste contactpersonen nazorg.

7.2.1 Amsterdam

In april 2013 heeft de Amsterdamse Rekenkamer een rapport opgesteld over het gemeentelijke Nazorg Detentie beleid. Naar aanleiding hiervan is een nieuw beleidskader opgesteld en heeft het college van B&W aangegeven de ambitie te hebben om de nazorg aan ex-gedetineerden nog professioneler en sluitender te organiseren om recidive te voorkomen. Die ambitie gaat verder dan de landelijke afspraken die zijn gemaakt op dit onderwerp. Het nieuwe college moet hier in de komende beleidsperiode gevolg aan geven. Aan is aan het nieuwe college meegegeven dat het tekort aan passende huisvesting voor ex-gedetineerden een groot knelpunt is en het resocialiseren van ex-gedetineerden bemoeilijkt.

In het voorjaar van 2014 inventariseren MMD-ers in de penitentiaire inrichting de hulpvraag van gedetineerden en geven die door aan de gemeente Amsterdam. De nazorg wordt geregeld door het Frontoffice Nazorg, een multidisciplinair team van medewerkers van de Dienst Werk en Inkomen (DWI), de GGD, en de dienst Wonen Zorg en Samenleven. Het Frontoffice is ondergebracht bij het Veiligheidshuis.

Het Amsterdamse nazorgbeleid op het gebied van huisvesting bestaat, conform het landelijke samenwerkingsmodel, uit drie onderdelen:

1. *Continueren bestaande huisvesting*
   Voor gedetineerde Amsterdammers met een zelfstandige huurwoning geldt dat de huur gedurende maximaal zes maanden kan worden doorbetaald door de gemeente, tenzij de gedetineerde het op een andere wijze kan regelen. Voor deze voorziening kan de gedetineerde een beroep doen op de 'bijzondere bijstand'. Dit is een voorziening die uitsluitend voor gedetineerden toegankelijk is. Naast het doorbetalen van huur heeft de gemeente vanaf 2013 structureel geld vrijgemaakt voor bemiddeling en begeleiding bij huisbewaring voor gedetineerden.
2. *Aanbieden passende huisvesting.*
   Volgens de landelijke afspraken heeft de gemeente een inspanningsverplichting om tijdig voor passende huisvesting te zorgen voor ex-gedetineerden. Amsterdam kent al sinds jaar en dag een tekort op de woningmarkt voor goedkope huurwoningen en geeft *geen* voorrang aan de ex-gedetineerde als zodanige doelgroep. Dakloze ex-gedetineerden kunnen, als zij voldoen aan de toelatingscriteria (OGGz-problematiek en regiobinding), toegang krijgen tot de maatschappelijke opvang. De gemeente Amsterdam streeft ernaar het aantal voorzieningen in de MO het komende jaar uit te breiden met 300 plaatsen. Hierbij gaat het om zogenaamde 'sobere huisvesting', vooral bedoeld voor uitstroom uit de reguliere MO plekken.

3. *Creëren van voldoende woonvoorzieningen.*
   De gemeente Amsterdam streeft ernaar voldoende woonvoorzieningen te creëren voor haar inwoners. Dit gebeurt door overeenkomsten te sluiten met woningcorporaties, huurdersverenigingen en ontwikkelaars. Met die overeenkomsten worden afspraken gemaakt over de woonopgaven in de stad, van transformatie van de voorraad en aanbiedingsafspraken tot woonruimtebemiddeling en leefbaarheid.

Tenslotte is er nog een aantal kleine initiatieven waartoe ex-gedetineerden toegang hebben. Dit zijn gespecialiseerde opvangvoorzieningen zoals aangeboden door Stichting Exodus (25 plekken) en STEK (Stichting Tijdelijk Extra Kamer -11 tijdelijke overbruggingsplekken voor mensen die binnen 3 tot 6 maanden in aanmerking komen voor zelfstandige woonruimte).

7.2.2 Rotterdam

Het Veiligheidshuis Rotterdam-Rijnmond verzorgt de nazorg voor geprioriteerde groepen ex-gedetineerden met complexe problematiek. Trajectregisseurs voeren nazorg taken uit en zorgen voor inbedding met andere aanpakken vanuit het Veiligheidshuis, zoals de veelpleger aanpak, overvallers, de aanpak huiselijk geweld, of de aanpak jeugd. In het Veiligheidshuis vindt een casusoverleg nazorg plaats. Hierin bespreken de ketenpartners de nazorg voor Rotterdamse (ex-) gedetineerden met ingewikkelde meervoudige problematiek. Aan het overleg nemen gemeentelijke partners, Reclassering Nederland en Reclassering Bouman GGZ deel (agendalid zijn DJI en de Politie, zij vullen per casus wel de informatie in, in het systeem). De overige nazorgvragen worden binnen de gemeente opgepakt door trajectregisseurs.

In Rotterdam heeft in de penitentiaire inrichting locaties De Schie en Hoogvliet een pilot voor preventief gehechten en kort gestraften (kortweg kortgestraften) gelopen tot eind 2013. Het doel van deze pilot was om er voor te zorgen dat de zorg - die een kortgestrafte voorafgaand aan zijn of haar detentie al kreeg- tijdens en na detentie door blijft gaan. Afspraken om te zorgen dat onder meer medewerkers van zorgaanbieders binnen de penitentiaire inrichting aan kortgestraften hulp komen verlenen moeten nu worden gemaakt. Nazorg voor gedetineerden die niet onder die pilot vielen en korter dan een maand gezeten hebben werd niet geboden. Wel kan de klant telefonisch advies vragen om hem verder te helpen.

7.2.3 Den Haag

Het gemeentelijke bureau Nazorg coördineert de nazorg aan Haagse ex-gedetineerden. Zogenoemde buitendienstmedewerkers van het bureau, dat zijn medewerkers van de gevangenissen in de regio (waar 70% van de Haagse gevangenen zitten), bezoeken gevangenen tijdens detentie en inventariseren de hulpbehoefte. Deze geven zij door aan het bureau Nazorg. Gedetineerden die onder toezicht staan van reclassering vallen onder verantwoordelijkheid van reclassering, gedetineerden met een enkelvoudige hulpvraag worden doorverwezen, en gedetineerden met meervoudige problematiek bemiddelt het Bureau Nazorg naar een passend aanbod.

Bureau Nazorg schept de voorwaarden voor duurzame reïntegratie door te zorgen voor huisvesting, ID-bewijs, inkomen, schuldhulp en zorg. Tevens is het bij alle nazorgtrajecten het einddoel dat de deelnemer een zinvolle dagbesteding heeft en kan houden. In de visie van bureau Nazorg is dit het meest effectieve middel om recidive te verminderen.

Vanuit het programma DHOD worden jaarlijks 100 nazorg trajecten voor zogenoemde veelplegers gefinancierd. Het betreft gestructureerde dagbesteding aan cliënten met chronisch verslaving en/of psychiatrische problematiek. Evaluatie onderzoek wijst uit dat ruim 75% van alle cliënten na negen maanden nog steeds recidive vrij is, medicijngebruik onder

behandeling weer stabieler is en de gezondheid verbetert. Het bureau Nazorg regelt, voorafgaand aan de definitieve vrijlating, uitkering, zorg en woonruimte of draagt de persoon tijdig over aan het CCP.

CCP neemt deel aan de cliëntoverleggen in het Veiligheidshuis. Daarnaast wordt afhankelijk van de te bespreken casussen rechtstreeks deelgenomen door de betrokken ketenpartners van DHOD.

Opvang Verwarde Personen

Op 3 september 2012 is binnen de gemeente Den Haag gestart met een pilot voor de opvang van verwarde personen. Aanleiding voor deze pilot was een notitie van de politie Haaglanden, waarbij de politie aangaf veel capaciteit kwijt te zijn aan het opbrengen van verwarde personen die volgens de politie en de hulpverlening niet in een politiecel thuishoren.

In eerste instantie is een verkennend onderzoek uitgevoerd naar een samenwerkingsverband tussen politie en GGZ. De belangrijkste conclusies uit dit onderzoek waren (1) de wenselijkheid om een gezamenlijke centrale en integrale opvangvoorziening door politie en GGZ te creëren én (2) het opstellen van een business case die moet leiden tot een programma van eisen voor huisvesting van deze voorziening en inzicht in de totale kosten. Het eerste verkennende onderzoek liet namelijk al zien dat een dergelijke voorziening voor de politie tijdwinst zou opleveren, doordat verwarde personen centraal opgebracht worden in een voorziening waarbij snelle doorplaatsing naar de zorg mogelijk wordt. Voor de GGZ en forensische zorg heeft een dergelijke voorziening meerwaarde vanwege het zicht op en directe behandeling van deze moeilijke doelgroep, al dan niet binnen een juridisch kader. Naar aanleiding van dit verkennende onderzoek is de pilot van start gegaan.

De pilot heeft een looptijd van drie maanden gehad en vond plaats binnen het arrestantencomplex aan het Hoofdbureau van politie. De uitkomsten van de pilot hebben geleid tot een business case, welke de basis is geweest voor de besluitvorming over de inrichting van een definitieve voorziening voor de opvang van verwarde personen. Reeds gaande de pilot werd door de driehoek onderkend, dat het ingezette proces succesvol was.

Het succes van deze voorziening is de intensieve samenwerking tussen de politie, GGZ en verslavingsreclassering, georganiseerd onder één dak maar met behoud van ieders bevoegdheden en verantwoordelijkheden. Een groot voordeel van dit in Nederland nieuwe model is dat betrokkene na aanhouding direct gescreend kunnen worden door GGZ-medewerkers. Waar nodig kan ook de reclassering snel met betrokkene in gesprek gaan en het Openbaar Ministerie in een vroeg stadium adviseren over de zorgnoodzaak van verwarde verdachten. Door de integrale aanpak en opzet van de voorziening worden alle personen, al dan niet in een strafrechtelijk kader gezien en zoveel mogelijk doorgeplaatst naar passende zorg. Voorop staat dat deze personen verward zijn, overlast geven en zo goed mogelijk door de diverse professionals naar de zorg geleid worden. Het verblijf in de cel is daarbij zo kort mogelijk, maar wel nodig om betrokkene tot rust te laten komen.

Definitieve voorziening

Op basis van inhoudelijke overwegingen en kosteneffectiviteit en efficiëntie, is er voor gekozen een voorziening op het hoofdbureau van Politie te realiseren. Het is mogelijk om daar een tot nu toe gebruikte kantoorruimte af te zonderen en te bestemmen voor zorgopvang in het kader van de Opvangvoorziening Verwarde Personen (OVP). Deze voorziening is direct gelegen naast, maar fysiek gescheiden van het arrestantencomplex. Wel wordt een directe doorgang gerealiseerd die het mogelijk maakt om indien noodzakelijk wederzijds ondersteuning te bieden. Zodoende wordt het mogelijk om het proces en de verantwoordelijkheden van politie en Parnassia volledig gescheiden te houden en toch een

co-locatie van zorg en arrestantenbewaring te realiseren. Vooral hierin ligt de kracht van deze nieuwe voorziening. De voorziening wordt in mei 2014 operationeel.

Pilot Hand in Hand
In samenwerking met Exodus is in 2013 een pilot project gestart: dit betreft een mix van inzet van vrijwilligers en professionals in het helpen bij de re-integratie van ex-gedetineerden die moet leiden tot kostenbesparingen op korte en lange termijn. Effecten voor cliënten, vrijwilligers en professionals zullen worden geëvalueerd.

7.2.4 Utrecht
Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) meldt conform het samenwerkingsmodel nazorg aan het Regionaal coördinatiepunt nazorg alle Utrechters die gedetineerd raken binnen twee dagen. Conform het nazorgbeleid brengen MMD-ers (Medewerkers Maatschappelijke Dienstverlening) en medewerkers van de gemeente tijdens detentie de nazorgbehoefte van gedetineerden op de vijf leefgebieden in kaart.

De eerste check vindt door de medewerkers nazorg gemeente Utrecht plaats, op basis van informatie uit de gemeente gaat de MMD-er in gesprek met de gedetineerde. Wanneer de gedetineerde bekend is in de OGGz-keten, informeert het coördinatiepunt altijd de betrokken trajectmanager opdat continuïteit van zorg kan plaatsvinden. Wanneer het nodig is om de gedetineerde na detentie een plek en zorg en ondersteuning te geven in de maatschappelijke opvang, legt het coördinatiepunt contact met de Brede Centrale Toegang, die een en ander regelt. Soms (vaak) is pas heel kort van te voren duidelijk wanneer iemand vrij gaat komen. Daardoor is het niet altijd mogelijk om tijdig alles te regelen wat nodig is. Ook is niet altijd tijdig goede diagnostiek voorhanden zodat bij uitstroom uit detentie de meest geschikte (begeleid)woonvoorziening vaak nog niet voorhanden is. Tijdige diagnostiek tijdens detentie opdat voorafgaand aan het vrijkomen van de gedetineerde een indicatie voor begeleid wonen beschikbaar is zou hierin een oplossing kunnen betekenen. In 2014 gaat de gemeente Utrecht verkennen wat op dit gebied mogelijk is.

Het coördinatiepunt nazorg kan verschillende acties ondernemen om te voorkomen dat gedetineerden dakloos worden. Als de gedetineerde begeleid of beschermd woont, kan het coördinatiepunt met de zorgaanbieder een bepaalde termijn van behoud van woonruimte overeenkomen. Wanneer de gedetineerde zelfstandig woont, overleggen nazorgmedewerkers met de verhuurder. In bijzondere gevallen, waaronder bij de OGGz-doelgroep, kan de afdeling werk en inkomen ervoor zorgen dat de huur tijdelijk doorbetaald wordt. Wanneer de gedetineerde niet de enige gebruiker van de woning is, wordt gekeken wat voor achterblijvers noodzakelijk is. In dit kader wordt samengewerkt met het project Voorkom Huisuitzetting, sociaal beheerders van de woningcorporaties buurtteams en eventuele andere betrokkenen.

Het coördinatiepunt nazorg (ex-)gedetineerden is gehuisvest in het Veiligheidshuis regio Utrecht. Nazorg levert voor de casusoverleggen informatie aan en woont deze overleggen vaak ook zelf bij. Het coördinatiepunt staat in direct contact met de MMD-er in de PI (die vanaf maart 2014 casemanager heet) en kan zo buiten en binnen waar nodig op elkaar laten aansluiten. Trajectmanagers van de verschillende betrokken zorginstellingen hebben ook vertegenwoordigers in de casusoverleggen. Zo wordt rondom veelplegers op casusoverleg heel nauw inzet afgestemd. Het coördinatiepunt agendeert wanneer nodig ook zelf gedetineerden in een casusoverleg op het VHRU of bij het COMP (Casusoverleg Multi Problem). Er zijn ook gedetineerden met enkelvoudige problematiek: bij hen wordt per individu bekeken hoe continuïteit van zorg kan plaatsvinden vooraf, tijdens en na detentie.

8 Verbeteren uitstroom

8.1 Oordeel van actoren: blijvend herstel (indicator 15D)

In het actorenonderzoek (zie bijlage 2) werd aan uitvoerende organisaties een aantal stellingen voorgelegd over de mate waarin de keten is toegerust om ondersteuning te bieden bij het bevorderen van (blijvend) herstel aan feitelijk en residentieel daklozen.

Net als in 2011 vinden de respondenten dat er nog genoeg valt te verbeteren op onderdelen van de ketensamenwerking om blijvend herstel van dakloze mensen te bewerkstelligen. Opvallende verschillen worden nergens gevonden (zie tabel 8.1). Volgens de helft van de respondenten zijn de bestaande ketens voldoende toegerust om te zorgen dat feitelijk en residentieel daklozen worden voorzien van onderdak, terwijl de andere helft vindt dat dit nog tekort schiet. Eenzelfde verdeling is te zien als het gaat om het oordeel over de ondersteuning bij het oplossen van schulden. Twee onderdelen worden duidelijk het minst goed beoordeeld: opleiding/werk en een tegenprestatie naar vermogen kunnen leveren. Voor beide onderdelen is een relatief klein percentage respondenten optimistisch gestemd (respectievelijk 22 en 19), terwijl de percentages "onvoldoende-slecht" beduidend hoger liggen dan bij de andere onderdelen (werk/opleiding: 64; tegenprestatie: 58) (tabel 8.1).

Tabel 8.1. Oordeel over stellingen betreffende de ondersteuning van feitelijk en residentieel daklozen, G4 totaal (in procenten van respondenten die vinden dat de ondersteuning goed/ voldoende of onvoldoende/ slecht is; N 2011 = 71-72; N 2013 = 94)

In hoeverre is de huidige keten toegerust om te zorgen dat feitelijk en residentieel daklozen…	goed-voldoende		↑↓[a]	onvoldoende-slecht		↑↓[a]
	2011	*2013*		*2011*	*2013*	
zijn voorzien van onderdak	48	50	→	46	43	→
hulp krijgen bij het oplossen van hun schulden	46	43	→	49	49	→
weer een zelfstandig bestaan in de samenleving kunnen leiden	34	39	→	55	46	→
een sociale omgeving opbouwen	33	40	→	50	45	→
een opleiding gaan volgen of aan het werk gaan	23	22	→	68	64	→
een tegenprestatie naar vermogen leveren	20	19	→	64	58	→

a. veranderingen (pijltjes):
↗: percentagestijging van meer dan 10% t.o.v. actorenonderzoek 2011
↘: percentagedaling van meer dan 10%t.o.v. actorenonderzoek 2011
→: percentagewijziging van minder dan 10% t.o.v. actorenonderzoek 2011
Bron: Trimbos-instituut, actorenonderzoek 2011 en 2013

In 2011 waren de meningen van uitvoerende organisaties verdeeld over de mate waarin ex-daklozen (mensen die na een periode van dakloosheid of wonen in een opvanginstelling weer zelfstandig wonen, eventueel met ondersteuning) voldoende ondersteuning krijgen (tabel 8.2). In het huidige onderzoek is hier enige verandering in gekomen. Voor één onderdeel worden forse verschuivingen gevonden ten opzichte van 2011: het voorkomen van terugval na dakloosheid. Ruim de helft van de respondenten beoordeelt dit als goed of voldoende, waar dat in 2011 nog 44% betrof (een stijging van 12 procentpunten). Daarbij is de groep respondenten die dit onderdeel als slecht of onvoldoende scoort aanzienlijk kleiner geworden, van 42% in 2011 naar 31% in 2013. Op dit vlak is blijkbaar progressie geboekt. Voor de overige twee onderdelen (op een zinvolle manier deelnemen aan de samenleving; het opbouwen van een sociale omgeving) zijn de meningen nog steeds verdeeld.

Tabel 8.2. Oordeel over stellingen betreffende de ondersteuning aan ex-daklozen, G4 totaal (in procenten waarin respondenten vinden dat de ondersteuning goed/ voldoende of onvoldoende/ slecht is; N = 99)

Hoe beoordeelt u de ondersteuning aan ex-daklozen bij …	goed-voldoende		↑↓[a]	onvoldoende-slecht		↑↓[a]
	2011	*2013*		*2011*	*2013*	
het voorkomen van terugval naar dakloosheid	44	56	↗	42	31	↘
het opbouwen van een sociale omgeving	36	45	→	45	40	→
het op een zinvolle manier deelnemen aan de samenleving	44	39	→	42	47	→

a. veranderingen (pijltjes):
↗: percentagestijging van meer dan 10% t.o.v. actorenonderzoek 2011
↘: percentagedaling van meer dan 10%t.o.v. actorenonderzoek 2011
→: percentagewijziging van minder dan 10% t.o.v. actorenonderzoek 2011
Bron: Trimbos-instituut, actorenonderzoek 2011 en 2013

8.2 Uitstroom naar zelfstandig wonen (indicator 12)

Cijfers over hoeveel mensen met een individueel trajectplan uiteindelijk uitstromen uit de maatschappelijke opvang ontbreken. Tussen de vier steden is sprake van relatief grote variatie in het proces van toelating en instroom tot de maatschappelijke opvang. Informatie over de status van het traject van deelnemers in de cliëntvolgsystemen van de G4 zijn - voor zover beschikbaar - moeilijk te bepalen en te vergelijken (Van der Laan et al, 2013).

De Monitor OGGZ G4 (G4-USER, 2014) geeft informatie over het aantal plekken begeleid en beschermd wonen, doorstroom-, en 24-uurs woonvoorzieningen voor (voormalig) dakloze mensen. Eind 2013 waren er in de vier grote steden 1.287 plekken Begeleid en Beschermd Wonen[23] voor (ex-) dak- en thuisloze mensen (tabel 8.3). In alle steden is het aantal inwoners van Begeleid en Beschermd Wonen in de getelde voorzieningen op de peildatum vrijwel gelijk aan het aantal beschikbare plaatsen. In de G4 zijn gemiddeld 7 plaatsen per 10.000 inwoners van 18 jaar en ouder. Ten opzichte van Den Haag en Rotterdam is de capaciteit in Amsterdam en Utrecht per 10.000 inwoners beduidend hoger.

[23] In de monitor OGGZ G4, wordt met Begeleid en Beschermd Wonen bedoeld: kleinschalige woonvormen in de wijk, met zorg op afroep tijdens kantoortijden of enkele uren begeleiding per week, waarbij de woonruimte gehuurd wordt van de instelling. Vormen van Begeleid en Beschermd Wonen waarbij sprake is van 24-uurs aanwezigheid van toezicht (nachtportier) of begeleiding, worden geschaard onder 24-uurswoonvoorzieningen. De totale capaciteit in de G4 is groter. In de Monitor OGGz G4 worden alleen die capaciteit en cliëntenaantallen geteld die bedoeld zijn voor (voormalig) dakloze mensen.

Tabel 8.3 Capaciteit en bezetting Begeleid en Beschermd Wonen voor (ex-) dak- en thuislozen, op 1 januari 2012, G4.

	Capaciteit	Capaciteit per 10.000 inwoners 18 jaar en ouder	Aantal cliënten/cliënt-systemen	Aantal per 10.000 inwoners 18 jaar en ouder
Amsterdam[a]	696	10,8	718	11,1
Den Haag[b]	112	2,8	109	2,7
Rotterdam[c]	257	5,2	234	4,7
Utrecht	225	8,8	220	8,6
G4	1287	7,2	1281	7,1

a Gemiddelde bezetting en capaciteit in eerste halfjaar 2012

b Peildatum 31 december 2012. Betreft alleen LIMOR voorzieningen

c Peildatum 1 januari 2013

In totaal beschikten de G4 in 2013 over 473 plekken in doorstroomvoorzieningen (tabel 8.4). Doorstroomvoorzieningen bieden 24 uursopvang aan daklozen en naast bed, bad en brood ook begeleiding aan de hand van een opgesteld individueel trajectplan. De begeleiding is gericht op doorstroom naar andere voorzieningen. Het verblijf is meestal beperkt tot maximaal 6 maanden. Den Haag telt vijf doorstroomvoorzieningen, in Rotterdam zijn vier doorstroomvoorzieningen. Een deel van de plaatsen is bedoeld voor langer verblijf door mensen die meer tijd nodig hebben om zelfstandig(er) te kunnen gaan wonen. In Amsterdam richten twee voorzieningen zich expliciet op doorstroom met een maximaal verblijf van 6 maanden maar dit is een aanbod voor een groep die slechts ten dele tot de OGGZ groep behoort en een trajectplan heeft. In Utrecht is in 2012 een van de twee doorstroomvoorzieningen gesloten.

Tabel 8.4. Capaciteit en bezetting Doorstroomvoorzieningen maatschappelijke opvang op 1 januari 2012, G4[a]

	Capaciteit	Capaciteit per 10.000 inwoners 18 jaar en ouder	Aantal cliënten/cliënt-systemen op peildatum	Aantal per 10.000 inwoners 18 jaar en ouder
Amsterdam	73	1,1	73	1,1
Den Haag[b]	198	5,0	166	4,2
Rotterdam[b]	106	2,1	91	1,8
Utrecht	96	3,8	104	4,1
G4	473	2,6	434	2,4

a Aantal cliënten is totaal in 1e half jaar 2012

b aantal op 31 december 2012

De G4 heeft een uitgebreid aanbod 24 uurswoonvoorzieningen voor ex-daklozen. In totaal gaat het om 2.165 plekken (tabel 8.5). Het aanbod richt zich op personen met psychiatrische en/of (chronische) verslavingsproblematiek met vaak een lange voorgeschiedenis in het maatschappelijk opvangcircuit. De begeleidingsduur is meestal niet beperkt. Waar mogelijk is deze gericht op doorstroom naar een meer zelfstandige woonvorm. Een deel van de cliënten heeft echter weinig of geen mogelijkheden om door te stromen. Het verbeteren van de kwaliteit van leven en verminderen van criminaliteit en overlast staan bij deze groep voorop (G4-USER, 2014).

Tabel 8.5. Capaciteit en bezetting 24-uurswoonvoorzieningen voor (ex-) dak- en thuislozen op 1 januari 2012, G4

	Capaciteit	Capaciteit per 10.000 inwoners 18 jaar en ouder	Aantal cliënten/cliënt-systemen op peildatum	Aantal per 10.000 inwoners 18 jaar en ouder
Amsterdam	740	11,5	733	11,3
Den Haag[a]	389	9,8	364	9,1
Rotterdam	647	13,1	522	10,5
Utrecht	389	15,3	365	14,3
G4	2165	12,1	1984	11,1

a op 31.12.2012

Gemiddeld zijn er in de G4 aanzienlijk meer plaatsen in de 24-uuropvang dan in Begeleid Wonen: 1,7 plaatsen in de 24-uursopvang op elke plek Begeleid Wonen. Daarin zijn grote verschillen: in Amsterdam is er 1,1 plek 24-uurs opvang op elke plek Begeleid Wonen, in Den Haag is er 3,5 plek 24-uurs opvang op elke plek Begeleid Wonen.

8.3 Afspraken met woningbouwcorporaties (indicator 14)

In het Plan van Aanpak Tweede Fase (Rijk en vier grote steden, 2011: 14-15) worden afspraken met woningbouwcorporaties benoemd als een belangrijk instrument om doelstellingen van de Tweede Fase van het Plan van Aanpak te kunnen bereiken. Doordat in de eerste fase van het Plan van Aanpak veel dakloze mensen in zorg en onder dak zijn gebracht, is in de tweede fase de door- en uitstroom uit de maatschappelijke opvang urgent geworden. Afspraken over het aantal woningen dat woningbouwcorporaties beschikbaar stellen voor dakloze mensen, de spreiding van woningen over de stad en de regio, en over het aanbrengen van meer variatie in woonvormen die ruimte bieden aan het uitgangspunt 'gewoon wonen in eigen regie' moeten deze door- en uitstroom bevorderen.

Drie van de vier steden geven aan dat er minder woningen worden toegewezen dan ze nodig achten voor uitstroom van de doelgroep. Daarnaast worden de afgesproken aantallen woningen niet altijd gerealiseerd. Belangrijke oorzaken daarvoor zijn de krapte op de sociale woningmarkt en stagnatie in de doorstroom op die markt door de economische crisis, maar er spelen ook andere overwegingen mee die soms het realiseren van het afgesproken aantal hinderen, zoals de overweging om kwetsbare burgers niet te veel in bepaalde buurten te concentreren, of wanneer een persoon voor veel overlast zorgt.

8.3.1 Amsterdam

Jaarlijks maakt de gemeente Amsterdam afspraken met de woningcorporaties over de toewijzing van sociale huurwoningen aan de doelgroep maatschappelijke opvang via de 'Module actieve bemiddeling' in WoningNet. De woonvraag voor kandidaten in de maatschappelijke opvang wordt als een getalsmatige 'taakstelling' per corporatie in de module ingevoerd. Die taakstelling is de vertaling van de wens van de gemeente Amsterdam met betrekking tot het aantal te huisvesten kandidaten uit de maatschappelijke opvang. De gemeente voert de kandidaten in de module in na een plaatsingsadvies via veldregie (o.l.v. de GGD) en de corporaties matchen geschikte vrijkomende sociale huurwoningen met ingevoerde kandidaten. Het huurcontract blijft vervolgens minimaal een jaar op naam van de begeleidende instelling.

In 2013 zijn op deze wijze 128 woningen toegewezen. Daarmee is niet aan de taakstelling voldaan. Van de vraag naar 310 zelfstandige huurwoningen is in 41% van de gevallen voldaan. De reden daarvoor is de grote druk op de Amsterdamse woningmarkt. Ook de

betaalbaarheid is een beperkende factor voor de woningtoewijzing aan de doelgroep. De 'achterstand' in de toewijzing wordt beschouwd als een lopende vraag die doorschuift naar 2014. In 2014 wordt de woningtoewijzing via de keten maatschappelijke opvang ook gebruikt voor de uitstroom van de doelgroepen langdurige GGZ (RIBW) en VG, als gevolg van de decentralisatie van de AWBZ naar de Wmo.

Om de druk op de Amsterdamse woningmarkt te verminderen werkt de gemeente aan het realiseren van zogenoemde Herstartstudio's, een vorm van sobere huisvesting, voor de doorstroom in en de uitstroom uit de opvang. Van groot belang is dat de doorstroming op de woningmarkt wordt gestimuleerd zodat er voldoende sociale huurwoningen beschikbaar komen voor zowel de huisvesting van kandidaten uit de maatschappelijke opvang als de huisvesting van andere doelgroepen en reguliere woningzoekenden.

8.3.2 Rotterdam

Jaarlijks maakt de gemeente Rotterdam afspraken met de corporaties over de levering van woningen voor de huisvesting van bijzonder doelgroepen, waaronder ex-dak —en thuislozen en ex-gedetineerden. Daarbij krijgt elke corporatie een taakstelling. De levering door corporaties wordt periodiek gemonitord en jaarlijks wordt een eindrapportage gemaakt, waarbij ook onderscheid wordt gemaakt in diverse doelgroepen. Voor dak- en thuislozen worden circa 60 woningen per jaar geleverd. In 2013 hebben de corporaties grotendeels aan deze taakstelling voldaan. De corporaties dragen zelf bij aan de evenredige verdeling van woningen voor bijzondere doelgroepen over de stad. Zo worden ongewenste concentraties in bepaalde buurten of straten voorkomen. Deze verdeling gebeurt op basis van een zogenoemd “zoneringskader”, waardoor wijken waar al veel maatschappelijke opvang zit of die laag scoren op de Rotterdamse Veiligheidsindex, worden ontzien.

In 2013 was er geen opgave meer met betrekking tot voorzieningen voor maatschappelijke opvang die moest worden gerealiseerd, omdat de grootschalige woonvoorzieningen inmiddels zijn gerealiseerd. Ook zet Rotterdam meer in op ambulante woonbegeleiding en minder op residentiële woonvoorzieningen om door- en uitstroom te bevorderen. Wel wordt er in het kader van het scheiden van wonen en zorg en de extramuralisering steeds meer gekeken naar het slim benutten van woonzorgvoorzieningen.

8.3.3 Den Haag

In het kader van afspraken over begeleid wonen met de woningcorporaties, zijn in 2013 49 woningen beschikbaar gesteld en 39 cliënten geplaatst in het cluster maatschappelijke opvang. Voor Housing First zijn 25 woningen beschikbaar gesteld en ook 25 cliënten geplaatst in 2013.

In 2013 stelden de drie woningcorporaties in Den Haag (Haagwonen, Staedion, en Vestia) in totaal 299 woningen beschikbaar, verdeeld naar de clusters: GGZ, ex-delinquenten, verslavingszorg, maatschappelijke opvang (incl. Housing First) en zorgjongeren. In het cluster MO van begeleid wonen zijn middels convenanten met twee corporaties voor het jaar 2013 in totaal 66 woningen beschikbaar gesteld; er werden 39 cliënten geplaatst. Binnen deze clusters maken de zorginstellingen afspraken met de corporatie over het plaatsen van cliënten in woningen. Tussen corporaties, gemeente, en zorginstellingen zijn de volgende afspraken (vastgelegd in een convenant) gemaakt:

- er wordt gespreid over de stad toegewezen;
- woningen worden binnen maximaal 3 maanden na toewijzing geleverd;
- de zorginstelling levert minstens een half jaar en maximaal een jaar begeleiding aan de cliënt die in de woning gaat wonen;

- de woning wordt in principe na een jaar –afhankelijk van de corporatie en de cliënt– 'omgeklapt': dat wil zeggen dat het huurcontract dan niet meer op naam van de zorginstelling, maar op naam van de cliënt zelf staat.

Het totaal aantal door de corporaties beschikbaar gestelde woningen is tot nu toe toereikend gebleken. In 2013 zijn er, verdeeld over de eerder genoemde clusters, 237 verhuringen geweest. De vorig jaar door de instellingen uitgesproken verwachting dat met name in het cluster maatschappelijke opvang (veel) meer extra woningen nodig zijn, vanwege de aanpak voor snellere door- en uitstroom uit de maatschappelijke opvang, is niet uitgekomen. De uitstroom kon in 2013 opgevangen worden binnen het beschikbare aantal van 299 woningen ondermeer door uitruil met de andere clusters. Via het coördinatieoverleg Begeleid Wonen komt namelijk, waar nodig, een uitruil tot stand tussen de verschillende clusters om zo te komen tot een optimale benutting van de door de corporaties beschikbaar gestelde aantallen woningen.

Naast de kwantitatieve beschikbaarheid van woningen worden voor 2014 worden de volgende knelpunten aangegeven: in een aantal buurten komt het "verzadigingspunt" wat betreft het huisvesten van sociaal kwetsbaren in zicht; beschikbaarheid van woningen met lage huurprijs neemt af waardoor de wachttijden oplopen

8.3.4 Utrecht

Met de woningbouwcorporaties zijn voor de stad Utrecht contingentsafspraken gemaakt: het aantal te leveren woningen voor de uitstroom vanuit de Maatschappelijke Opvang bedraagt 10% van het aantal mutaties van het voorgaande jaar.

Voor 2013 bedroeg het contingent voor stad en regio in totaal 296 woningen, waarvan 171 eenmalige aanbiedingen en urgenties Utrecht, 18 woningen Housing First Utrecht, 54 woningen in de vrouwenopvang (stad en regio), 27 instellingswoningen en 26 woningen in de regio Nieuwegein, Houten, Zeist en De Bilt. In totaal zijn 255 woningen toegewezen/aangeboden. De Utrechtse contingentswoningen worden zoveel mogelijk gespreid door de stad geleverd. Door de opbouw van het corporatiebestand ontstaat er vooral in Overvecht een zekere concentratie. In 2013 betrof het een toewijzing of aanbieding van 66 woningen in Overvecht, 20 in Kanaleneiland, 18 in Lunetten en 114 in andere wijken.

8.3.5 Oordeel van actoren over het realiseren van woningen voor kwetsbare mensen

Wat zijn de verwachtingen van de actoren over het toekomstig realiseren van woningen voor (ex)dakloze mensen en mensen met OGGz-problematiek? De actoren lijken niet al optimistisch, zo blijkt uit tabel 8.6. Ruim een derde van de groep denkt dat er meer zelfstandige woonruimte zal zijn voor mensen die nu nog in een voorziening wonen. Een vergelijkbaar percentage is precies de andere mening toegedaan. De respondenten zijn dus verdeeld in hun beoordeling van dit item, maar wat vooral opvalt, is dat de groep sceptici fors is toegenomen sinds 2011 (van 19% naar 34%).

Wat de door- en uitstroom naar passende woonvormen betreft staan de zaken er wat de respondenten betreft slechter voor: slechts een vijfde van de groep denkt dat mensen sneller door of uit zullen kunnen stromen in 2014, terwijl de helft van mening is dat dit niet zal gebeuren. Wederom is het opvallend hoe groot het verschil met de resultaten uit 2011 is: een daling van 10 procentpunten voor de groep respondenten die het positief inziet en een stijging van 22 procentpunten voor de groep die het minder rooskleurig inziet (tabel 8.6). Als mogelijke verklaring voor het verminderde vertrouwen in de komst van woningen voor uitstroom, wordt door de vier steden gewezen op de verslechterde huisvestingsituatie en verminderde leegstand.

Tabel 8.6. Instemming met stellingen over woonruimte voor kwetsbare groepen, G4 totaal (in procenten waarin respondenten het eens-oneens zijn met de stelling; N 2011 = 53; N 2013 = 76)

Dankzij afspraken tussen gemeente en woningbouwcorporaties……	**eens**		↑↓a	**oneens**		↑↓a
	2011	2013		2011	2013	
zal er in 2014 meer zelfstandige woonruimte zijn voor mensen die nu nog in een voorziening wonen (beschermd wonen, begeleid groepswonen)	38	37	→	19	34	↗
zullen mensen in 2014 sneller kunnen doorstromen vanuit de eerste opvang (instroomhuis) naar woonvormen die voor hen geschikt zijn	33	23	↘	25	47	↗

a. veranderingen (pijltjes):
↗: percentagestijging van meer dan 10% t.o.v. actorenonderzoek 2011
↘: percentagedaling van meer dan 10%t.o.v. actorenonderzoek 2011
→: percentagewijziging van minder dan 10% t.o.v. actorenonderzoek 2011
Bron: Trimbos-instituut, actorenonderzoek 2011 en 2013

9 Cliëntparticipatie

In het Plan van Aanpak Tweede fase stelden de vier stedendat zij zich bij het ontwikkelen en uitvoeren van het Plan van Aanpak 'graag laten adviseren door cliëntvertegenwoordigers (het COMO G4 en lokale groepen) en professionals uit de uitvoeringspraktijk' (Rijk en vier Grote Steden, 2011: 48). Ook namen zij zich voor om cliënten en ervaringsdeskundigen sterker te betrekken bij de begeleiding, zodat zij zelfstandiger functioneren (ibidem: 16) en een nuttige rol kunnen spelen in de samenleving (ibidem: 20). In dit hoofdstuk rapporteren we over de inspanningen van gemeenten om cliënten te betrekken bij het beleid en de begeleiding. Het oordeel van cliëntvertegenwoordigers hierover is verwerkt in de evaluatie van het Plan van Aanpak (zie ook Tuynman en Planije, 2014).

9.1.1 Amsterdam

Door middel van cliëntparticipatie wil de gemeente Amsterdam cliënten vroegtijdig betrekken bij beleid zodat zij door middel van meedenken en het geven van gevraagd of ongevraagd advies het beleidsproces kunnen beïnvloeden. Amsterdam kent een groot aantal organisaties van patiënten en consumenten die op het terrein van zorg en welzijn een rol vervullen als belangenbehartiger, bijvoorbeeld de Daklozenvakbond, de straatjurist of de Belangenvereniging voor Drugsgebruikers. Deze personen en organisaties zijn actief in diverse vormen van cliëntparticipatie zoals cliëntenpanels, expertmeetings of individuele raadpleging.

De belangrijkste cliëntorganisatie voor de MO is het Groot MO/GGZ overleg, hetgeen sorteert onder Cliëntenbelang Amsterdam. Het Groot MO/GGZ overleg is een breed platform voor iedereen die actief is in de collectieve belangenbehartiging van mensen uit de MO/GGZ doelgroep. Doel is het versterken van de participatie van de moeilijk bereikbare MO/GGZ groep in Amsterdam door het beïnvloeden van het gemeentelijk beleid vanuit cliëntperspectief. De deelnemers participeren namens een organisatie, die zich inzet voor deze specifieke groep. Het overleg komt elke drie weken samen. Daarnaast participeren individuele leden in werkgroepen die de gemeente instelt om in gezamenlijkheid met ketenpartners veranderingen in de MO keten voor te bereiden of te implementeren.

In 2013 hebben leden van het Groot MO/GGZ overleg o.a. geparticipeerd in de werkgroep nachtopvang nieuwe stijl en de werkgroep toegangsproces beschermd wonen. De voorzitter en de secretaris van het Groot MO /OGGZ overleg nemen één keer in de zes weken deel aan het proceshoudersoverleg, een operationeel overleg waarin alle stakeholders uit de OGGz keten vertegenwoordigd zijn. Tot slot participeren deelnemers van het Groot MO/GGz Overleg op verzoek van WZS regelmatig bij verschillende gelegenheden in de stad, waar zij de 'cliëntstem' vertolken. In 2013 bijvoorbeeld bij bijeenkomst over de decentralisaties. Ook heeft een van de cliëntvertegenwoordigers/ ervaringsdeskundigen uit het Groot MO/GGZ overleg zitting gehad in de beoordelingscommissie voor de gunning van de dagbestedingstrajecten OGGZ.

9.1.2 Rotterdam

Cliëntparticipatie wordt in Rotterdam vormgegeven met behulp van de straatadvocaten. Zij kunnen door hun ervaring en hun onafhankelijke positie een brug slaan tussen cliënten, instellingen en gemeente en politiek. De straatadvocaten van het Basisberaad bieden ondersteuning door het organiseren van de verschillende overleggen tussen cliëntvertegenwoordigende organisaties en raden. Ook zorgen de straatadvocaten voor een jaarplanning van het overleg, een agenda en notulen. De vertegenwoordigers van de cliëntenraden

hebben tijdens de overleggen een adviserende rol en ze brengen de door hen ervaren knelpunten aan de orde.
Cliëntvertegenwoordiging, zowel individueel als collectief, is georganiseerd in het Basisberaad. Het Basisberaad wordt gesubsidieerd door de gemeente. Met behulp van deze subsidie kan het Basisberaad cliëntenraden en —vertegenwoordigers ondersteunen, bijvoorbeeld door inzet van de straatadvocaten. Daarnaast is door de straatadvocaten MOVERS opgezet (Maatschappelijke Opvang, Verslavingszorg en de Rotterdamse Straatadvocaten). De gemeente Rotterdam overlegt regelmatig met deze vorm van cliëntvertegenwoordiging, zowel qua ontwikkeling en uitvoering van beleid als qua evaluatie van beleid. Ook organiseren de straatadvocaten periodiek overleg tussen gemeenteraadsleden en vertegenwoordigers van de doelgroep (het zogeheten "kapstokoverleg"). Op uitnodiging zijn ook Rotterdamse ambtenaren hierbij aanwezig

9.1.3 Den Haag

De 'Achterban' is in Den Haag het cliëntenplatform voor de maatschappelijke opvang (MO) en openbare geestelijke gezondheidszorg (OGGz). De vrijwilligers in de Achterban worden ondersteund door het Straat Consulaat, de belangenbehartiger voor dak- en thuislozen en gebruikers. Daarnaast faciliteren zij op eigen initiatief rechtstreeks ondersteuning aan de doelgroep bijvoorbeeld door aanvullend op de gemeentelijke dienstverlening briefadressen te verstrekken of lockers voor dak- en thuislozen.

De clientvertegenwoordigers signaleren trends, adviseren Den Haag Onder Dak over beleidsvoornemens. Daarnaast leveren ze (ook ongevraagd) adviezen over verbeterpunten op onderdelen die voor cliënten belangrijk zijn zoals gebruikersruimte of de eigen bijdrage. Dit heeft in 2013 geleid tot het opzetten van een gezamenlijke pilot 'ontwikkeling in de dagbesteding'.

9.1.4 Utrecht

De Utrechtse belangenorganisaties en cliëntenraden hebben zich gebundeld in De Achterkant. De cliëntorganisaties hebben in Utrecht een structurele positie in de ketensamenwerking. Zij worden betrokken bij beleidontwikkeling en evaluatie, projecten en er wordt ingezet op een aanpak waarbij ervaringsdeskundigen en lotgenoten elkaar helpen. Deze inzet op ervaringsdeskundigheid en lotgenotenhulp kwam tot uiting in de volgende activiteiten:

- De gemeente Utrecht financierde vanuit het participatiefonds OGGz elf van dergelijke projecten;
- De Stadsbrug; dit is een 'bedrijfsverzamelgebouw' voor cliëntgestuurde initiatieven gericht op arbeid. Hierin werken zorgpartijen en cliënten samen in diverse werkvormen en niveaus van zelfstandigheid. In 2013 is de stadsbrug met 3 nieuwe projecten gestart: 'social ice', 'streetwise' en sport.
- In 2013 is U2 B Heard! samen met het Verwey-Jonker Instituut gestart met het PAju! project (Participatie Audit (zwerf)Jongeren Utrecht (zie ook §6.7). De uitkomsten leveren feedback voor de betreffende instellingen wat leidde tot verbeterplannen, tevens leverde het onderzoek input voor beleidsontwikkeling. Een voorbeeld van een concreet resultaat is een aanpak voor zwerfjongeren die op een onofficieel adres wonen en als gevolg daarvan geen uitkering kregen. Zij worden doorverwezen naar ambulante hulpverlening voor zwerfjongeren, die een postadres verstrekt, waardoor ze drie maanden een 'Grijs wonen uitkering' kunnen krijgen.
- In 2012 startte De Achterkant de pilot 'Doen en Laten'. In de pilot 'Doen en Laten' coachen ervaringscoaches cliënten in drie wijken om hen actiever te laten deelnemen in de samenleving. Ervaringscoaches kunnen cliënten benaderen in samenwerking met

of naast de begeleiders van zorginstellingen. In opdracht van de Academische Werkplaats G4-USER is de aanpak Doen en Laten geëvalueerd (Akkermans, 2013). Onderzocht zijn de kritische succesfactoren van dit cliëntgestuurde project in de drie wijken waar het project loopt. Geconcludeerd werd dat Doen en Laten erin slaagt om een cliëntgestuurd steunsysteem te ontwikkelen voor sociaal kwetsbare burgers. Onderscheiden kritische succesfactoren zijn: 1) de inzet ervaringsdeskundige coaches; 2) verankering van de cliëntsturing in de opzet, organisatie en uitvoering van het project; 3) een grote mate van discretionaire ruimte voor coaches; 4) de positionering van de coaches tussen de professional en de bewoner; 5) inbedding van Doen en Laten in de lokale context.

- Als aandachtspunten voor een verder vervolg en eventuele uitrol worden gezien: 1) zijn er genoeg ex-cliënten te selecteren en tot coach op te leiden, gezien het potentieel om deze werkwijze WMO-breed in te zetten?; 2) de gelijktijdige vereisten van cliëntsturing in een open experimentele ruimte en resultaatgericht in het werken; 3) de inbedding van Doen en Laten in de wijken en wat dit vereist aan duurzame samenwerking met reguliere hulpverlening; 4) het bereik van bewoners. In de Pilot Panoramix worden de ervaringscoaches verbonden met hulpverleners. Dit maakt hun aanpak nog effectiever. Er zijn in 2013 ongeveer 200 cliënten gecoacht die daardoor ook op verschillende manieren sociaal actiever zijn geworden. Het duurzamer actiever blijven is in het bijzonder gelukt bij de ervaringscoaches die ook deelnemen in de pilot Herstel in Kanaleneiland (zie 'Panoramix' in §4.5.4) In de overige wijken bleek dit jaar dat het zonder deze verbinding moeilijk is om cliënten duurzaam te binden aan deze activiteiten. Het is de bedoeling dat in 2014 de aanpak van Doen en Laten en Panoramix gekoppeld wordt aan de buurtteam aanpak. Tot slot hebben negen organisaties van GGz-cliënten en familieorganisaties zich op verzoek van de gemeente gebundeld in een samenwerkend orgaan. Samen met De Achterkant zijn zij hiermee een belangrijk klankbord en adviesorgaan voor de gemeente.

Meetellen in Utrecht

In Utrecht is in 2012 het panel Meetellen in Utrecht van start gegaan. De aanleiding voor Meetellen in Utrecht was de constatering dat (ex-)daklozen en OGGz-ers zelf weinig tot niet bevraagd worden voor vraaggericht invullen van beleid en de uitvoering. Deze doelgroepen zijn moeilijk te bereiken en maken geen deel uit van reguliere bewonerspanels, wijkpanels of zijn niet vertegenwoordigd in surveys onder de algemene bevolking. Dit bemoeilijkt vraaggerichte zorg en feedback op de uitvoering en beleid vanuit de doelgroep zelf. Meetellen in Utrecht is een gezamenlijk initiatief van de gemeente Utrecht (GG&GD), het Trimbos-instituut en De Stadsbrug. Het doel van het panel Meetellen is om (ex-)daklozen te werven voor een panel dat periodiek bevraagd wordt over relevante onderwerpen zoals participatie, zelfredzaamheid en herstel. Het streven was een panel van circa 100 tot 200 personen. Het bijzondere aan dit panelonderzoek is dat mensen uit de doelgroep een grote rol spelen in de opzet en uitvoering van het panelonderzoek. Zo bestaat het Meetellen team naast onderzoekers uit panelmedewerkers die een hersteltraject volgen bij De Stadsbrug. De panelmedewerkers werven panelleden, denken mee bij het maken en analyseren van de vragenlijsten en hebben inbreng bij de rapportages van panelconsultaties en focusgroepen en de nieuwsbrieven.

De eerste panelconsultatie en de focusgroepen gingen over participatie. Van de destijds 188 panelleden hebben er 93 een vragenlijst ingevuld (Ballering, Van Heeswijk en Michon, 2013). Enkele van de conclusies waren dat: de doelgroep goed bereikt is; veel panelleden moeite hebben om mee te doen in de samenleving; veel panelleden zich graag willen ont-

wikkelen in bijvoorbeeld het onderhouden van sociale contacten, het ondernemen van activiteiten of het volgen van een opleiding. Zij ervaren daarbij de nodige belemmeringen, zoals psychische en / of lichamelijke beperkingen en financiële problemen; van de panelleden 18% het laatste jaar betaald werk heeft verricht; 39% van de panelleden zich (zeer) eenzaam voelt, tegen 7% onder de rest van Utrechtse bevolking. Op grond van deze resultaten is in de tweede peiling gekozen voor sociale contacten en buurtbetrokkenheid als centrale thema's. Begin 2014 is de tweede peiling afgenomen. Van de 225 actieve panelleden hebben er 126 de vragenlijst ingevuld (Ballering, Van Heeswijk en Michon, 2014). De belangrijkste resultaten waren, onder meer dat: de overgrote meerderheid van de panelleden steun krijgt en geeft (82%); de helft van de panelleden een groter, meer divers en kwalitatief beter sociaal netwerk zou willen hebben; panelleden vaak deelnemen aan activiteiten die voor hen georganiseerd worden en daar vooral sociale contacten opdoen; het netwerk van panelleden voornamelijk uit hulpverleners en mensen uit de OGGz doelgroep bestaat. Het aangaan van sociale contacten buiten dit netwerk blijkt lastig te zijn; bijna een derde van de panelleden zich het afgelopen jaar achtergesteld, beoordeeld of gediscrimineerd heeft gevoeld.

De pilotfase van Meetellen in Utrecht loopt af eind 2014. Duidelijk is dat het mogelijk is om via panelconsultatie direct voor en door doelgroep zelf vraaggerichtheid in beleid en uitvoering in de OGGz vorm en inhoud te geven.

Bijlage 1: Indicatoren cijfermatig weergegeven

De gepresenteerde gegevens hebben betrekking op de periode tot en met 31 december 2013 en voldoen aan de indicatoren die door de G4 en het Rijk in het kader van het Plan van Aanpak zijn vastgesteld, tenzij anders is vermeld.

- In 2011 zijn indicatoren 1B, 2 en 3 aangepast ten opzichte van voorgaande jaren: de periode tussen aanmelding bij maatschappelijke opvang en aanleiding voor dakloosheid is verlengd van 30 naar 90 dagen.
- Vanaf 2011 worden indicatoren zoveel mogelijk uitgesplitst naar leeftijdgroep. Onder 'volwassenen' worden cliënten verstaan van 23 jaar of ouder. Onder 'jongeren' worden cliënten van 22 jaar of jonger verstaan.
- Wanneer er geen getal genoemd staat bij een gemeente, betekent dit dat het desbetreffende cijfer niet bekend is.
- In 2012 is besloten om de volgende indicatoren niet meer te monitoren:
    - indicator 6A: aantal unieke rechthebbende gebruikers van de nachtopvang;
    - indicator 8: aantal aanvragen schuldhulpverlening en aantal cliënten en geleverde trajecten schuldhulpverlening;
    - indicator 10: aantal cliënten met succesvol afgerond traject dat zich binnen twee jaar na afsluiting van het traject opnieuw aanmeldt bij de maatschappelijke opvang;
    - indicator 11: aantal cliënten met een traject dat meer dan drie maanden uit beeld is;
    - indicator 13: doorlooptijd tot het bereiken van de stabiele mix van hulpverlening, huisvesting en inkomen.
- Indicator 12 werd op een andere manier gemonitord.

Indicator 1A **Aantal huisuitzettingen bij woningcorporaties in verhouding tot totaal aantal corporatiewoningen in de centrumgemeente**

	Amsterdam	Rotterdam	Den Haag	Utrecht[a]
2005	- Uitgevoerde huisuitzettingen: 1064 - Aantal corporatiewoningen: 204.038 - Percentage ontruimde woningen op het aantal corporatiewoningen: 0,52%	- Uitgevoerde huisuitzettingen: 900 - Aantal corporatiewoningen: ±150.000 - Percentage ontruimde woningen op het aantal corporatiewoningen: 0,60%	- Uitgevoerde huisuitzettingen: 585 - Aantal corporatiewoningen: 76.629 - Percentage ontruimde woningen op het aantal corporatiewoningen: 0,76%	- Uitgevoerde huisuitzettingen: 214 - Aantal corporatiewoningen: 43.979 - Percentage ontruimde woningen op het aantal corporatiewoningen: 0,49%
2006	- Uitgevoerde huisuitzettingen: 838 - Aantal corporatiewoningen: 201.630 - Percentage ontruimde woningen op het aantal corporatiewoningen: 0,42% - Daling van 19% t.o.v. 2005	- Uitgevoerde huisuitzettingen: 970 - Aantal corporatiewoningen: ±150.000 - Percentage ontruimde woningen op het aantal corporatiewoningen: 0,65% - Stijging van 8% t.o.v. 2005	- Uitgevoerde huisuitzettingen: 447 - Aantal corporatiewoningen: 78.110 - Percentage ontruimde woningen op het aantal corporatiewoningen: 0,57% - Daling van 25% t.o.v. 2005	- Uitgevoerde huisuitzettingen: 163 - Aantal corporatiewoningen: 44.134 - Percentage ontruimde woningen op het aantal corporatiewoningen: 0,37% - Daling van 24% t.o.v. 2005
2007	- Uitgevoerde huisuitzettingen: 835 - Aantal corporatiewoningen: 197.500 - Percentage ontruimde woningen op het aantal corporatiewoningen: 0,42% - Daling van 19% t.o.v. 2005	- Uitgevoerde huisuitzettingen tot 1 oktober: 671 (±900 op jaarbasis) - Aantal corporatiewoningen: ±150.000 - Percentage ontruimde woningen op het aantal corporatiewoningen: 0,60% - Gelijk aan 2005	- Uitgevoerde huisuitzettingen: 441 - Aantal corporatiewoningen: 77.411 - Percentage ontruimde woningen op het aantal corporatiewoningen: 0,57% - Daling van 25% t.o.v. 2005	- Uitgevoerde huisuitzettingen: 133 - Aantal corporatiewoningen: 44.425 - Percentage ontruimde woningen op het aantal corporatiewoningen: 0,30% - Daling van 38% t.o.v. 2005
2008	- Uitgevoerde huisuitzettingen: 842 - Aantal corporatiewoningen: 197.033 - Percentage ontruimde woningen op het aantal corporatiewoningen: 0,43% - Daling van 18% t.o.v. 2005	- Uitgevoerde huisuitzettingen tot 1 oktober 2008: < 400 (± 600 op jaarbasis) - Aantal corporatiewoningen: ±150.000 - Percentage ontruimde woningen op het aantal corporatiewoningen: 0,40% - Daling van 33% t.o.v. 2005.	- Uitgevoerde huisuitzettingen: 527 - Aantal corporatiewoningen:77.982 - Percentage ontruimde woningen op het aantal corporatiewoningen:0,67% - Daling 11% t.o.v. 2005	- Uitgevoerde huisuitzettingen: 103 - Aantal corporatiewoningen: 42.918 - Percentage ontruimde woningen op het aantal corporatiewoningen: 0,24% - Daling van 51% t.o.v. 2005
2009	- Uitgevoerde huisuitzettingen: 741 - Aantal corporatiewoningen: 195.983 - Percentage ontruimde woningen op het aantal corporatiewoningen: 0,38% - Daling t.o.v. 2005: 27%	- Uitgevoerde huisuitzettingen tussen 1 januari en 1 oktober 2009: 571 - Aantal corporatiewoningen: ±150.000 - Percentage ontruimde woningen op het aantal corporatiewoningen: 0,38%	- Uitgevoerde huisuitzettingen tussen 1 januari en 31 december 2009: 498 (alle categorieën, incl. hennepteelt) - Aantal corporatiewoningen: 77.606	- Aantal huisuitzettingen: 67 - Aantal corporatiewoningen: 44.183 - Percentage ontruimde woningen op het aantal corporatiewoningen: 0,15% - Daling van 69% t.o.v. 2005

	Amsterdam	Rotterdam	Den Haag	Utrecht[a]
		- Daling cijfers 3 kwartalen van 37% t.o.v. 2005[b]	- Percentage ontruimde woningen op het aantal corporatiewoningen:0,64% - Daling cijfers van 16% t.o.v. 2005	
2010	- Uitgevoerde huisuitzettingen: 681 - Aantal corporatiewoningen: 195.938 - Percentage ontruimde woningen op het aantal corporatiewoningen: 0,35%. - Daling t.o.v. 2005: 33%	- Uitgevoerde huisuitzettingen: 655 - Aantal corporatiewoningen 2010: 139.817 - Percentage ontruimde woningen op het aantal corporatiewoningen: 0,46% - Daling t.o.v. 2005: 23%	- Uitgevoerde huisuitzettingen: niet bekend - Aantal corporatiewoningen: 78.418 - Percentage ontruimde woningen op het aantal corporatiewoningen (exclusief hennepteelt): 0,56% - Daling t.o.v. 2005: 26%	- Uitgevoerde huisuitzettingen: 49 - Aantal corporatiewoningen: 46.001 - Percentage ontruimde woningen op het aantal corporatiewoningen: 0,11% - Daling t.o.v. 2005: 78%
2011[c]	- Uitgevoerde huisuitzettingen: 634 - Aantal corporatiewoningen: 195.850 - Percentage ontruimde woningen op het aantal corporatiewoningen: 0,32%.	- Uitgevoerde huisuitzettingen: 808 - Aantal corporatiewoningen: 154.032 - Percentage ontruimde woningen op het aantal corporatiewoningen: 0,52%	- Uitgevoerde huisuitzettingen: 488 - Aantal corporatiewoningen: 79.093 - Percentage ontruimde woningen op het aantal corporatiewoningen: 0,62%	- Uitgevoerde huisuitzettingen: 63 - Aantal corporatiewoningen: 46.309 - Percentage ontruimde woningen op het aantal corporatiewoningen: 0,14%
2012	- Uitgevoerde huisuitzettingen: 644 - Aantal corporatiewoningen: 194.347 - Percentage ontruimde woningen op het aantal corporatiewoningen: 0,33%.	- Uitgevoerde huisuitzettingen: 939 - Aantal corporatiewoningen: 136.091 - Percentage ontruimde woningen op het aantal corporatiewoningen: 0,69%.	- Uitgevoerde huisuitzettingen: 505 - Aantal corporatiewoningen: 79.340 - Percentage ontruimde woningen op het aantal corporatiewoningen: 0,64%.	- Uitgevoerde huisuitzettingen: 71 - Aantal corporatiewoningen: 45.506 - Percentage ontruimde woningen op het aantal corporatiewoningen: 0,16%.
2013	- Uitgevoerde huisuitzettingen: 631 - Aantal corporatiewoningen: 194.347 - Percentage ontruimde woningen op het aantal corporatiewoningen: 0,32%.	- Uitgevoerde huisuitzettingen: 958 - Aantal corporatiewoningen: 135.876 - Percentage ontruimde woningen op het aantal corporatiewoningen: 0,70%.	- Uitgevoerde huisuitzettingen: 469 - Aantal corporatiewoningen: 80.862 - Percentage ontruimde woningen op het aantal corporatiewoningen: 0,58%.	- Uitgevoerde huisuitzettingen: 105 - Aantal corporatiewoningen: 46.159 - Percentage ontruimde woningen op het aantal corporatiewoningen: 0,23%.

- *NB:* De gegevens betreffen voor alle vier de steden jaarcijfers (van 1 januari t/m 31 december van hetzelfde jaar) in 2005, 2006, 2010 t/m 2013**.** Voor Rotterdam, Amsterdam en Utrecht ook in 2008.
- a Gegevens Utrecht betreffen uitsluitend huisuitzettingen in verband met huurachterstand en overlast.
- b De cijfers in 2009 geven het aantal huisuitzettingen van 1 januari tot 1 oktober weer. De ervaring leert dat het jaartotaal hoger uitvalt door een gestage groei terwijl het aantal corporatiewoningen gelijk blijft. Hierdoor zal de daling van het relatieve aantal huisuitzettingen van 2009 ten opzicht van dat in 2005 kleiner uitvallen dan de weergegeven percentages.
- c Alle huisuitzettingen ongeacht reden, dus inclusief huisuitzettingen in verband met hennepteelt of illegale onderhuur. Gegevens Utrecht betreffen alleen huisuitzettingen in verband met huurachterstand en overlast.

Indicator 1B **Aantal uit huis gezette personen dat zich meldt bij Maatschappelijke Opvang binnen 30 dagen (2005-2010) c.q. 3 maanden (2011) na huisuitzetting en in die periode dakloos was**

	Amsterdam	Rotterdam	Den Haag	Utrecht
2005	Geen gegevens beschikbaar	Geen gegevens beschikbaar	108	Geen gegevens beschikbaar
2006	Geen gegevens beschikbaar	Geen gegevens beschikbaar	22 (2e helft 2006) NB Reden dakloosheid op het ADF ingevuld: 468 personen NB Uitgezet door verhuurder dus niet alleen corporaties	Geen gegevens beschikbaar
2007	16 van de 296 nieuw aangemelde personen bij de veldtafel met een intake en een individueel trajectplan	38 Gebaseerd op gegevens van corporaties	8 (van 246 MO/OGGz aanmelders is de reden van dakloosheid bekend. Van hen hebben 110 huisuitzetting als reden dakloosheid opgegeven, van wie er 8 binnen 30 dagen na huisuitzetting aangemeld zijn bij MO**)**	Geen gegevens beschikbaar
2008	26 van de 731 nieuw aangemelde personen bij de veldtafel met een intake en een individueel trajectplan	21 Gebaseerd op gegevens van corporaties	42 (147 personen hebben huisuitzetting als reden dakloosheid opgegeven. Van 105 personen is niet te achterhalen of ze binnen de 30 dagen aangemeld zijn bij MO)	15
2009	24 van de 356 nieuw aangemelde personen bij de veldtafel met een intake en een individueel trajectplan	78 Gebaseerd op gegevens van Centraal Onthaal	127 (stijging mogelijk gevolg van onbetrouwbare registraties in voorgaande jaren)	0
2010	21	49 Gebaseerd op gegevens van Centraal Onthaal	160	3
2011[a]	84 volwassenen	392 volwassenen noemden zelf 'huisuitzetting' als aanleiding dakloosheid. Niet bekend is of dit huisuitzetting door de verhuurder betrof en of dit plaatsvond binnen 3 maanden voorafgaand aan de aanmelding.	132 volwassenen 33 jongeren	5 volwassenen 0 jongeren

	Amsterdam	Rotterdam	Den Haag	Utrecht
2012	Van de 1575 aanmeldingen van volwassenen werd van 410 de reden geregistreerd. Van hen meldden zich 137 binnen 3 maanden na huisuitzetting door een woningcorporatie.	125 volwassenen, gebaseerd op gegevens Centraal Onthaal Afname gevolg van meer doorvragen door medewerkers Centraal Onthaal	196 volwassenen	5 volwassenen
2013	46[b]	112[c]	144	1

- a vanaf 2011: aantal uit huis gezette personen dat zich meldt bij Maatschappelijke Opvang binnen *3 maanden* na huisuitzetting en in die periode dakloos was, naar leeftijdsgroep (jonger dan 23 jaar of 23 jaar en ouder). Indien het aantal jongeren niet genoemd staat is dit niet bekend.
- b Van de mensen die in 2013 een traject kregen, waren er 46 dakloos geworden door huisuitzetting. Afname gevolg van wijziging in registratie.
- c Op basis van zelfrapportage, met andere woorden, aanmelders geven zelf aan dat huisuitzetting de reden voor aanmelding is. Dit wordt niet geverifieerd.

Indicator 2 **Aantal tot de doelgroep behorende ex-gedetineerde mensen dat zich meldt bij MO binnen 30 dagen (2006-2010) c.q. 3 maanden (2011) na ontslag uit detentie en in die periode dakloos was[a]**

	Amsterdam	**Rotterdam**	**Den Haag**	**Utrecht**
2006	Geen gegevens beschikbaar	Geen gegevens beschikbaar	6 personen (2e helft 2006) NB Reden dakloosheid op het ADF ingevuld: 468 personen	Wordt verwacht in 2009
2007	23 ex-gedetineerde personen van de 296 aangemelde personen bij de veldtafel met trajectplan (8%)	- Maximaal toegestaan: Tot 1 oktober 2007: 255. - Gerealiseerd tot 1 oktober 2007:62	43 personen hebben ontslag uit detentie als reden dakloosheid opgegeven van wie niemand binnen 30 dagen na ontslag dakloos is geworden	Wordt verwacht in 2009
2008	- Totaal aantal ex-gedetineerden tot 1 oktober 2008: 2302 - Maximaal toegestaan tot 1 oktober 2008: 230 - Gerealiseerd tot 1 oktober 2008: 2 personen van de 731 nieuw aangemelde personen bij de veldtafel met een intake en een individueel trajectplan	- Totaal aantal ex-gedetineerden 2008: 3110 - Maximaal toegestaan tot 1 oktober 2008: 233 - Gerealiseerd tot 1 oktober 2008: 55 personen	- Totaal aantal ex-gedetineerden 2008: er komen per jaar circa 2500 personen uit detentie die zijn toe te rekenen aan Den Haag - Maximaal toegestaan tot 1 oktober 2008: 188 - Gerealiseerd tot 1 oktober 2008: 74 personen	Gerealiseerd tot 1 oktober 2008: 13 personen van de 535 sinds 2006 ingestroomde feitelijk en residentieel.
2009	- Totaal aantal ex-gedetineerden tot 1 oktober 2009: 3648 - Maximaal toegestaan tot 1 oktober 2009: 365 personen - Gerealiseerd tot 1 oktober 2009: 13 personen van de 356 nieuw aangemelde personen bij de veldtafel met een intake en een individueel trajectplan	- Totaal aantal ex-gedetineerden 2009: circa 3000 personen - Maximaal toegestaan tot 1 oktober 2009: 225 personen - Gerealiseerd tot 1 oktober 2009: 31 personen (gegevens Centraal Onthaal)	- Totaal aantal ex-gedetineerden 2009: circa 1800 - Maximaal toegestaan tot 1 oktober 2009: 135 personen - Gerealiseerd tot 1 oktober 2008: 44 personen	0 personen
2010	- Totaal aantal ex-gedetineerden: 2985 - Gerealiseerd in 2010: 43 personen van de 152 nieuw aangemelde personen bij de veldtafel met een intake en een individueel trajectplan	- Totaal aantal ex-gedetineerden 2010: 2764 personen - Maximaal toegestaan tot 31 december 2010: 276 personen - Gerealiseerd tot31 december 2010: 54 personen (gegevens Centraal Onthaal)	- Totaal aantal ex-gedetineerden:2268 - Gerealiseerd in 2010: 49 personen	- Totaal aantal ex-gedetineerden 2010: 797 personen - Gerealiseerd tot31 december 2010: 4 personen

	Amsterdam	Rotterdam	Den Haag	Utrecht
2011[b]	-Totaal aantal ex-gedetineerden van 23 jr. of ouder: 2.810 -Aantal aanmeldingen bij MO van ex-gedetineerden ≥23 jr.: 42	-Totaal aantal ex-gedetineerden van 23 jr. of ouder: 2.241 -Aantal aanmeldingen bij MO van ex-gedetineerden ≥23 jr.: 46 -Totaal aantal ex-gedetineerden van 22 jr. of jonger: 630 -Aantal aanmeldingen bij MO van ex-gedetineerden ≤22 jr.: 36	-Totaal aantal ex-gedetineerden van 23 jr. of ouder: 2.127 -Aantal aanmeldingen bij MO van ex-gedetineerden ≥23 jr.: 48 -Totaal aantal ex-gedetineerden van 22 jr. of jonger: 517 -Aantal aanmeldingen bij MO van ex-gedetineerden ≤22 jr.: 6	-Totaal aantal ex-gedetineerden van 23 jr. of ouder: 751 -Aantal aanmeldingen bij MO van ex-gedetineerden ≥23 jr.: 9 -Totaal aantal ex-gedetineerden van 22 jr. of jonger: 255 -Aantal aanmeldingen bij MO van ex-gedetineerden ≤22 jr.: 6
2012[b]	-Totaal aantal ex-gedetineerden van 23 jr. of ouder: 2.290 -Aantal aanmeldingen bij MO van ex-gedetineerden ≥23 jr.: 47 -Totaal aantal ex-gedetineerden van 22 jr. of jonger: 625 -Aantal aanmeldingen bij MO van ex-gedetineerden ≤22 jr.: 1	-Totaal aantal ex-gedetineerden van 23 jr. of ouder: 2.189 -Aantal aanmeldingen bij MO van ex-gedetineerden ≥23 jr.: 61 -Totaal aantal ex-gedetineerden van 22 jr. of jonger: 616 -Aantal aanmeldingen bij MO van ex-gedetineerden ≤22 jr.: 19	-Totaal aantal ex-gedetineerden van 23 jr. of ouder: 2.155 -Aantal aanmeldingen bij MO van ex-gedetineerden ≥23 jr.: 58 -Totaal aantal ex-gedetineerden van 22 jr. of jonger: 518 -Aantal aanmeldingen bij MO van ex-gedetineerden ≤22 jr.: 5	-Totaal aantal ex-gedetineerden van 23 jr. of ouder: 740 -Aantal aanmeldingen bij MO van ex-gedetineerden ≥23 jr.: 3 -Totaal aantal ex-gedetineerden van 22 jr. of jonger: 246 -Aantal aanmeldingen bij MO van ex-gedetineerden ≤22 jr.: 0
2013	-Totaal aantal ex-gedetineerden van 23 jr. of ouder: 2.491 -Aantal aanmeldingen bij MO van ex-gedetineerden ≥23 jr.: 82 -Totaal aantal ex-gedetineerden van 22 jr. of jonger: 222 -Aantal aanmeldingen bij MO van ex-gedetineerden ≤22 jr.: 9	-Totaal aantal ex-gedetineerden van 23 jr. of ouder: 2.179[c] -Aantal aanmeldingen bij MO van ex-gedetineerden ≥23 jr.: 70 -Totaal aantal ex-gedetineerden van 22 jr. of jonger: 707 -Aantal aanmeldingen bij MO van ex-gedetineerden ≤22 jr.: 38	-Totaal aantal ex-gedetineerden van 23 jr. of ouder: 2.115 -Aantal aanmeldingen bij MO van ex-gedetineerden ≥23 jr.: 39 -Totaal aantal ex-gedetineerden van 22 jr. of jonger: 519 -Aantal aanmeldingen bij MO van ex-gedetineerden ≤22 jr.: 9	-Totaal aantal ex-gedetineerden van 23 jr. of ouder: 728 -Aantal aanmeldingen bij MO van ex-gedetineerden ≥23 jr.: 2 -Totaal aantal ex-gedetineerden van 22 jr. of jonger: 222 -Aantal aanmeldingen bij MO van ex-gedetineerden ≤22 jr.: 1

- a Weergegeven in de tabel is - conform de streefcijfers van het Plan van Aanpak - het maximaal toegestane aantal ex-gedetineerden tot 1 oktober van het meetjaar versus het tot 1 oktober van het meetjaar daadwerkelijk gerealiseerde aantal.
- De berekening van het maximaal toegestane aantal ex-gedetineerden is als volgt: 10% van het totale aantal ex-gedetineerden dat toebedeeld kan worden aan de specifieke centrumgemeente in het meetjaar, bijgesteld tot 1 oktober: 10% van 0,75 x totaal aantal ex-gedetineerden in het meetjaar.
- b Vanaf 2011 en verder worden geen streefcijfers meer gerapporteerd, omdat vanaf dat jaar geen normafspraken meer gelden tussen G4 en VWS.
- Vanaf 2011: aantal tot de doelgroep behorende ex-gedetineerde mensen dat zich meldt bij MO binnen *3 maanden* na ontslag uit detentie en in die periode dakloos was.
- De aangeleverde leeftijdsklassen van de totale aantallen ex-gedetineerden betroffen 18 t/m 23 jr. en 24 jr. en ouder. Het aantal 23-jarigen is geschat als 1/6 van het aantal 18 t/m 23-jarigen. Voor jeugdigen is de uitstroom uit gevangeniswezen en justitiële jeugdinstellingen geteld.
- c Op basis van zelfrapportage, met andere woorden, aanmelders geven zelf aan dat ontslag uit detentie de reden voor aanmelding is. Dit wordt niet geverifieerd.

Indicator 3 **Aantal tot de doelgroep behorende mensen dat zich meldt bij MO binnen 30 dagen (2006-2010) c.q. 3 maanden (2011) na ontslag uit een zorginstelling en in die periode dakloos was[a]**

	Amsterdam	Rotterdam	Den Haag	Utrecht
2006	Geen gegevens beschikbaar	Geen gegevens beschikbaar	8 personen (2e helft 2006) NB Reden dakloosheid op het ADF ingevuld: 468 personen	Wordt verwacht in 2009
2007	10 personen van de 296 aangemelde personen bij de veldtafel met trajectplan (3%)	- Maximaal toegestaan tot 1 oktober 2007: 127 - Gerealiseerd tot 1 oktober 2007: 47	3 personen (30 personen hebben ontslag uit zorginstelling als reden dakloosheid opgegeven, van wie er 3 binnen 30 dagen na ontslag dakloos zijn geworden)	Wordt verwacht in 2009
2008	0 personen van de 731 nieuw aangemelde personen bij de veldtafel in 2008 met een intake en een individueel trajectplan	- Maximaal toegestaan tot 1 oktober 2008: 241 - Gerealiseerd tot 1 oktober 2008: 47	7 personen (42 personen hebben ontslag uit zorginstelling als reden dakloosheid opgegeven, van wie er 7 binnen 30 dagen na ontslag dakloos zijn geworden).	18 personen
2009	5 personen van de 356 nieuw aangemelde personen bij de veldtafel in 2009 met een intake en een individueel trajectplan (1,4%)	- Maximaal toegestaan tot 1 oktober 2009: 285 - Gerealiseerd tot 1 oktober 2009: 16	- Maximaal toegestaan tot 1 oktober 2009: 177 - Gerealiseerd tot 1 oktober 2009: 30 personen	1 persoon
2010	5 personen	- Maximaal toegestaan tot 31 december 2010:363 - Gerealiseerd tot 31 december 2010: 19	- Gerealiseerd tot 31/12/2010: 30 personen (120 personen hebben ontslag uit zorginstelling als reden dakloosheid opgegeven, van wie er 30 binnen 30 dagen na ontslag dakloos zijn geworden)	7 personen
2011[a]	7 volwassenen	36 volwassenen	37 volwassenen 13 jongeren	4 volwassenen 5 jongeren
2012[a]	7 volwassenen[b] 3 jongeren.	57 volwassenen	30 volwassenen 11 jongeren	2 volwassenen 0 jongeren
2013	24 volwassenen[c] 8 jongeren	44 volwassenen 20 jongeren	24 volwassenen 10 jongeren	1 volwassene 2 jongeren

a Vanaf 2011: aantal tot de doelgroep behorende mensen dat zich meldt bij MO binnen *3 maanden* na ontslag uit een zorginstelling en in die periode dakloos was
b van $^{2}/_{3}$ van de aanmeldingen werd de reden niet geregistreerd
c toename in Amsterdam is het gevolg van wijziging van de indicator, zie inleiding hst

Indicator 4A **Aantal tot de doelgroep behorende mensen met een intake en een opgesteld individueel trajectplan, cumulatief[a]**

	Amsterdam	Rotterdam	Den Haag	Utrecht
2007	296	Cumulatief januari 2006 tot 1 oktober 2007: 998 – 1527	Cumulatief januari 2006 tot 1 oktober 2007: 582 – 968	Cumulatief september 2006 tot 1 oktober 2007: 755
2008	2772	Cumulatief tot 1 oktober 2008: 2.409	827	429 (van de 535 bevraagde (voormalig) feitelijk en residentieel)
*2009**	3814	2989	1833	1150
2010	Cumulatief t/m 31 december 2010: 3966 personen	Cumulatief t/m 31 december 2010: 3.634 personen	1278 in 2010 Cumulatief t/m 31 december 2010: 3111 personen	Cumulatief t/m 31 december 2010: 1725 personen
2011	4.588 volwassenen 129 jongeren	4.145 volwassenen 765 jongeren	3.602 volwassenen 107 jongeren	1.949 volwassenen 92 jongeren
2012	4.967 volwassenen 274 jongeren	4.680 volwassenen 1.283 jongeren	4.037 volwassenen 176 jongeren	2.080 volwassenen 160 jongeren
2013	5.281 volwassenen 420 jongeren	5.252 volwassenen 1.804 jongeren	5.076 volwassenen 334 jongeren	2.193 volwassenen 266 jongeren
28 feb 2014		5.355 volwassenen 1.896 jongeren	5.339 volwassenen 349 jongeren	2.213 volwassenen 285 jongeren

a de cumulatieve aantallen mensen met een trajectplan in 2011 t/m 2013 is berekend door het aantal nieuw gerealiseerde trajecten voor volwassenen op te tellen bij het totaal van het jaar ervoor. In de jaren tot en met 2010 zijn er ook trajecten gerealiseerd voor jongeren. Voorzover deze indertijd zijn meegeteld, zijn ze ook meegeteld in de cumulatieve aantallen tot en met 2010.

Indicator 4B **Aantal tot de doelgroep behorende mensen voorzien van een stabiele mix van verblijf, inkomen en zorg, cumulatieve aantallen**

	Amsterdam	**Rotterdam**	**Den Haag**	**Utrecht**
2006	Geen gegevens beschikbaar	Cumulatief januari 2006 tot 1 oktober 2007: 229 personen	Geen gegevens beschikbaar	Wordt verwacht in 2009
2007	103 personen		140 personen ontvangen langer dan drie maanden zorg en opvang in een verblijfsinstelling.	Wordt verwacht in 2009
2008	1644 mensen van de 2772 met een trajectplan zijn voorzien van stabiele mix	Cumulatief januari 2006 tot 1 oktober 2008: 971 personen	263 personen (niet cumulatief) Naar verwachting t/m eind 2008 cumulatief 600	292 van de 535 sinds 2006 ingestroomde feitelijk en residentieel.
2009	2679 personen	Cumulatief t/m 31 december 2009: 1771 personen	Cumulatief t/m 31 december 2009: 1008 personen	Cumulatief t/m 31 december 2009: Voor de 1150 personen die in traject zijn geldt dat: Van 471 personen met zekerheid gezegd kan worden dat zij een stabiele mix hebben. Van 377 personen wordt geschat dat zij een stabiele mix hebben.
2010	Cumulatief t/m 31 december 2010: 2820 personen	Cumulatief t/m 31 december 2010: 2108 personen	Cumulatief t/m 31 december 2010: 1543 personen	Cumulatief t/m 31 december 2010: 1005 personen
2011	3.532 volwassenen	2.468 volwassenen 261 jongeren	1.960 volwassenen 50 jongeren	1.156 volwassenen 34 jongeren
2012[a]	Geschat aantal volwassenen op peildatum 31 december 2012 met stabiele mix: 3.236 Minstens 20 jongeren	2.602 volwassenen 433 jongeren	2.317 volwassenen 120 jongeren	
2013	3.827 volwassenen Minstens 34 jongeren	2.935 volwassenen 626 jongeren	2.784 volwassenen 186 jongeren	1.473 volwassenen 124 jongeren
28 feb 2014		2.982 volwassenen 658 jongeren	2.856 volwassenen 195 jongeren	1.543 volwassenen 159 jongeren

a in 2012 stapten Amsterdam en Rotterdam over op een nieuwe definitie van stabiele mix (c.q. 'situatie'). De stabiele mix wordt in deze steden vastgesteld aan de hand van de zelfredzaamheidmatrix.

Indicator 4C **Aantal tot de doelgroep behorende mensen voorzien van een stabiele mix van verblijf, inkomen, zorg en dagbesteding**

	Amsterdam	Rotterdam	Den Haag	Utrecht
2011	2.140 volwassenen	194 volwassenen 261 jongeren	467volwassenen 58 jongeren	177 volwassenen 32 jongeren
2012	Geschat aantal volwassenen op peildatum 31 december 2012 met stabiele mix en stabiele dagbesteding: 2.099 Minstens 18 jongeren	onbekend: minstens 194 en maximaal 328 volwassenen 433 jongeren	830 volwassenen 120 jongeren	
2013	2.657 volwassenen	minstens 277 en maximaal 361 volwassenen 626 jongeren	1.297 volwassenen 186 jongeren	324 volwassenen 76 jongeren
28 feb 2014		658 jongeren	1.369 volwassenen 195 jongeren	349 volwassenen 93 jongeren

Indicator 5 **Overlast**

	Amsterdam	Rotterdam	Den Haag[a]	Utrecht
2005	Geen gegevens beschikbaar	Geen gegevens beschikbaar	Twee aselecte steekproeven: 100 stabiele cliënten: - 93 overtredingen, 15 misdrijven 100 niet stabiele cliënten: - 33 overtredingen, 27 misdrijven	Geen gegevens beschikbaar
2006	Geen gegevens beschikbaar	Geen gegevens beschikbaar	Twee aselecte steekproeven: 100 stabiele cliënten: - 72 overtredingen, 21 misdrijven 100 niet stabiele cliënten: - 30 overtredingen, 30 misdrijven	27 overlastgevende personen van de 282 tot de doelgroep behorende personen met een intake en een opgesteld individueel trajectplan (10%).
2007	Geen gegevens beschikbaar	Onderzoek onder 108 personen in stabiele mix. Hieruit is gebleken dat er een teruggang in overlast is geconstateerd bij deze groep van ca. 75% ten opzichte van het voorafgaande jaar.	Twee aselecte steekproeven: 100 stabiele cliënten: - 80 overtredingen, 16 misdrijven 100 niet stabiele cliënten:	30 overlastgevende personen van de 461 tot de doelgroep behorende personen met een intake en een opgesteld individueel trajectplan (7%).

			- 67 overtredingen, 25 misdrijven	
2008	407 van 2369 personen (17%) met een intake en opgesteld individueel trajectplan (403 van de 2772 personen genoemd onder indicator 4A staan enkel onder begeleiding van een MO-trajecthouder en zijn niet meegenomen bij het meten van overlast) zijn 5 maal of meer in aanraking geweest met politie of justitie Tot 1 oktober 2008 waren er 1644 personen met een stabiele mix. Van hen zijn in 2008 214 personen (13%) 5 maal of meer in aanraking geweest met politie of justitie.	Voor 102 personen in de stabiele mix is de veroorzaakte overlast in het jaar van de stabiele mix vergeleken met 5 jaar voorafgaand aan het bereiken van de stabiele mix. Dit laat een gemiddelde afname zien van: 75% voor het aantal overtredingen en 55% voor het aantal misdrijven	Twee aselecte steekproeven: 100 stabiele cliënten: - 66 overtredingen, 10 misdrijven 100 niet stabiele cliënten: - 90 overtredingen, 34 misdrijven	48 overlastgevende personen van de 535 personen met een intake en individueel trajectplan (9%).
2009	Tot 1 oktober 2009 waren er 3503 personen met een intake en opgesteld individueel trajectplan. Van hen zijn in 2009 361 personen (10%) 5 maal of meer in aanraking geweest met politie of justitie. Tot 1 oktober 2009 waren er 2387 personen met een stabiele mix. Van hen zijn in 2009 151 personen (6%) 5 maal of meer in aanraking geweest met politie of justitie.	Steekproef van 200 personen uit de populatie personen met traject die bekend zijn bij de politie. Aantal overtredingen en misdrijven in 2009 vergeleken met de nulmeting voor dezelfde steekproef (= aantal overtredingen en misdrijven gepleegd tussen 2001-2006 gedeeld door die perioden). Dit laat een gemiddelde afname zien ten opzichte van de nulmeting van: 71% voor het aantal overtredingen 40% voor het aantal misdrijven Onbekend of de gemiddelde afname bepaald wordt door een kleine groep personen.	Twee aselecte steekproeven: (meetperiode van 1 januari tot 1 oktober 2009) 100 stabiele cliënten: - 8 overtredingen, 9 misdrijven 100 niet stabiele cliënten: - 28 overtredingen, 29 misdrijven	Steekproef van 100 stabiele cliënten: - In totaal 176 politiecontacten als verdachte, met een gemiddelde van 1,8 per persoon. - 11 personen zijn verantwoordelijk voor 105 van de 176 politiecontacten. 39 niet-stabiele cliënten: - In totaal 109 politiecontacten als verdachte met een gemiddelde van 2,8 per persoon. - 9 personen verantwoordelijk voor 75 van de 109 politiecontacten.
2010	Steekproef van 3721 personen met een intake en opgesteld individueel trajectplan zonder stabiele mix. Van hen zijn in 2010 278 personen (6,9%) 5 maal of meer in aanraking geweest met politie of justitie wegens overtreding APV en/of delicten. Onder	Steekproef van 75 stabiele cliënten en 75 niet-stabiele cliënten. Hierbij is gekeken naar het aantal misdrijven en overtredingen van de groep over de jaren 2005 t/m 2009 en dit is vergeleken met het jaar 2010.	Aantal cliënten die in de periode 2006 t/m 2010 in enig jaar 5 of meer keren geregistreerd zijn als pleger van misdrijf en/of overtreding: - Steekproef van 100 stabiele cliënten: 16 personen	Steekproef van 100 stabiele cliënten: - Aantal overtredingen:13 - Aantal misdrijven: 55 Overige incidenten i.v.m. overlast: 96 Steekproef van 100 niet-stabiele cliënten:

	hen waren er 548 personen die minstens 1 overtreding begingen en 800 die minstens 1 misdrijf pleegden. Zij pleegden in totaal 1899 overtredingen van de APV en 2458 delicten. Steekproef van 2820 personen met een stabiele mix. Van hen hadden 371 personen minstens 1 overtreding op naam staan en 534 personen minstens 1 delict. In totaal pleegden zij 1204 overtredingen en 1479 delicten. Steekproef van 1915 personen met een stabiele mix en stabiele dagbesteding. Van hen hadden 234 personen minstens 1 overtreding op naam staan en 353 personen minstens 1 delict. In totaal pleegden zij 755 overtredingen en 938 delicten. Gemiddeld aantal overtredingen per persoon: 0,51 per persoon met trajectplan zonder stabiele mix 0,41 per persoon met stabiele mix (al dan niet met stabiele dagbesteding). Dat is een daling van 19%. Gemiddeld aantal misdrijven per persoon: 0,66 per persoon met trajectplan zonder stabiele mix 0, 51 per persoon met stabiele mix (al dan niet met stabiele dagbesteding). Dat is een daling van 23%.	De 75 stabiele cliënten begingen in de periode 2005 t/m 2009 in totaal 335 overtredingen (4,5 per persoon) en 158 misdrijven (2,1 per persoon). In het jaar 2010 beging dezelfde groep 38 overtredingen (0,5 per persoon) en 27 misdrijven (0,4 per persoon).Dat is een daling van 89% in het aantal overtredingen en 83% minder misdrijven De 75 niet-stabiele cliënten begingen in de periode 2005 t/m 2009 in totaal 198 overtredingen (2,6 per persoon) en 171 misdrijven (2,3 per persoon). In het jaar 2010 beging dezelfde groep 49 overtredingen (0,6 per persoon) en 58 misdrijven (0,8 per persoon). Dat is een daling van 75% in het aantal overtredingen en 66% minder misdrijven	- Steekproef van 100 niet-stabiele cliënten: 27 personen In 2010 5 of meer keren geregistreerd als pleger van misdrijf en/of overtreding: - Steekproef van 100 stabiele cliënten: 0 personen - Steekproef van 100 niet-stabiele cliënten: 9 personen Overtredingen en misdrijven: -Steekproef van 100 stabiele cliënten: 22 overtredingen en misdrijven (gemiddeld 0,22 per persoon) - Steekproef van 100 niet-stabiele cliënten: 137 overtredingen en misdrijven (gemiddeld 1,37 per persoon)	- Aantal overtredingen:79 - Aantal misdrijven: 105 Overige incidenten i.v.m. overlast: 301 Gemiddeld aantal overtredingen per persoon: 0,79 per persoon met trajectplan zonder stabiele mix 0,13 per persoon met stabiele mix. Dat is een daling van 84%. Gemiddeld aantal misdrijven per persoon: 1,05 per persoon met trajectplan zonder stabiele mix 0, 55 per persoon met stabiele mix (al dan niet met stabiele dagbesteding). Dat is een daling van 48%.
2011	Zeer actieve veelplegers zijn personen die de afgelopen 5 jaar minstens 5 antecedenten op naam hebben	-Steekproef van 100 cliënten met stabiele mix: - overtredingen: 39; misdrijven: 17	-Steekproef van 100 cliënten met stabiele mix: - overtredingen: 10; misdrijven: 32	-Steekproef van 100 cliënten met stabiele mix: - overtredingen: 15; misdrijven: 25

	staan in HKS, waarvan minstens 1 in het laatste jaar. Op 30 juni 2011 waren er onder: -de 3499 cliënten met stabiele mix 112 zeer actieve veelplegers (3,2%) -de 726 cliënten met trajectplan zonder stabiele mix 64 zeer actieve veelplegers (8,8%) Onder cliënten met stabiele mix is het aandeel zeer actieve veelplegers 64% lager dan onder cliënten met stabiele mix.	-gemiddeld 0,56 overtredingen en misdrijven per persoon - Steekproef van 100 cliënten met een intake en trajectplan zonder stabiele mix: - overtredingen:68; misdrijven: 61 - gemiddeld 1,29 overtredingen en misdrijven per persoon Stabiele cliënten in de steekproef pleegden gemiddeld 57% minder overtredingen en misdrijven dan cliënten zonder stabiele mix.	-gemiddeld 0,42 overtredingen en misdrijven per persoon - Steekproef van 100 cliënten met een intake en trajectplan zonder stabiele mix: - overtredingen: 11; misdrijven: 26 -gemiddeld 0,37 overtredingen en misdrijven per persoon Stabiele cliënten in de steekproef pleegden gemiddeld 14% meer overtredingen en misdrijven dan cliënten zonder stabiele mix.	-gemiddeld 0,4 overtredingen en misdrijven per persoon - Steekproef van 100 cliënten met een intake en trajectplan zonder stabiele mix: - overtredingen: 40; misdrijven: 70 -gemiddeld 1,1 overtredingen en misdrijven per persoon Stabiele cliënten in de steekproef pleegden gemiddeld 64% minder overtredingen en misdrijven dan cliënten zonder stabiele mix.
2012	Van de personen met een individueel trajectplan is in 2012 4.7% een zeer actieve veelpleger van de personen met een stabiele mix is in 2012 2.8% een zeer actieve veelpleger	-Steekproef van 100 cliënten met stabiele mix: - overtredingen: 10; misdrijven: 8 -gemiddeld 0,18 overtredingen en misdrijven per persoon - Steekproef van 100 cliënten met een intake en trajectplan zonder stabiele mix: - overtredingen: 23; misdrijven: 51 - gemiddeld 0,74 overtredingen en misdrijven per persoon Op basis van politieregistraties. Stabiele cliënten in de steekproef pleegden gemiddeld 76% minder overtredingen en misdrijven dan cliënten zonder stabiele mix.	-Steekproef van 100 cliënten met stabiele mix: - 17 overtredingen en misdrijven -gemiddeld 0,17 overtredingen en misdrijven per persoon - Steekproef van 100 cliënten met een intake en trajectplan zonder stabiele mix: - 26 overtredingen en misdrijven - gemiddeld 0,26 overtredingen en misdrijven per persoon Op basis van vermeldingen bij OM. Stabiele cliënten in de steekproef pleegden gemiddeld 35% minder overtredingen en misdrijven dan cliënten zonder stabiele mix.	
2013	Onder de mensen met stabiele mix 53% minder zeer actieve veelplegers dan onder mensen met traject, maar zonder stabiele mix. Onder de mensen met stabiele mix en stabiele dagbesteding waren er iets minder zeer actieve veelplegers dan onder degenen met stabiele mix, maar zonder	-Steekproef van 100 cliënten met stabiele mix: - overtredingen: 5; misdrijven: 13 -gemiddeld 0,18 overtredingen en misdrijven per persoon - Steekproef van 100 cliënten met een intake en trajectplan zonder stabiele mix:	-Steekproef van 100 cliënten met stabiele mix: - overtredingen: 7; misdrijven: 20 -gemiddeld 0,27 overtredingen en misdrijven per persoon - Steekproef van 100 cliënten met een intake en trajectplan zonder stabiele mix:	-Steekproef van 100 cliënten met stabiele mix: - overtredingen: 9; misdrijven: 34 -gemiddeld 0,43 overtredingen en misdrijven per persoon - Steekproef van 100 cliënten met een intake en trajectplan zonder stabiele mix:

	stabiele dagbesteding: respectievelijk 2 tegen 3%.	- overtredingen: 53; misdrijven: 53 - gemiddeld 1,06 overtredingen en misdrijven per persoon Stabiele cliënten in de steekproef pleegden gemiddeld 83% minder overtredingen en misdrijven dan cliënten zonder stabiele mix.	- overtredingen: 11; misdrijven: 11 - gemiddeld 0,22 overtredingen en misdrijven per persoon Stabiele cliënten in de steekproef pleegden gemiddeld 22% meer overtredingen en misdrijven dan cliënten zonder stabiele mix.	- overtredingen: 4; misdrijven: 60 - gemiddeld 0,64 overtredingen en misdrijven per persoon Stabiele cliënten in de steekproef pleegden gemiddeld 33% minder overtredingen en misdrijven dan cliënten zonder stabiele mix.

- a 2005 t/m 2008 betreffen jaarcijfers; 2009 betreft 1 januari tot 1 oktober. De cijfers hebben voor 2005 t/m 2009 elk jaar betrekking op steeds dezelfde 100 en 100 niet-stabiele personen.

Indicator 6B **Geschat aantal regiogebonden rechthebbende buitenslapers op een gemiddelde nacht**

	Amsterdam	Rotterdam	Den Haag	Utrecht
winter 2010/'11	55	10	15	< 5
winter 2011/'12	40	15	15	< 5
winter 2012/'13	70	10	.	.

Indicator 7 **Aantal aanmeldingen bij de maatschappelijke opvang anders dan gemeten in indicatoren 1B/ 2/ 3**

	Amsterdam	Rotterdam	Den Haag	Utrecht
2011	1.465 volwassenen 213 jongeren	1.029 volwassenen 1.395 jongeren	792 volwassenen 163 jongeren	297 volwassenen 125 jongeren
2012	1.575 volwassenen	805 volwassenen 1.318 jongeren	957 volwassenen 190 jongeren	185 volwassenen 111 jongeren
2013	819 volwassenen 129 jongeren	1.339 volwassenen 1.438 jongeren	1.062 volwassenen 256 jongeren	109 volwassenen 103 jongeren

Indicator 9 **Aantal ex-gedetineerden voorzien van basisvoorwaarden voor reïntegratie, 2010**

Aantallen en percentages gedetineerden dat in 2010 ID-bewijs, inkomen en huisvesting behield tijdens detentie, naar centrumgemeente (inclusief gedetineerden uit omliggende regiogemeenten)

	regio Amsterdam		regio Den Haag		regio Rotterdam		regio Utrecht	
	%	N	%	N	%	N	%	N
Identiteitsbewijs	100	481	100	401	99	547	99	166
Inkomen	71	352	78	293	81	474	79	147
Huisvesting	96	441	94	337	95	575	95	184

Aantallen en percentages gedetineerden dat in 2010 geen ID-bewijs, inkomen c.q. huisvesting had en dit tijdens detentie verkreeg, naar centrumgemeente (inclusief gedetineerden uit omliggende regiogemeenten)

	regio Amsterdam		regio Den Haag		regio Rotterdam		regio Utrecht	
	%	N	%	N	%	N	%	N
Identiteitsbewijs	8	118	5	59	10	108	4	57
Inkomen	14	226	16	161	26	178	11	75
Huisvesting	24	174	21	131	28	90	30	44

Bron: Ministerie van Justitie, bewerking Trimbos-instituut

Indicator 12 Uitstroom naar (begeleid) zelfstandig wonen

In 2011 en 2012 was het niet mogelijk vergelijkbare gegevens te leveren. De administratieve lasten voor indicator 12 bleken te hoog bleken en het vergde veel aanpassingen aan registratiesystemen. De academische werkplaats MO van de vier grote steden, USER-G4, is voornemens om stromen tussen de verschillende treden op de 'OGGz-ladder van uitval en herstel'[11] te monitoren aan de hand van (onder meer) gegevens over de capaciteit van voorzieningen, aantallen gebruikers, instroom en uitstroom en verblijfsduur. Deze zijn in dit rapport opgenomen in §8.2

Indicator 14 Realiseren van woningen voor de doelgroep

	Amsterdam	**Rotterdam[b]**	**Den Haag**	**Utrecht**
2012	75 woningen in nieuwbouw en bestaande voorraad voor doelgroep totaal 160 Housing First woningen gerealiseerd	60 woningen geleverd voor dak- en thuislozen	193 woningen beschikbaar gesteld voor de doelgroepen: GGZ; ex-delinquenten, verslavingszorg, maatschappelijke opvang en zorgjongeren	235 woningen toegewezen en aangeboden in Utrecht en regiogemeenten t.b.v. doelgroep
2013	Van de vraag naar 310 zelfstandige huurwoningen is 128 keer (41%) voldaan.	60 woningen geleverd voor dak- en thuislozen	299 woningen beschikbaar gesteld voor de doelgroepen, waarvan 237 verhuurd	296 contigentwoningen, 255 toegewezen

Indicatoren 15 en 16.

Indicator 15 betreft oordelen van actoren, verkregen met het actorenonderzoek, dat in 2011 werd gehouden en vorig jaar is beschreven.

Indicator 16 betreft het oordeel van cliënten en hun vertegenwoordigers. In de jaarberichten 2010 t/m 2012 werd jaarlijks een hoofdstuk gewijd aan het oordeel van cliëntvertegenwoordigers en hun achterbannen. Dit jaar zijn de cliëntvertegenwoordigers geraadpleegd ten behoeve van de evaluatie van het Plan van Aanpak (zie Tuynman en Planije, 2014).

Bijlage 2 Actorenonderzoek

Inleiding
Een van de doelstellingen van de tweede fase van het Plan van Aanpak is de verbetering van de ondersteuning van voormalige MO/OGGz cliënten vanuit andere beleidsvelden.
Om de voortgang op deze beleidsdoelstelling te volgen, zijn de volgende indicatoren vastgesteld:

- Het oordeel van uitvoerende organisaties en cliënten over samenwerking in de zorg
- Het oordeel van uitvoerende organisaties en cliënten over de kwaliteit van signaleringsnetwerken.
- Het oordeel van uitvoerende organisaties en cliëntenorganisaties over de kwaliteit van de ketensamenwerking voor jeugd
- De mate van integratie van de maatschappelijke opvang in wijknetwerken

Opzet en uitvoering
Om de stand van zaken op bovenstaande indicatoren in beeld te krijgen, is – net als in 2011 - een actorenonderzoek uitgevoerd naar de oordelen van samenwerkingspartners over de effectiviteit van ketensamenwerking ten aanzien van dakloosheid. Daartoe ondernamen we de volgende onderzoeksactiviteiten.

Dataverzameling en vragenlijst
Voor de werving en selectie van de respondenten zijn de G4 geraadpleegd. Hen is gevraagd een adreslijst aan te leveren van de belangrijkste ketenpartners, aansluitend op de lokale bestaande structuren rondom het Plan van Aanpak en OGGz. Daarbij is verzocht om per organisatie de contactgegevens te verstrekken van directieleden en de mensen die betrokken zijn bij het plaatsingsoverleg en/of overleg op beleidsniveau. In tegenstelling tot het onderzoek uit 2011, is geen uitvraag gedaan bij de gemeenten; uitsluitend uitvoerende organisaties zijn benaderd voor het onderzoek. Op G4 niveau leverde dit – na opschoning - een lijst op van 238 potentiële respondenten. In de periode van 11 maart tot 18 april 2014 zijn de respondenten benaderd met een vragenlijst over de ketensamenwerking. Tabel B2.1 toont de respons per stad en per respondenten-categorie (zie tabel B2.2 voor meer uitleg over de categorieën).

Tabel B2.1. Respons per respondenten-categorie en stad

	Kernpartners		Jeugd		Signalering/ corporaties		Totaal	
	n	%	*n*	%	*n*	%	*n*	%
Amsterdam	19	66	10	59	3	75	32	64
Den Haag	7	47	5	71	12	67	24	60
Rotterdam	18	62	10	77	4	29	32	57
Utrecht	28	56	13	57	9	47	50	54
Totaal	**72**	**59**	**38**	**63**	**28**	**51**	**138**	**58**

Cliëntvertegenwoordigers zijn in dit actorenonderzoek niet meegenomen; er werden minder dan vijf potentiële respondenten door de G4 aangeleverd, een te klein aantal om tot zinvolle uitspraken te kunnen komen.

De respondenten werden verdeeld in de volgende categorieën: kernpartners, woningcorporaties, signalering en jeugd (zie tabel B2.2).

Tabel B2.2. Categorieën uitvoerende organisaties

Categorie	*Vragenlijst*	*Actoren*
kernpartners	nadruk op effectiviteit en processen van ketensamenwerking rondom dakloze mensen	medewerkers betrokken bij het plaatsings- of casusoverleg, Centrale Toegang, aanbieders van maatschappelijke opvang, GGz, verslavingszorg, beschermd wonen
corporaties	nadruk op het realiseren van woningen en voorkomen en signaleren	woningcorporaties
signalering	nadruk op het voorkómen en signaleren van dakloosheid	het Algemeen Maatschappelijk Werk, de politie, lokale zorg- en signaleringsnetwerken.
jeugd	nadruk op zwerfjongeren en kwetsbare jongeren	medewerkers betrokken bij het plaatsings- of casusoverleg Jeugd, aanbieders van opvang voor zwerfjongeren, jeugd-GGz, centraal meldpunt zwerfjongeren, outreachend jeugdwerk

Niet alle uitvoerende organisaties kregen dezelfde vragen. In dit rapport worden verschillende tabellen weergegeven. In tabel B2.3 wordt per tabel aangegeven welke vragen aan welke respondentcategorieën zijn gesteld.

Tabel B2.3. Respondenten per vragenblok

	Tabel	**kern-partners**	**corpora-ties**	**signale-ring**	**jeugd**
A1	§4.7 tabel 4.7 Ondersteuningsnetwerken voor kwetsbare burgers in de wijk	✓	✓	✓	
B2	§6.5 tabel 6.5 Oordeel over stellingen betreffende de ketensamenwerking rond feitelijk en residentieel daklozen	✓			
B3 t/m B6	§6.5 tabel 6.6 Instemming met stellingen over samenwerking met organisaties in de keten	✓			
B9, B10	§6.5 tabel 6.7 Instemming met stellingen over de ketensamenwerking rond feitelijk en residentieel daklozen	✓			
B11	§6.5 tabel 6.8 Instemming met stellingen over organisatorische belemmeringen m.b.t. ketensamenwerking	✓			
B12	§6.5 tabel 6.9 Instemming met stellingen over gemeentelijke regie	✓			
E1	§6.8 tabel 6.10 Oordeel over signalering en preventie in de ketensamenwerking jeugd	✓	✓	✓	✓
E2, E3	§6.8 tabellen 6.11a en 6.11b Frequentie van geboden nazorg				✓
E4	§6.8 tabel 6.12 Oordeel over het zorgaanbod jeugd binnen de regio	✓	✓	✓	✓
E5	§6.8 tabel 6.13 Instemming met stellingen over zorg en begeleiding van zwerfjongeren				✓
E6	§6.8 tabel 6.14 Oordeel over stellingen betreffende de lokale jeugdketen				✓
E8, E9	§6.8 tabellen 6.15a en 6.15b Oordeel over stellingen betreffende de ketensamenwerking rond zwerfjongeren				✓
E7	§6.8 tabel 6.16 Oordeel over de betrokkenheid van andere partijen bij ondersteuning aan zwerfjongeren				✓
C1	§8.1 tabel 8.1 Oordeel over stellingen betreffende de ondersteuning van feitelijk en residentieel daklozen	✓		✓	
C2	§8.1 tabel 8.2 Oordeel over stellingen betreffende de ondersteuning aan ex-daklozen	✓	✓	✓	
D1	§8.3 tabel 8.3 Instemming met stellingen over woonruimte voor kwetsbare groepen	✓	✓	✓	

Literatuur

Ballering, Van Heeswijk en Michon (2013). *Meetellen in Utrecht. Factsheet Peiling 1. Participatie*. Utrecht: Gemeente Utrecht.

Buster, M., M. Hensen, M. de Wit, N. Runtuwene, E. Mandos, S. van Zeele, R. Gilissen, R. Vleems. en A. van Bergen (2012). Feitelijk dakloos in de G4. Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Utrecht: G4-USER.

Ballering, Van Heeswijk en Michon (2014). *Meetellen in Utrecht. Factsheet Peiling 2. Sociale relaties en betrokkenheid*. Utrecht: Gemeente Utrecht

Akkermans, C. (2013). *De meerwaarde van vraaggestuurd werken met ervaringscoaches: Mankracht en Meetellen; Doen en Laten brengt je thuis*. Bureau Akkermans, i.o.v. G4-USER, Rotterdam

Akkermans, C. (2014). *The proof of the pudding is in the eating: lessons learned uit peer research OGGZ/MO: Mankracht en Meetellen*. Eropaf!&Co, Bureau Akkermans, i.o.v. G4-USER, Amsterdam

Gemeente Amsterdam (2013). *2e Voortgangsrapportage Herijking Maatschappelijke Opvang Amsterdam*. Amsterdam: Gemeente Amsterdam, Dienst Wonen, Zorg en Samenleven.

Gemeente Amsterdam (2014). *Tussentijdse Eerste Evaluatie Pilot Dagbesteding (O)GGZ* Amsterdam: Gemeente Amsterdam, Dienst Wonen, Zorg en Samenleven.

G4-USER (2014). *Monitor OGGZ G4. OGGZ-(risico)groepen in Amsterdam, Den Haag, Rotterdam en Utrecht*.

Hensen, M., M. Buster, M. de Wit (2013). *Winterkoude opvang 2012-2013 Amsterdam. Een beschrijving van aantallen en kenmerken van dak- en thuislozen die gebruik maken van de extra beschikbaar gestelde opvang ten tijde van de winterkoude regeling in Amsterdam*. Amsterdam: GGD Amsterdam.

Heeswijk, F. van, Plantinga, L., Bergen, A. van (2014). *OGGz Veldmonitor Utrecht. Basisdocument Indicatoren: definities en meetwijze. Versie 7 Maart 2014*. Utrecht: Gemeente Utrecht, Volksgezondheid.

Heeswijk, F. van, Plantinga, L., Bergen, A. van (2014). *OGGz Veldmonitor Utrecht. Jaarrapportage 2013 stand van zaken uitvoering Plan van Aanpak Maatschappelijke Opvang in Utrecht.* Utrecht: Gemeente Utrecht, Volksgezondheid.

Laan, J., van der, Van Straaten, B. van, Boersma, S., Schrijvers, C., Mheen, D. van der, Wolf, J. (2013). Daklozenprofielen in de vier grote steden en veranderingen in wonen, kwaliteit van leven en hulpbehoeften. Resultaten uit de tweede meting Coda-G4. Rotterdam/ Nijmegen: IVO en UMC St. Radboud.

Maas, M., Planije, M. (2010). *Monitor Plan van Aanpak Maatschappelijke Opvang: Rapportage 2009: Amsterdam, Den Haag, Rotterdam en Utrecht*. Utrecht: Trimbos-instituut.

Maas, M., Planije, M. (2009). *Monitor Plan van Aanpak Maatschappelijke Opvang. Rapportage: 2008, Amsterdam, Den Haag, Utrecht en Rotterdam*. Utrecht: Trimbos-instituut.

Noordhuizen, S., en G. Weijters (2013). *Cahier 2012-13. Derde meting van de monitor nazorg exgedetineerden*. Den Haag: Wetenschappelijk Onderzoeks- en Documentatie Centrum Ministerie van Justitie.

Rensen, P., Planije, M. (2008). *Monitor Plan van Aanpak Maatschappelijke Opvang. Rapportage: 2007, Amsterdam, Rotterdam, Utrecht en Den Haag*. Utrecht: Trimbos-instituut.

Rensen, P., Kroon, H. (2007). *Monitor Plan van aanpak maatschappelijke opvang. Eerste rapportage: 2006, het startjaar in Amsterdam, Rotterdam, Utrecht en Den Haag*. Utrecht: Trimbos-instituut.

Straaten, B., van, Laan, J., van der, Schrijvers, C., Boersma, S., Maas, M., Wolf, J., Mheen, D. van der, (2012). *Profiel van daklozen in de vier grote steden. Resultaten uit de eerste meting van de Cohortstudie naar daklozen in de vier grote steden (Coda-G4)*. Rotterdam/ Nijmegen: IVO en UMC St. Radboud

Tuynman, M., Planije, M., Place, C. (2011). *Monitor Plan van Aanpak Maatschappelijke Opvang: Rapportage 2010: Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht.* Utrecht: Trimbos-instituut.

Tuynman, M., en Planije, M. (2012). *Monitor Plan van Aanpak Maatschappelijke Opvang: Rapportage 2011: Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht.* Utrecht: Trimbos-instituut.

Tuynman, M., Planije, M. (2013). *Monitor Plan van Aanpak Maatschappelijke Opvang: Rapportage 2012: Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht*. Utrecht: Trimbos-instituut.

Tuynman, M., Planije, M. (2014). *"Het kán dus!" Een doorbraak in het Nederlandse dakloosheidsbeleid. Evaluatie Plan van Aanpak maatschappelijke opvang in de vier grote steden, 2006-2014*. Utrecht: Trimbos-instituut.

TK (2004/2005a. *Nieuwe regels betreffende maatschappelijke ondersteuning (Wet maatschappelijke ondersteuning); Memorie van toelichting*. Tweede Kamer, vergaderjaar 2004/2005, 30131, nr. 3.

Wilde, G. de (2014). *Peer---to---peer in Kanaleneiland; Panoramix blijft! De werkwijze van Panoramix – versie maart 2014*. In opdracht van Gemeente Utrecht, Meedoen naar Vermogen. Utrecht: Gemeente Utrecht.

Trimbos instituut

Dit is het achtste en laatste jaarbericht van de Monitor Plan van Aanpak Maatschappelijke Opvang. Begin 2014 eindigde de looptijd van het Plan van Aanpak Maatschappelijke Opvang. In 2006 startten Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht samen met het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport met het Plan van Aanpak om de situatie van dakloze mensen te verbeteren en de overlast die met dakloosheid samenhangt terug te dringen.

Het Plan van Aanpak eindigt, maar het gemeentelijk beleid om dakloze burgers te ondersteunen ontwikkelt zich nog steeds door. Uit deze monitor blijkt dat de vier steden de aanpak uitbreidden met nieuwe vormen van dienstverlening en ondersteuning voor de doelgroep, onder meer bij schuldhulpverlening, ondersteuning van zwerfjongeren, en huisvestingsvormen.

In 2013 stabiliseerde het aantal huisuitzettingen en meldden zich bijna vierduizend mensen aan bij de maatschappelijke opvang. Gedurende de gehele looptijd van het Plan van Aanpak kregen ruim achttienduizend dakloze mensen een individueel traject gericht op wonen, zorg, inkomen en dagbesteding. Ruim elfduizend van hen bereikten een stabiele situatie en de overlast die gepaard gaat met dakloosheid halveerde.

Behalve op prestaties en doelbereik, gaat deze monitor ook in op innovaties en nieuwe aanpakken. De monitor draagt daarmee bij aan het lerend vermogen van gemeenten bij het ondersteunen van de doelgroep. Tot slot geven uitvoerende organisaties hun mening over de effectiviteit van het beleid. Zij zijn pessimistischer dan in 2011 over het voorkomen van dakloosheid, maar positiever gestemd over de ondersteuning aan zwerfjongeren.

www.trimbos.nl